

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDEJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA STRUKTURÁLNÍ POLITIKY EU

Studijní program: 6208N Ekonomika a management

Studijní obor: Strukturální politika EU a rozvoj venkova

Diplomová práce

Predpoklady rustu konkurenceschopnosti
regionu na příkladu Jhoceského kraje

Vedoucí práce: prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

Vypracovala: Karolína Vlašánková

Akademický rok: 2007/2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihoceskou univerzitou v Českých Budejovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budejovicích dne 29.4.2008

.....

Karolína Vlašánková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. Ing. Magdalene Hrabánkové, CSc. za cenné připomínky a rady.

Všechny chyby a omyly jsou pak jen mé vlastní.

OBSAH

1.	ÚVOD	2
2.	REGIONÁLNÍ ROZVOJ A REGIONÁLNÍ POLITIKA ČR	4
2.1	Region	4
2.2	Regionální rozvoj	5
2.3	Vznik regionální politiky v ČR	6
2.4	Regionální rozvoj ve strategických dokumentech ČR	8
2.5	Konkurenceschopnost	14
3.	CÍL A METODIKA PRÁCE	37
3.1	Cíl práce	37
3.2	Pracovní hypotéza	37
3.3	Metodika práce	37
4.	PRAKTICKÁ ČÁST	38
4.1	Vymezení zkoumaného území	38
4.1.1	Nomenklatura územních statistických jednotek NUTS	38
4.1.2	Metodické principy mezinárodní klasifikace NUTS	38
4.1.3	Klasifikace CZ-NUTS	39
4.1.4	Konstrukce, praktický význam a využití klasifikace CZ-NUTS	40
4.2	Charakteristika Jihoceskeho kraje jako regionu	43
4.3	SWOT analýza Jihoceskeho kraje	53
4.4	Strategické cíle regionu	55
4.5	Analýza konkurenceschopnosti regionu NUTS 3 České republiky	59
4.5.1	Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu ekonomické a inovační výkonnosti	60
4.5.2	Analýza regionální konkurenceschopnosti podle výzkumu a vývoje	63
4.5.3	Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu HDP	66
4.5.4	Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu přímých zahraničních investic	69
4.5.5	Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu ekonomické struktury	76
4.5.6	Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu kvality lidských zdrojů	80
4.6	Analýza konkurenceschopnosti Jihoceskeho kraje	84
4.7	Výsledky analýzy regionální konkurenceschopnosti	87
4.8	Meziregionální srovnání	91
5.	ZÁVER	93
6.	SUMMARY	95
7.	PREHLED POUŽITÉ LITERATURY	96
8.	PREHLED TABULEK A GRAFŮ	99

1. Úvod

Současná světová ekonomika je na první pohled determinována různými protikladnými procesy – rostoucí internacionalizací a globalizací, akcelerovanou technologickými impulsy. Na druhé straně lze pozorovat, že světová ekonomika se vyvíjí i polycentricky, a to z hlediska stavu, menících se vzájemných vztahu, zmen v hierarchii zájmu, či ekonomických vazeb v rámci regionu. Proces globalizace homogenizuje světovou ekonomiku. Soubežně probíhající tendence polycentrismu vedou k diferenciaci, která vychází ze specifík různého civilizačního a kulturně historického zázemí jednotlivých center, tj. západoevropské, severoamerické a východoasijské.

Trend rustu nadnárodních monopolu, jejichž ekonomická síla v mnohých případech převyšuje ekonomickou sílu menších vyspělých zemí, je zároveň doprovázen tendencemi vedoucími k decentralizaci do malých firem v řadě mnoha perspektivních inovacních odvětví a k rostoucímu významu jednotlivých regionu. Díky globalizaci trhu a ekonomik založených na vzniku globálně jednotného trhu, zahrnujícího široké spektrum zboží, služeb a faktoru, se tedy s rustem významu regionu v konečném důsledku ukazuje na stoupající význam pojmu regionální konkurenceschopnost.

Konkurenční výhoda naší republiky dříve založená na levné, ale kvalifikované pracovní síle se postupně vycerpává. Další spoléhání se na tuto konkurenční výhodu znamená konkurovat prostřednictvím neustále se snižujících cen produktu firem nacházejících se na území České republiky, tj. konkurovat nízkými mzdami a na úkor stagnace nebo dokonce poklesu životní úrovně. I kdybychom tuto cestu zvolili, tak je s vysokou pravděpodobností dlouhodobě neudržitelná. Naši hlavní konkurenti, země jako Čína, Indie, Brazílie; ale také země východní a jihovýchodní Evropy, jsou mnohem levnější a poměrně rychle dosahují na volně dostupné technologické a kvalitativní standardy. Jednotlivé kraje ČR tak vstupují do nevyhnutelné transformace ke znalostní ekonomice ve značně odlišné makroekonomické situaci a s velmi odlišnými předpoklady pro vlastní hospodářský rozvoj.

Lze se domnívat, že zajištění konkurenceschopnosti jednotlivých regionu České republiky v dlouhodobém časovém horizontu je jedním ze stěžejních předpokladů pro náš úspěch v nových evropských strukturách. V rámci zemí Evropské unie patří Česká republika k zemím s velkými regionálními rozdíly. Navzdory silnému hospodářskému rustu naší republiky jako celku pretrvávají mezi kraji rozdíly v ekonomické výkonnosti a nezaměstnanosti.

Ve své práci se budu venovat problematice právě těchto rozdílů mezi jednotlivými regiony na úrovni NUTS 3 České republiky. Nejprve se pokusím identifikovat ty kritické faktory, které determinují sílu regionální konkurenceschopnosti a dále se tyto budu snažit aplikovat na jednotlivé regiony s cílem vzájemně je porovnat a určit jejich konkurenční výhodu v rámci České republiky. Zvláštní pozornost a hlubší analýza bude venována Jihoceskému kraji.

2. Charakteristika regionu, regionálního rozvoje a regionální politiky České Republiky

2.1 Region

Jako přirozený region je označován vztahově uzavřený územní celek, kde dochází k územní delbě funkcí mezi jádrem a zázemím. Vztahová uzavřenost územního celku je relativní pojem. Žádný územní celek logicky není vztahově plně uzavřen. Základními funkčními vztahy v území (mezi jádrem a zázemím) jsou dojíždka za prací, do škol a za službami. Nejvýznamnějším funkčním vztahem v území je však dojíždka do zaměstnání, což je dáno především kvůli jejímu každodennímu charakteru a rozsahu jevu. Ekonomické aktivity se v důsledku potřeby využívání aglomeracních úspor vyznačují výrazně vyšší mírou územní koncentrace oproti rozmístění obyvatel, což vede k tvorbě funkčního vztahu mezi jádrem a zázemím. Přirozené regiony uvnitř státu se mohou vyznačovat velmi odlišnou populační velikostí, což je dáno zejména odlišnou velikostí a významem jejich jader. Dojíždka do práce je však prostorově poměrně omezená. Naprostá většina dojíždějících za prací v České republice dojíždí do center ne více než 30 – 50 km vzdálených z místa bydliště. Denní dojíždky na delší vzdálenosti již totiž nelze z pohledu dojíždějícího efektivně realizovat. Dojíždka do zaměstnání je proto pouze funkčním vztahem integrujícím poměrně malé regiony.

V realitě se však vyskytují i odlišné funkce integrující společnost v určitém území. V tomto kontextu hovoříme o **mikroregionu**, v případě regionu vymezených na základě pracovní dojíždky jako funkčního vztahu. Zjednodušeně lze v České republice za mikroregionální úroveň považovat úroveň 77 bývalých okresů.

Mezoregion – funkčními vztahy jsou dojíždka do škol vyššího stupně, dojíždka za službami nadstandardního charakteru nebo veřejnými službami vyšší hierarchické úrovně (např. vysoká škola, divadla, vysoce specializované obchody a služby apod.), popř. dodavatelsko-odberatelské vztahy. V ČR této úrovni odpovídají zhruba vyšší územní samosprávné celky (dále jen „VÚSC“).

Makroregion – obecně se jedná o region velkého rozsahu. V případě ČR je to celý stát. Ve velkých zemích však je aktuální i vnitřní členění na makroregiony. V případě makroregionu se jedná o velmi rozmanité funkční vztahy a společné charakteristiky (např. jazyk nebo jiné sociálně-kulturní charakteristiky). V případě problematiky regionální diferenciace a regionálního rozvoje tedy musíme vždy vycházet z toho, na jaké geografické úrovni se pohybujeme (mikroregionální, mezoregionální vs. makroregionální).

Prirozené regiony, které jsou definovány relativní uzavřeností funkčních vztahu (popr. podobností určitých charakteristik), je třeba odlišovat od administrativních regionu.

Administrativní regiony jsou vymezovány za účelem výkonu veřejné správy, což vyžaduje jejich podobnou velikost. Díky tomu se však jedná o regiony umelé, mnohdy neodpovídající skutečným procesům a vztahům probíhajícím v území. Okresy, kraje, regiony soudržnosti – na všech těchto úrovních se jedná o administrativní (statisticky účelové) členění s různou mírou odlišnosti od přirozených regionu.

2.2 Regionální rozvoj

Pojem regionální rozvoj je velmi široký. Je obtížné pátrat po nějaké přesné definici tohoto pojmu, žádná jednoznačná a obecně platná totiž neexistuje. V nejužším pojetí je možné si pod pojmem regionální rozvoj představit pouze ekonomický rozvoj nebo růst určitého územně definovaného celku. V současnosti se však pod tímto pojmem rozumí obvykle celkový růst socioekonomického potenciálu a úrovně regionu, aktivace využití místního rozvojového potenciálu, zvyšování konkurenceschopnosti apod. Z praktického úhlu pohledu (regionální politiky) lze tvrdit, že se jedná o zavedený pojem označující cílenou a koordinovanou snahu místních aktérů orientovanou na zlepšení místní socioekonomické úrovně a celkové kvality života místních obyvatel. Pokud jedná obecně uznávaná definice neexistuje, je možné uvést jich více a soustředit se na jejich prunik.

- Vázquez Barquero, A.: „Regionálním rozvojem se rozumí ekonomický růst a strukturální změna, která vede ke zvýšení životní úrovně a která zahrnuje přinejmenším tři dimenze – ekonomickou, sociálně-kulturní a politicko-administrativní.“
- Institut regionálního rozvoje: „Regionální rozvoj je holistický proces, při kterém jsou využity přírodní, ekonomické, sociální a kulturní zdroje regionu pro zlepšení kvality života jeho obyvatelstva, tak aby byla zvýrazněna komparativní výhoda a odlišnost/specifická regionu.“
- Berman Group: „Regionální ekonomický rozvoj je proces strategického partnerství veřejného a soukromého sektoru za účelem realizace iniciativ, jejichž výsledkem jsou investice a vznik nových pracovních míst a postupný růst životní úrovně obyvatelstva v daném regionu. Tyto iniciativy musí být zaměřeny na vytváření podmínek pro podporu růstu produktivity a konkurenceschopnosti firem v soukromém sektoru.“

Uvedené tri definice pocházejí od různých typu aktéru (akademik, poradenská firma) zabývajících se regionálním rozvojem. Společnými znaky jsou:

- územní specifikace rozvoje – je kladen důraz na prostorovou dimenzi socioekonomického rozvoje;
- komplexní charakter rozvoje – nejedná se pouze o hospodářský růst, ale spíše o integrální proces rozvoje směřující ke zvyšování kvality života v daném regionu;
- významná úloha veřejného sektoru – ačkoliv explicitně je vyjádřena pouze ve třetí definici, z předchozích implicitně vyplývá.

2.3 Vznik regionu v České republice

V České republice se začalo o decentralizaci uvažovat už na počátku devadesátých let 20. století. Na území naší republiky lze spíše hovořit o tom, že proběhla tzv. dekoncentrace, tedy rozdělení politické moci. Do okamžiku vstupu České republiky do Evropské unie můžeme hovořit o tzv. dvouliniovém utváření charakteru české regionální politiky.

Linie vnitrostátní

Na této úrovni šlo o postupný proces utváření samosprávy kraje. Mezníkem se stalo přijetí Ústavy ČR, jež poskytla v čl. 99 ústavněprávní základ pro existenci samosprávy na vyšší než obecní úrovni. Realizace tohoto článku se uskutečnila přijetím ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávních celků. Tento zákon zakotvil existenci 14 VÚSC s účinností od 1.1. 2000. V roce 2000 nabývaly účinnosti další dva významné zákony, související se zavedením krajského zřízení, a to zákon o krajích, jenž vymezil postavení kraje a jejich orgánů, otázku jejich samostatné a přenesené působnosti a dále zákon o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku ČR do majetku kraje, jehož přílohy uvádí výčet věcí, práv a závazků s nimi souvisejících, se kterými byly oprávněny hospodářské státní příspěvkové organizace a organizační složky státu a které dnem nabytí účinnosti jejich rozhodnutí přechází do vlastnictví příslušného kraje. Výše zmíněné kroky vytvořily základ pro uskutečnění dalších, které představovaly milníky na cestě k současné podobě české regionální politiky.

Linie evropská

Faktorem, který nemalou měrou přispěl k dokončení celého procesu, byl proces evropské integrace. Vstup ČR do EU byl podmíněn dosažením vysoké úrovně aproximace českého práva s *acquis communautaire* a to v různých oblastech, jež byly usporádané do 31 kapitol. Kapitola 21 **Regionální politika a koordinace strukturálních nástrojů** se týkala výlučně regionální politiky jako nástroje k dosažení hospodářské a sociální soudržnosti v rámci Unie. Tato kapitola formulovala požadavky EU na podobu regionální politiky ČR, tzn. především na její legislativní, administrativní, institucionální a finanční zajištění. Ačkoli Evropská unie požaduje existenci institucí na regionální úrovni k zabezpečení fungování regionální politiky, neklade exaktní nároky na jejich podobu, nýbrž ponechává tuto problematiku zcela v kompetenci kandidátských států. Nicméně Komise se ve svých pravidelných zprávách o připravenosti zemí střední a východní Evropy na vstup do EU vyjadřovala ve prospěch demokraticky zvolených regionálních vlád, které disponují rozhodovacími pravomocemi v hospodářských záležitostech regionu. Lze tedy usuzovat, že evropská integrace přispěla k utváření české regionální politiky.

Po vstupu ČR do EU výše zmíněné liniové dělení přestává mít význam, neboť podoba české regionální politiky je dána směřováním regionální politiky Evropské unie, jež je součástí politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

2.4 Regionální rozvoj ve strategických dokumentech ČR

Strategie regionálního rozvoje České republiky 2007-2013

Strategie regionálního rozvoje České republiky (SRR ČR) tvoří základní dokument politiky regionálního rozvoje pro období 2007 - 2013 a plynule navazuje na SRR z roku 2000. Cílem aktualizace SRR ČR je implikace nových nařízení Evropské unie v oblasti politiky hospodářské a sociální soudržnosti do strategie, priorit a opatření české regionální politiky a také formulace témat a aspektu významných pro podporu regionálního rozvoje a zahrnutí regionální dimenze do těchto politik tam, kde je to účelné a potřebné.

Strategie regionálního rozvoje České republiky se porizuje jako základní dokument politiky regionálního rozvoje podle § 5 zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Prvním koncepčním materiálem na úseku regionální politiky byla Strategie regionálního rozvoje ČR přijatá vládou v roce 2000 usnesením č. 682 ze dne 12. července 2000 o Strategii regionálního rozvoje České republiky. Tato Strategie regionálního rozvoje vytvořila základní rámec pro formování regionální politiky České republiky komplementární s regionální politikou Evropské unie.

Tento dokument obsahuje:

- analýzu současného stavu regionálního rozvoje v ČR, včetně hodnocení regionálních disparit, národohospodářských a vnějších aspektů a environmentálního rámce i promítnutí regionálních aspektů do sektorových politik;
- hodnocení silných a slabých stránek i budoucích příležitostí a hrozeb regionu (SWOT analýzu);
- definici strategické vize regionálního rozvoje ČR;
- vymezení 6 problémových okruhu strategie a návazně na to i 16 strategických cílů, 39 strategických směrů a 164 rozvojových aktivit spojených s regionálním rozvojem ČR;
- způsob organizačního, nástrojového a programového zabezpečení strategie, včetně návrhu vymezení regionu se soustředěnou podporou státu od roku 2001;
- závěry a úkoly, které vyplývají ze strategie pro jednotlivé orgány veřejné správy.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR navrhlo vymezení státem podporovaných regionů. Mezi regiony se soustředěnou podporou státu patří:

1) strukturálně postižené regiony, v nichž se soustředí negativní projevy strukturálních změn, dochází k útlumu odvětví a výrobních podniků a k růstu nezamestnanosti (k jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména trh práce a rozvoj podnikání);

2) hospodársky slabé regiony, ktoré na základe ukazatelu hospodárskeho a sociálneho rozvoje vykazujú podstatne nižšiu úroveň rozvoje, než je priemerná úroveň v Českej republike (k jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména trh práce, hospodárskou úroveň a strukturu a úroveň příjmu obcí a obyvatel);

3) venkovské regiony, které jsou charakterizovány nízkou hustotou zalidnění, poklesem počtu obyvatel a vyšším podílem zaměstnanosti v zemědělství (k jejich vymezení slouží ukazatele charakterizující zejména vývoj počtu obyvatelstva, strukturu jeho zaměstnanosti a podíl obyvatelstva ve venkovských obcích).

Ostatními regiony, jejichž podporování státem je žádoucí z jiných důvodů jsou např. pohraniční regiony, bývalé vojenské prostory, regiony postižené živelními pohromami, regiony se silně narušeným či poškozeným životním prostředím, regiony s méně příznivými podmínkami pro rozvoj zemědělské výroby, regiony s vyšší průměrnou mírou nezaměstnanosti, než je průměrná úroveň v Českej republike.

Pro jednotlivé problémové okruhy byly formulovány následující strategické cíle:

Národohospodářské aspekty a vnější vztahy

- vytváření makroekonomických podmínek dynamického rozvoje regionu ČR;
- akvizice zdroje pro podporu regionálního rozvoje ČR;
- prevence vzniku disparit v sociální a ekonomické úrovni regionu ČR.

Ekonomický potenciál

- mobilizace regionálního hospodářského potenciálu k dosažení ekonomického růstu;
- vytváření rozptýlené a různorodé hospodářské struktury na území státu;
- rozvoj zemědělských a venkovských oblastí.

Lidský potenciál

- vytváření rovnocenných životních podmínek a možností pro obyvatelstvo žijící v různých regionech a sídlech;
- předcházení neúnosným rozdílům v sociální úrovni jednotlivých regionů a mikroregionů;
- modernizace vzdělávací soustavy a její propojení na zaměstnanost v regionech.

Technická vybavenost a obsluha území

- rozvoj infrastruktury pro zvýšení rozvojového potenciálu regionu ČR;
- zvýšení přizpůsobovací a absorpční schopnosti regionu ČR;
- zajištění mobility obyvatelstva v regionech ČR.

Životní prostředí

- zlepšení stavu životního prostředí v regionech;
- integrace environmentálních hledisek do rozhodování resortu s významnými vlivy na ŽP v regionech;
- zvýšení úrovně ekologického vědomí a podílu veřejnosti na rozhodování v oblasti ŽP v regionech.

Cestovní ruch

- uvolnění skrytého ekonomického potenciálu v cestovním ruchu a lázních.

Odpovědné orgány deklarovaly, že Strategie regionálního rozvoje České republiky je konsensuální dokument zpracovaný s pomocí přístupu "shora" i "zdola" a který zajistil, že do něj byly promítnuty vnější evropské a národohospodářské požadavky i místní a regionální požadavky, včetně ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje. Do přípravy SRR CR bylo zapojeno několik set účastníků na úrovni regionální (Regionální koordinací skupiny složené ze zástupců obcí, okresních úřadu, úřadu práce, agrárních a hospodářských komor, zástupců podnikatelské sféry, vysokých škol, regionálních rozvojových agentur aj.) i celostátní (Národní koordinací skupina složená ze zástupců regionu - předsedové Regionálních koordinací skupin a Regionálních řídicích a monitorovacích výboru; ze zástupců vybraných resortů - MDS CR, MZe CR, MPO CR, MF CR, MŽP CR, MPSV CR, MZ CR., MŠMT CR, MV CR, MMR CR a Úřadu vlády; Parlamentu CR - Senát i Poslanecká snemovna; Hospodářské a Agrární komory CR a dalších institucí). Na obou úrovních vznikly rovněž pracovní skupiny pro jednotlivé problémové okruhy.

Cílem aktualizace SRR CR je implikace nových nařízení EU v oblasti politiky hospodářské a sociální soudržnosti do strategie, priorit a opatření české regionální politiky. Dokument bude určovat orientaci politiky regionálního rozvoje České republiky v období let 2007–2013. Vychází ze „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“ a v ekonomické oblasti ze zpracovávané „Strategie hospodářského růstu“. V oblasti politiky soudržnosti naváže SRR CR na její základní programové dokumenty na národní úrovni „Národní rozvojový plán“ a „Národní strategický referenční rámec“. Zpracovatelem SRR CR je Ministerstvo pro místní rozvoj, odbor regionálního rozvoje.

Cílem strategie je formulování témat a aspektů významných pro podporu regionálního rozvoje a zahrnutí regionální dimenze do těchto politik tam, kde je to účelné a potřebné. Strategie regionálního rozvoje tak představuje strategickou orientaci pro budoucí programy regionálního rozvoje na centrální i regionální úrovni.

Soubežne také probíhal dle schváleného harmonogramu proces posuzování vlivu Strategie regionálního rozvoje České republiky na životní prostředí dle zákona c. 100/2001 Sb. o posuzování vlivu na životní prostředí, ve znění zákona c. 93/2004 Sb.

Součástí Strategie regionálního rozvoje CR pro období let 2007 - 2013 je analýza silných a slabých stránek problematiky regionálního rozvoje v České republice SWOT analýza a souhrnné zhodnocení regionálních problémů a rozvojových předpokladů CR.

Tabulka 1: SWOT analýza rozvojových předpokladů CR

SWOT analýza a souhrnné zhodnocení regionálních problémů a rozvojových předpokladů	
Silné stránky	Slabé stránky
• Vysoká úroveň zprumyslnění země a rozvinutý sektor malého a středního podnikání. • Pevné postavení kraje v systému veřejné správy, ukončená reforma územní veřejné správy. • Míra nezamestnanosti obecně nižší než je průměr EU. • Kvalifikovaná a relativně levná pracovní síla v rámci EU. • Rostoucí úloha regionálních center v rozvoji regionu – struktura osídlení pokrývající celé území státu. • Relativně vysoká hustota silnicí a železniční sítě, síťový charakter železnic. • Dobrá úroveň telekomunikační sítě. • Diversifikovaný rozvojový potenciál regionu (hospodářský, sociální, přírodní) a rozsáhlé kulturní dědictví. • Relativně vysoká úroveň vzdělání (zejména středoškolského), kvalifikace pracovní síly a dobrá dostupnost základních a středních škol. • Relativně dobrá úroveň zásobování pitnou vodou na většině území. • Významná socioekonomická pozice Prahy v evropské hierarchii sídel.	• Nedostatečné finanční zdroje na financování regionální politiky. • Nízká konkurenceschopnost venkovské ekonomiky a dlouhodobě narůstající nedostatek pracovních příležitostí na venkove. • Výrazné disproporce v regionálním rozložení terciárního vzdělávání, kapacit a potenciálu V a V, nízká míra rozvoje inovačních a poradenských služeb pro podporu podnikání. • Fixace míry nezamestnanosti na relativně vysoké úrovni s výraznými regionálními rozdíly. • Negativní populační vývoj a nepříznivá demografická struktura obyvatelstva. • Nízká mobilita pracovní síly. • Nedostatečná orientace vzdělávací soustavy na jazykové dovednosti a kreativní výchovu mládeže i dospělých. • Vysídlování venkova, rychlejší stárnutí venkovské populace. • Nerovnomerné rozložení zařízení sociální péče vzhledem k místům potřeby. • Nevyhovující vzájemné silniční propojení krajských měst. • Nízká kvalitativní úroveň dopravní infrastruktury a zhoršující se situace v údržbě dopravní sítě. • Nedostatečná dopravní obslužnost okrajových částí regionu. • Nedostatečné čištění odpadních vod zejména v menších obcích. • Nevhodná struktura odstraňování odpadu. • Nepříznivá environmentální zátěž některých částí regionu. • Nižší míra využívání přírodního a kulturního potenciálu pro rozvoj území (zamestnanost, ekonomika). • Nízký podíl obnovitelných zdrojů energie a

SWOT analýza a souhrnné zhodnocení regionálních problémů a rozvojových předpokladů	
Silné stránky	Slabé stránky
	využívání obnovitelných surovin. Narůstající disparity na úrovni NUTS 3 a okresu.
Príležitosti	Ohrožení
- Zvýšení efektivity výkonu veřejné správy, zvýšení vertikální a horizontální koordinace výkonu veřejné správy. - Zapojení soukromých zdrojů do veřejných projektů rozvoje území. - Využití diversifikovaného potenciálu regionu. - Vzdělávání zaměřené směrem k diversifikovanému uplatnění populace s důrazem na jazykové dovednosti a dovednosti v ICT. - Využití nových možností železniční dopravy na vybudovaných koridorech a logistických center ke snížení negativních vlivů na životní prostředí. - Rozsáhlé kulturní dědictví a rozmanitost krajiny. - Posílení regionální dimenze programu podpory. - Posílení environmentálního povědomí obyvatelstva.	- Nezvládnutí vybudování regionálních struktur nezbytných pro přijímání a administrování pomoci z EU. - Nesoulad regionálních a odvetvových politik vedoucí ke vzniku regionálních disparit. - Další pokles ekonomických aktivit v hospodářsky slabých regionech a prohlubování ekonomického zaostávání venkova. - Prohlubování regionálních rozdílů v rozložení vysoce kvalifikovaných lidských zdrojů a nárůst problému s integrací problémových skupin obyvatelstva. - Vysídlování venkova a živelné, nekoncepční zastavené plochy měst a aglomerací včetně doprovodných patologických jevů. - Pokračující nárůst tranzitní dopravy přes ČR, růst znečištění ovzduší a zatížení hlukem ve velkých městech. - Narůstající deficit ve financování infrastruktury, oprav bytového fondu a statku kulturního dědictví. - Nedorešené staré ekologické zátěže.

Zdroj: www.mmr.cz

Z analýzy hlavních faktorů regionálního rozvoje vyplývá, že v oblasti silných stránek i nadále platí, že jednou z opravdu silných stránek regionálního rozvoje ČR je kvalifikovaná a i nadále relativně levná pracovní síla. Zároveň se však postupně ukazuje, že v některých částech jednotlivých krajů se v důsledku rozvoje nových podnikatelských aktivit spojených s přílivem přímých zahraničních investic začíná nedostávat určitých typů pracovních sil (podle kvalifikace).

K dalším hlavním prvkům v oblasti silných stránek lze zařadit právě již naznačený rozvoj výrobních kapacit spojených s realizací přímých zahraničních investic, což souvisí s reálně existující širokou nabídkou ploch pro rozvoj podnikání v jednotlivých regionech. Tento rozvoj

vytváří předpoklady pro vytváření nových vazeb s tuzemskými podnikatelskými subjekty a jejich potenciální budoucí se prosazení na zahraničních trzích. I zde lze identifikovat jednu z příčin dynamického rozvoje sektoru malého a středního podnikání v České republice.

Tradičně silné stránky regionálního rozvoje lze identifikovat v oblastech, které jsou spojeny s kulturním dědictvím či přírodním potenciálem v jednotlivých regionech v České republice.

V oblasti slabých stránek lze identifikovat především několik základních problémových skupin. V první řadě se jedná o ty slabé stránky, které svým charakterem i nadále brzdí rozvoj podnikatelských aktivit, např. komplikace spojené se samotným zahájením podnikatelských aktivit. Za druhé jde o slabé stránky spojené s nedostatky v různých oblastech infrastruktury, např. dopravní či komunikační. Za třetí jsou to slabé stránky spojené s fungováním trhu práce, např. nízká mobilita pracovní síly, problémy s bydlením apod. Specifický problém v této části SWOT analýzy potom představuje celkově nízká úroveň podpory rozvoje vědy a výzkumu, spolupráce výzkumných institucí a podnikatelských subjektů a znalostní ekonomiky obecně.

2.5 Konkurenceschopnost

Pojem konkurenceschopnost se obvykle používá ve vztahu k jednotlivým podnikům či osobám a nejčastěji se jím rozumí schopnost subjektu uplatnit svoji nabídku na příslušném trhu. V poslední době se začíná konkurenceschopnost vztahovat i k jednotlivým regionům.

Konkurenceschopnost firem se odvozuje od konkurenční výhody, které firmy získaly svojí činností včetně uplatněním se na trzích ve srovnání s jinými soutěžícími na trhu. Mezi konkurenceschopností firem a konkurenceschopností regionu existuje silná vazba, nelze však tvrdit, že konkurenceschopnost regionu je dána součtem konkurenceschopností firem, protože zde působí řada dalších faktorů.

Při zkoumání definice konkurenceschopnosti regionu zjistíme, že je popisována různými autory různými definicemi. Níže je uvedeno několik definic, ze kterých je zřejmý posun od pojetí konkurenceschopnosti jako významného faktoru zdravého vývoje firmy k pojetí regionálnímu.

Matoušková (1998) uvádí, že konkurenceschopnost je pojmem, jež se obvykle užívá ve vztahu k podnikům a osobám, přičemž nejčastěji se jím rozumí schopnost subjektu uplatnit svoji nabídku na příslušném trhu a připouští i to, že pojem konkurenceschopnost se začíná vztahovat k regionům.

Podle Douchy (2000) se jedná o projev ekonomické výkonnosti sektoru určitého typu, či konkrétního podniku a jde o výslednici vnějších podmínek, které ovlivňovaly vývoj regionu a reakce ostatních subjektů na tyto podmínky.

Skokan (2004) tvrdí, že regionální konkurenceschopnost popisuje schopnost regionu generovat příjmy a udržet úroveň zaměstnanosti v rámci národní a mezinárodní konkurence.

Ekonom Porter vychází z teze, že efektivněji konkurovat znamená upevňovat postavení na trhu; regionální teorie zdůrazňují i potřebu vytvářet konkurenční strategie regionu.

Regionální konkurenceschopnost

Regiony si v jistých sférách a do jisté míry konkurují, přičemž mezi regiony jednoho státu musí převažovat prvky kooperace. Vzájemná konkurence může být funkční ve věcech zabezpečování standardních potřeb obyvatelstva na lokální a regionální úrovni. Základní funkce regionu musí vyplývat z jejich polohy a ze souboru jejich přírodních a ekonomických podmínek. Způsob a efekt jejich využití je obsahem regionální konkurenceschopnosti.

Konkurenceschopnost regionu je obvykle chápána jako schopnost regionu nabídnout vhodné podmínky pro fungování jednotlivých subjektu (predevším firem a jednotlivcu). Pusobením v daném regionu pak tyto subjekty získávají určitou výhodu, kterou by v jiném regionu nezískaly nebo by ji nezískaly v takovém rozsahu, a tím zvyšují svoji vlastní konkurenceschopnost. Regiony tedy mezi sebou soutěží o přitažení či udržení investic, ale i obyvatelstva.

Nejprve je nutno vymezit příslušný komoditní trh, na kterém regiony uplatňují svoji nabídku. Tento trh je dán jednak souborem firemních či státních investic, pro které příslušný investor hledá optimální prostorové umístění. Dále je to soubor potenciálních migrantů, kteří zvažují své přestěhování do nové lokality. Schopnost regionální konkurence se potom dá definovat buď ve vztahu k firmám nebo k občanům.

V prvním případě to znamená nabídnout firmám takové podmínky pro podnikání, které příznivě ovlivní jejich výsledky. Ve druhém pak jde o schopnost regionu nabídnout občanům takové životní a pracovní podmínky, které budou znamenat zlepšení jejich situace. Obe tato vymezení je však nutno považovat za dvě součásti jedné odpovědi. Vazba je dána závislostí mezi prostorovým rozmístěním obyvatelstva jako nositele pracovní síly a firmami, které tuto pracovní sílu využívají. Do vzájemných konkurenčních vztahů vstupují pouze regiony se srovnatelnými podmínkami.

Podíváme-li se na nejfrekventovanější systémy zkoumání konkurenceschopnosti regionu:

- Konkurenceschopnost regionu podle Michaela E. Portera
- Konkurenceschopnosti v pojetí Evropské unie
- Rocenka světové konkurenceschopnosti (WCY), vydávaná Institutem rozvoje řízení (IMD) se sídlem ve švýcarském Lausanne pro zemi Organizace pro hospodářský a ekonomický rozvoj (OECD)
- Konkurenceschopnost v pojetí Svetového ekonomického fóra (WEF), každoročně vydávající Zprávu o konkurenceschopnosti států (The Global Competitiveness Report)
- Evropský index konkurenceschopnosti Roberta Hugginse

pak rozpoznáme řadu shodných rysů.

Konkurenceschopnost v pojetí unie staví v podstatě na produktivitě a zaměstnanosti. Obe jsou ovlivněny faktory interními (z pozice firmy) a externími (region nižšího a vyššího stupně např. kraj a stát). Jde např. o strukturu ekonomiky, technologické a technické inovace, infrastruktura

technická i intelektuální, úroveň správy, organizace, řízení, schopnosti kooperace mezi jednotlivými systémy atd.

Konkurenceschopnost v pojetí Institut for Management Development IMD - Rocenka svetové konkurenceschopnosti OECD je hodnocena na základe asi 300 kritérií. Skupiny faktorů tvoří Ekonomická výkonnost státu, podniku, Efektivnost správy a Infrastruktura.

Porter vychází z toho, že kvalitu podnikatelského prostředí ovlivňují faktory vstupu, které mohou firmy využít, stanovená pravidla hry, úroveň domácí poptávky, možnost kooperace a jejich seskupování. Porter charakterizuje 4 etapy vývoje podle toho, které ve skutečnosti fungují jako hnací (pracovní síla, přírodní zdroje, investice, inovace, bohatství – začátek zahánění). Při hodnocení konkurenceschopnosti (regionu) považují všichni autoři za dobré ty regiony, které vykazují dobré výsledky (produktivita, zaměstnanost např. přes inovace atd.)

Region, který vykazuje dobré výsledky je konkurenceschopný, jestli má vykazovat dobré konkurenceschopné výsledky musí mít dobré konkurenceschopné podniky. Ty ale vedle využívání interních podmínek potřebují i podmínky externí. Z regionálních to je především infrastruktura, technické podmínky, úroveň samosprávy a další. Stát vytváří celkový ekonomický rámec, především podmínky pro sociální smír, významně ovlivňuje podmínky konkurenceschopnosti hospodářskou politikou, vytvářením právního prostředí atd.

Konkurenceschopnost regionu je tedy výsledkem velkého množství působících faktorů. Je-li cílem konkurenceschopnost zvyšovat nebo zlepšovat, je třeba analyzovat jednotlivé faktory a pracovat na těch, které mohou tvořit úzký profil a které je samozřejmě ten který řídicí orgán schopen ovlivňovat.

Je zřejmé, že konkurenceschopnost regionu ovlivňují firmy, region i stát. Mezi nimi i v rámci nich existuje konkurence, ale nezbytně musí existovat i spolupráce. V dnešním světě ekonomický rozvoj a vývoj je svazován, usměrnován, ovlivňován radou pravidel, dohod, doporučení a i když na jedné straně posilují tendence k dominanci, nadrazenosti, existují i tendence posilovat sílu pravidel, podle kterých musí hráči na trhu hrát.

Základní metody měření konkurenceschopnosti regionu

Meziregionální konkurence se podstatným způsobem liší od konkurence mezi firmami či jednotlivci. Jestliže u firemní či personální konkurence může být pouze jeden vítěz, u regionální konkurence tento vztah nemá zdaleka tak přímocarou a jednoznačnou podobu. Jestliže si firma vybere pro svoje působení určitý region, pozitivní efekty se mohou projevit i v regionech ostatních v podobě zvýšené koupeschopné poptávky po zboží, které je vyráběno v těchto regionech (spotřební zboží), nebo službách v jiných regionech poskytovaných (rekreace). Vedle toho se příznive projeví také zvýšená nabídka pracovních příležitostí, která může být využita i pracovní silou z regionu s časově únosnou dostupností.

Konkurenceschopnost regionu je možné vyjádřit pouze na základě komparativní analýzy, tedy porovnáním s ostatními regiony.

Konkurenceschopnost regionu lze měřit dvěma základními způsoby (Matoušková, 2004). První spočívá v kvantitativním a kvalitativním popisu rozhodujících faktorů, které konkurenceschopnost ovlivňují, tj. vybavenost regionu technickou infrastrukturou, dostupnost vhodných ploch nebo budov pro podnikání, kvalifikace a mzdová náročnost pracovní síly, fungování veřejné správy a veřejného sektoru, bezpečnost apod..

Druhou možností je měřit samotné důsledky konkurenceschopnosti, tedy ekonomickou úroveň regionu prostřednictvím určitých souhrnných ukazatelů v přepočtu na jednoho obyvatele, tj. výši hrubého domácího produktu (HDP) vytvořeného v regionu, danovou výtežností, mírou nezamestnanosti a průměrnými příjmy

Při použití pouze jednoho ze základních ukazatelů se obvykle dostávají odlišné výsledky. V praxi se např. obecně neprosazuje vztah, že čím vyšší HDP na obyvatele, tím nižší nezamestnanost. Pro analytické účely je možno ukazatel HDP doplnit dílčími faktory, zejména: produktivita práce, míra zamestnanosti a podíl obyvatel v produktivním věku na celkovém počtu obyvatel.

Aby byl region konkurenceschopný, měl by dosahovat jak vysoké úrovně produktivity práce, tak zamestnanosti. Obe tyto skutečnosti jsou závislé na nabídce pracovních příležitostí. Mezi produktivitou práce a zamestnaností existuje velice složitý vztah, který se dá v nejjednodušší podobě interpretovat jako vztah nepřímě úměrný, tedy čím vyšší produktivita, tím nižší zamestnanost. Tento vztah se do určité míry prosazuje na úrovni firem, nicméně není tak jednoznačný na regionální úrovni, v souvislosti s nabídkou dalších pracovních míst.

Na regionální úrovni se nepřímo úměrná vazba mezi produktivitou práce a zaměstnaností prosazuje jednoznačně v krátkodobém časovém horizontu v tom případě, kdy region prochází významnou restrukturalizací. Za této situace dochází k úbytku pracovních příležitostí v tradičních odvětvích a tento úbytek není současně doprovázen tvorbou nových pracovních příležitostí, nahrazujících rušená místa. Z dlouhodobého hlediska by se však měl prosadit vztah přímo úměrný. Regiony, které vykazují rostoucí produktivitu práce většinou přitahují další investory, dochází tudíž k čistému přírůstku pracovních míst a tím i k růstu zaměstnanosti.

Faktory určující regionální konkurenceschopnost

Význam jednotlivých faktorů ekonomického rozvoje se v čase mění. Vyjdeme-li z produkční funkce, tak ekonomická produkce společnosti závisí na dostupných přírodních zdrojích, objemu pracovní síly, disponibilním kapitálu a používaných technologiích.

Od počátku civilizace přes průmyslovou revoluci až do druhé poloviny 20. století byl ekonomický rozvoj jednotlivých společností zásadním způsobem určen „materiálními“ výrobními faktory – tzn. dostupnými přírodními zdroji, objemem pracovní síly a disponibilním kapitálem (budovy, stroje, zařízení, ale i dopravní infrastruktura atd.). V průběhu druhé poloviny 20. století však dochází k zásadnímu poklesu významu těchto „materiálních“ výrobních faktorů a naopak relativně rychlému růstu významu „nemateriálních“ výrobních faktorů – především schopnosti generovat a využívat inovace, kvality lidských zdrojů a schopnosti ekonomických subjektů vzájemně spolupracovat způsobem přinášejícím dodatečnou přidanou hodnotu pro všechny zúčastněné strany. Je nutné zdůraznit, že se jedná o relativní posun významu jednotlivých skupin výrobních faktorů. To znamená, že tradiční výrobní faktory jsou sice stále významné, ale ve srovnání s novými výrobními faktory ustupují do pozadí. Jinými slovy tradiční faktory jsou nezbytné, ale nikoli postačující pro ekonomickou konkurenceschopnost, resp. ekonomický rozvoj, státu, regionu a měst.

Uvedená proměna významu jednotlivých faktorů ekonomického rozvoje má množství příčin. Mezi zásadní příčiny patří role technologického rozvoje. V důsledku rozvoje dopravy klesá podíl dopravních nákladů na celkových nákladech jednotlivých produkčních činností. Prudký rozvoj informačních a komunikačních technologií přispívá k zásadním změnám v organizaci ekonomických činností. Jedním z výsledků těchto změn je skutečnost, že lokalizace samotné výroby je stále méně závislá na lokalizaci klíčových činností podniku (strategické řízení, výzkum a vývoj, marketing, finanční management atd.). Další zásadní příčinou posunu ve významu jednotlivých faktorů ekonomického rozvoje je rozvoj post-industriální společnosti doprovázený přechodem od standardizované velkovýroby k flexibilní výrobě s vysokou přidanou hodnotou. Charakter výše zdůrazněné významové změny faktorů ekonomického rozvoje dokládá názorně

skutečnost, že vlastní fyzická výroba současně produkce (predevším zboží, v menší míře služeb) se podílí na výsledné ceně výrobku velmi malou a stále klesající měrou (Reich, 1990). Příkladem může být výroba počítačů nebo farmaceutický průmysl. Rozhodující přidaná hodnota připadá na výzkum, vývoj, klinické zkoušky, patentová řízení, marketing, finanční řízení a další činnosti spojené s výslednou produkcí. To je zásadní změnou oproti období standardizované velkovýroby, kdy rozhodující přidaná hodnota výrobku připadala na jeho fyzickou výrobu.

Důsledkem výše uvedených změn je skutečnost, že význam všech faktorů místního/regionálního ekonomického rozvoje, které lze napodobit nebo relativně levně importovat, klesá. Mnohem větší význam a přínos pro rozvoj spočívá ve faktorech, které nelze snadno napodobit nebo přemístit, např. schopnosti vytvářet inovace a efektivně je zavádět do výrobního systému a flexibilně reagovat na rychle se měnící podmínky na světových trzích (Porter, 1999). Tato schopnost firem je přenesena klíčovou konkurenční výhodou měst a regionu, ve kterých jsou tyto aktivity zakotveny, a proto se pozornost aktérů regionálního rozvoje musí zaměřit na identifikaci a následný rozvoj faktorů, které tuto schopnost ovlivňují. Zjednodušeně řečeno, významné je z hlediska místního ekonomického rozvoje to, jak místní aktéři se zdroji, které mohou být odkudkoli dovezeny, naloží, co z nich vyprodukují a jak se jim to podaří uplatnit na mezinárodních trzích. Ve všech těchto činnostech si firmy (řetězce firem) konkurují s firmami v jiných lokalitách, a tak si přenesena konkurují celé regiony. Z hlediska konkurenceschopnosti má tedy klíčový význam inovační schopnost místních aktérů (subjektu) a péče o faktory, které tuto schopnost ovlivňují.

Významným aspektem proměny významu výrobních faktorů je také neustále rostoucí konkurence ve světové ekonomice, kdy vyspělé státy a jejich regiony jsou vystaveny stále silnějšímu tlaku ze strany rozvíjejících se ekonomik. V těchto zemích jsou ceny tradičních výrobních faktorů na výrazně nižší úrovni, což těmto zemím/regionům umožňuje získat určitou konkurenční výhodu nad vyspělými zeměmi. Výše uvedený technologický rozvoj umožňuje tyto levnější výrobní faktory stále intenzivněji využívat. Vyspělé státy v důsledku toho musí rozvíjet svou konkurenční výhodu, a to právě prostřednictvím technologického rozvoje a inovací, k čemuž je nezbytné získávání a využívání nových znalostí. Globalizace ekonomiky přitom neustále posouvá konkurenci na vyšší úroveň, kdy si podnik nekonkuruje pouze s podnikem v sousedním městě nebo regionu, ale například také s firmou z opačné strany světa.

Hlavní faktory konkurenceschopnosti regionu a jejich význam

Regionální ekonomická konkurenceschopnost je podmíněna multifaktorně. Velký význam má přitom vzájemná kombinace faktorů, které společně vytvářejí „prázdné lokální prostředí“. To je v současnosti chápáno především jako příznivý endogenní vývoj zaměřený na vnitřní zdroje regionu, atmosféru, etiku práce, vzájemnou důvěru, spolupráci a efektivní vztahy v regionu (Spilková, 2004, s. 260).

Obrázek 1: Základní podmínky konkurenceschopnosti regionu

zdroj: www.riforum.cz

Meziregionální rozdíly v dosahované výši HDP na jednoho obyvatele určují především tyto faktory:

1. Lidské zdroje
2. Výzkum, vývoj a inovace
3. Ekonomická struktura
4. Přímé zahraniční investice
5. Dopravní a telekomunikační infrastruktura
6. Další faktory regionálního rozvoje

Vazba faktoru na HDP

Uvedené faktory vysvětlují téměř tři čtvrtiny rozdílu v HDP na obyvatele v regionech EU. Nicméně je třeba tyto závěry dokumentu EU interpretovat velice obezřetně, neboť se mohou vyskytovat regiony, které mají příznivou výši HDP, ale jeden nebo více z těchto faktorů dosahuje podprůměrných hodnot. Mnohdy je důležitější vnitřní složení pěti základních sektorů ekonomiky než jejich relativní zastoupení v ekonomické struktuře regionu.

Závislost mezi dosahovanou úrovní HDP a hlavními faktory, které ji ovlivňují není pouze jednostranná, ale prosazuje se zde naopak závislost obousměrná. Ekonomická struktura podminuje dosahovanou výši HDP, na druhou stranu však růst HDP vyvolává poptávku po určitých aktivitách a tím dochází k dalším změnám v ekonomické struktuře. S růstem HDP se například zvyšují i možnosti a zájem o růst kvalifikace pracovních sil.

Kromě toho, že platí oboustranný vliv mezi dílčími faktory a úrovní HDP, prosazuje se také důležitá vzájemná vazba mezi jednotlivými faktory. Změna pouze jednoho faktoru, pokud není doprovázena odpovídající změnou dalších faktorů, nemusí vyvolat žádoucí efekt. Příkladem může být zlepšení dopravní infrastruktury a v důsledku toho i zlepšení dostupnosti regionu. Pokud však nedojde i ke zlepšení ostatních faktorů, dopad na ekonomickou situaci v regionu je pouze časově omezený.

Vliv zmíněných faktorů nelze v žádném případě precizovat. Jejich úroveň je podmíněna celou řadou dalších okolností, které mají nemenší význam. Jedná se například o institucionální faktory, efektivnost fungování místních a regionálních orgánů a podobně. Tyto skutečnosti mohou mít ještě větší vliv než odhadovaných 25 % meziregionálních rozdílů v HDP na obyvatele, které nejsou vysvětleny uvedenými čtyřmi základními faktory. Lze těžko očekávat změny například v ekonomické struktuře, pokud veřejné instituce nepodporí opatření, která by přitáhla nové investice do regionu.

Následující kapitoly jsou věnovány představení jednotlivých základních faktorů ovlivňujících regionální ekonomický rozvoj.

Lidské zdroje

Lidské zdroje jsou v současné době považovány za jeden ze základních faktorů ovlivňujících konkurenceschopnost regionu. Je to z toho důvodu, že lidské zdroje mají možnost ovlivňovat ostatní spolupůsobící faktory a také disponují jistou mírou přizpůsobivosti na vnější podmínky a mohou tak poměrně pohotově reagovat na aktuální situaci na trhu.

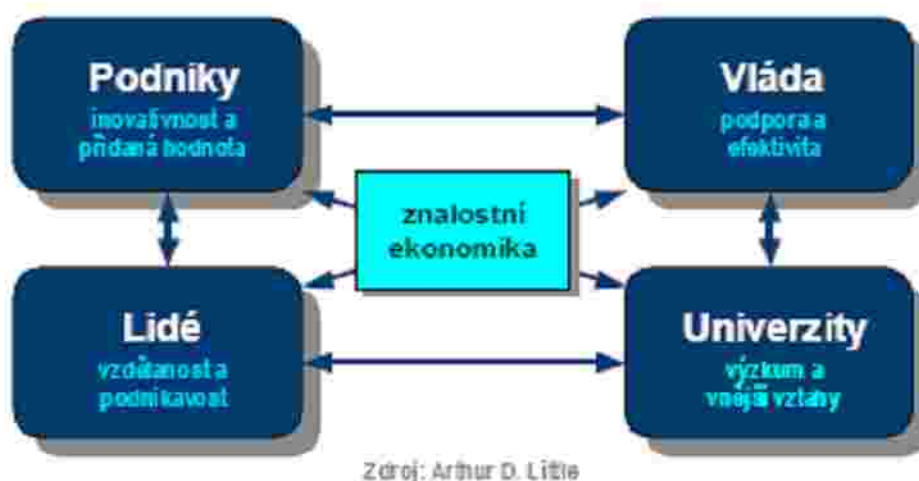
Lze říci, že ostatní faktory regionálního rozvoje mají především stimulační význam pro lidské zdroje. Zajišťují dostupnost, zlepšují přenos know-how, usnadňují každodenní život a podporují tak lidské zdroje v jejich dalším růstu a rozvoji, což se pozitivně projevuje v procesu místního rozvoje. Hlavním předpokladem pro rozvoj konkurenceschopných aktivit v regionu je kvalita lidských zdrojů a zároveň přítomnost ostatních faktorů, bez nichž by lidské zdroje nemohly být efektivně využity.

Lidské zdroje jsou podstatné pro budování ekonomik založených na znalostech. Potreba přechodu od tradičních výrobně orientovaných ekonomik ke znalostním je dána s rostoucí mobilitou aktivit soukromých firem. Pokud si soukromou firmu představíme jako sestavu zdroje (resources) potřebných pro její činnost a aktivit (activities) spotřebovávajících tyto zdroje, je prvkem rostoucího významu i sada znalostí (knowledge) řídících tyto aktivity a spotřebu těchto zdrojů (ARK model firmy). Zjednodušeně lze říci, že zatímco aktivity lze přesouvat za zdroji do různých oblastí, znalosti zůstávají relativně nemobilní. Ekonomické vztahy tradičních firem vedly k strukturální i geografické dekompozici tradičních modelů firem, a tak se dnes setkáváme s nadnárodními korporacemi, které provozují řídicí a výzkumná centra v určitých lokalitách a výrobní aktivity umístěné v jiných lokalitách. Setkáváme se i s modely firem založenými výhradně na znalostech (K) jako např. poradenství, design, výzkum a vývoj, které dodávají cistou přidanou hodnotu jiným firmám, které víceméně jenom aplikují výrobní postupy (A) nebo prodávají přístup ke zdrojům (R).

Vztahy potřebné pro rozvoj tzv. znalostní ekonomiky jsou popsány na následujícím schématu (Artur D. Little) a jsou charakterizovány zejména:

- (1) připraveností podniku inovovat a soustředit se na výrobky s vyšší přidanou hodnotou,
- (2) ochotou a schopnostmi veřejného sektoru podporovat produktivní procesy v ekonomice a zvyšovat vlastní efektivitu,
- (3) zaměřením univerzit, institucí výzkumu a vývoje na aplikovaný výzkum a mírou jejich prorůstání zejména s aktivitami soukromého sektoru, ale hlavně
- (4) připraveností lidských zdrojů neustále se vzdělávat, podstupovat riziko a podnikat a ovlivňovat fungování ostatních prvků systému jako jsou veřejné instituce, soukromé podniky a vzdělávací a výzkumné instituce s cílem dosahovat růstu produktivity a konkurenceschopnosti.

Obrázek 2: Vztahy potřebné pro rozvoj znalostní ekonomiky

Lidské zdroje jsou hodnoceny z hlediska úrovně vzdělanosti. Vzdělanost představuje konkurenční výhodu, neboť kvalifikovaná pracovní síla je nezbytným předpokladem pro směřování ekonomiky k ekonomice založené na tvorbě a využívání nových poznatků. Zkušenost ukazuje, že lidé vybavení vysokým stupněm teoretického vzdělání a schopností pracovat s informacemi, nejsou natolik ohroženi nezamestnaností a stabilně dosahují nejvyšších mezd. Úroveň vzdělanosti lidských zdrojů zůstává i nadále významným faktorem. Je však jen jednou z charakteristik, která zachycuje kvalitu lidských zdrojů, resp. přínos lidských zdrojů pro výslednou adaptabilitu jednotlivých regionů na měnící se vnitřní a vnější podmínky a na perspektivní rozvojový potenciál.

Důležitým aspektem kvality lidských zdrojů je oborová struktura vzdělanosti a její vztah (reakceschopnost, flexibilita) k poptávce po pracovní síle na trhu práce. Ta podmiňuje okamžitou využitelnost místní pracovní síly bez potřeby rekvalifikací, které zvyšují náklady potenciálních investorů. Kromě toho v současnosti kvalita lidských zdrojů zahrnuje také schopnosti rychlého a efektivního se přizpůsobení neustálým změnám probíhajícím ve světové ekonomice. Všeobecné, resp. oborové znalosti, získané „tradčním vzděláváním“, v důsledku zrychlujících se změn a technologického rozvoje stále rychleji zastarávají a stávají se nepoužitelnými. Proto jsou v současnosti mimořádně významné také další dovednosti a schopnosti (Kaderábková 2003). Tyto jsou dnes chápány praktické, široce využívané dovednostní kompetence (např. informační gramotnost, jazyková vybavenost, schopnost samostatného řešení problému ad.), které zvyšují flexibilitu využití pracovní síly.

Významný vliv je prisuzován tzv. psychologickému aspektu kvality lidských zdrojů. Každá společnost funguje na základě určitého hodnotového systému. Preference určitých hodnot má dopad na chování lidí v konkrétních situacích. Rozšíření určitých vzorců chování ve společnosti může podstatně ovlivňovat ekonomickou konkurenceschopnost. Jako příklad je uváděna role pozitivních očekávání místních obyvatel, což vede k vytváření atmosféry napomáhající ekonomickému rozvoji (Hirschman, 1958; Krugman, 1991 ad.). Příkladem příznivé atmosféry mohou být rozšířené vzorce chování jako ochota aktérů podstupovat riziko, cílená snaha neustálého zvyšování vlastní kvalifikace, vysoké pracovní nasazení zaměstnanců, preference „fair-play hry“, preference odpovědnosti za své ekonomické zajištění. Podobné vzorce chování jsou významnou složkou kvality lidských zdrojů a základním předpokladem konkurenceschopného podnikatelského prostředí. Obecně se uvedené charakteristiky lidských zdrojů označují pojmem „místní kulturní prostředí“.

Výzkum, vývoj a inovace

Výše uvedený posun ve významu výrobních faktorů vytváří stále silnější tlak na ekonomiky rozvinutých zemí, především na zaostávající regiony z rozvinutých zemí. Ty se dříve mohly spoléhat na konkurenční výhodu plynoucí z dostupných přírodních zdrojů nebo levné pracovní síly. Dnes jsou vystaveny mnohem intenzivnější konkurenci ze strany rozvíjejících se zemí. Regiony v rozvinutých zemích nejsou schopny konkurovat nesrovnatelně nižším cenám vstupu, např. cenám pracovní síly, v rozvíjejících se ekonomikách. Musí proto svou konkurenceschopnost zakládat na kvalitě a technologickém pokroku. Kvalita cenin zboží atraktivním na straně poptávky a technologický rozvoj vede k vývoji nových výrobků a služeb na straně nabídky a růstu produktivity výrobních faktorů. Udržení konkurenční výhody prostřednictvím technologického náskoku a kvality produkce vyžaduje schopnost neustále a úspěšně inovovat – jak procesy tak výstupy samotné.

Základem inovací je získávání a aplikace nových znalostí. Hlavní zdroj generování nových znalostí představuje věda a výzkum. Věda, výzkum a vývoj představují spolu s kvalitou lidských zdrojů základ inovačního potenciálu regionu, základ jejich znalostních ekonomik. Věda a výzkum vykazují mimořádně silnou tendenci ke koncentraci do hlavních sídel dané ekonomiky, zatímco v nemetropolitních a periferních regionech je vědeckovýzkumná činnost soustředěna převážně v jednotlivých podnicích. Vzhledem k této skutečnosti disponují nemetropolitní a periferní regiony podstatně nižším inovačním potenciálem (výzkum a vývoj v jednotlivých podnicích je jednostranně zaměřen a nevyužívá výhod synergie a interakce s jinými vývojovými činnostmi). Přesto mohou tyto regiony částečně založit technologické dohánění na technologickém transferu, tzn. na přejímání technologicky založených činností z růstových regionů. Možnost využití této příležitosti však závisí na absorpčních schopnostech regionu, mimo jiné na schopnosti pracovní síly místních obyvatel přebírat technologie využívat. Každý region proto musí do jisté míry disponovat určitou úrovní vlastních inovačních schopností, resp. základny výzkumu a vývoje a kvalitních lidských zdrojů (Kaderábková, 2003).

Výsledky vědy a výzkumu představují základní zdroj inovací. Inovace neznamená pouze technickou změnu, resp. inovaci výrobku nebo služeb, ale jedná se, podle definice Evropské komise, o „obnovu a rozšíření škály výrobků a služeb a s nimi spojených trhů, vytvoření nových metod výroby, dodávek a distribuce, zavedení změn řízení, organizace práce, pracovních podmínek a kvalifikace pracovní síly“. Inovace je tedy třeba chápat ve velmi širokém smyslu, kdy kromě inovací technické povahy, které jsou založené především na výzkumu, jde také o netechnické inovace, jako např. inovace v oblasti organizace a řízení (nové formy organizace práce, řízení

kvality, procesní řízení apod.), inovace trhu, inovace modelu podnikání či o prezentací inovace (komplexní pojem pro inovace v oblasti designu a marketingu) (citace dle NIP, 2005).

Významnou vlastností určující klíčový význam výzkumu a vývoje a schopnosti generovat inovace pro konkurenceschopnost regionu je obtížná přenositelnost a kumulativnost (Fratesi, 2003). Prejímání nových znalostí, resp. technologií, vyžaduje dostatečně rozvinuté vlastní schopnosti, stejně jako přizpůsobení místním podmínkám tak, aby daná technologie co nejlépe odpovídala potřebám regionu a její využití bylo co nejefektivnější (Fratesi, 2003; Kaderábková, 2001). Kumulativní charakter výzkumu a vývoje pak zdrazňuje význam tvorby současných znalostí pro vytváření znalostí také v budoucnu, zjednodušeně receno, inovace podnecují vznik dalších znalostí a inovací v souvisejících oblastech. Tento kumulativní charakter vědy má tendenci udržovat, resp. prohlubovat nerovnomerný rozvoj regionu.

Vznik inovace včetně její aplikace představuje obvykle velmi dlouhý a složitý proces. Zjednodušeně můžeme tento proces rozdělit na určité etapy. Základní výzkum je zdrojem klíčových nových znalostí, které představují potenciál pro praktické uplatnění (napr. objev nových vlastností určitých chemických sloučenin ve specifických podmínkách). Aplikovaný výzkum představuje fázi, ve které dochází k hledání řešení specifických praktických problémů (napr. hledání látek s požadovaným účinkem v lékařství). Základní výzkum představuje zásobník znalostí pro tuto etapu výzkumu. Po nalezení určitých řešení nastupuje vývojová fáze (v našem příkladě hledání konkrétních cest, jak vpravit nalezenou látku do těla pacienta bez vedlejších negativních dopadů a s maximálním efektem – vývoj léku), kdy vznikají prototypy produktu. Po úspěšném testování lze začít se závěrečnou fází uvádění produktu na trh a samotnou výrobou. Vzhledem k velmi širokému pojetí inovací je zřejmé, že uvedený cyklus se netýká všech typů inovací. Nicméně dosažené výsledky na jednotlivých úrovních uvedeného cyklu a především jejich schopnost různých aktérů jich dosáhnout představuje celkový inovační potenciál místních aktérů a podstatně ovlivňuje jejich inovační aktivitu (BermanGroup, 2006).

Náklady na vlastní výzkum a vývoj jsou vysoké a ne každá firma si může tyto náklady dovolit. Význam pro inovační kapacitu regionu má proto nejen existence kvalitní vědeckovýzkumné základny, ale také přístup soukromé sféry k výsledkům vědeckovýzkumných institucí, čímž najdou tyto výsledky praktické uplatnění a přispějí ke zvýšení konkurenceschopnosti místních firem. Z tohoto důvodu je pro inovační potenciál podstatná vzájemná interakce jednotlivých aktérů v regionu, která posiluje šíření znalostí a inovací.

Jednou z nejvýznamnějších interakcí je spolupráce právě mezi aktéry inovačního procesu, neboli mezi soukromými subjekty navzájem a s institucemi produkujícími nové znalosti. Potřeba této

spolupráce souvisí také se vztahem mezi základním a aplikovaným výzkumem a jejich rolí vzhledem k inovacím. Tradiční je v tomto případě lineární model výzkumu, kde tvorba nových technologií postupuje od základního přes aplikovaný výzkum k tvorbě prototypu a následně nových výrobků či nabízených služeb. Tento model je dnes do značné míry překonaný, neboť nezohledňuje právě významné interakce mezi jednotlivými aktéry a nepřipouští de-facto možnost vzniku inovace motivované jinými faktory (například snahou dosáhnout úspory, nebo inovace vzniklé běžnou činností při výrobě apod.) (Cooke, 2003).

Klíčovým přínosem efektivní spolupráce různých aktérů z hlediska tvorby inovací je možnost vzájemného učením a pochopením potřeb druhé strany. Výzkumníci na univerzitě například neznají konkrétní potřeby firem, zatímco vývojáři firem obvykle ponekud zaostávají v možnostech sledovat nové teoretické poznatky v daném oboru a jsou navíc relativně úzce zaměřeni na určitou oblast, což může podstatně limitovat dopad jejich činností. Účinná spolupráce mezi aktéry s těžištěm činností v různých etapách inovačního cyklu tyto nedostatky odstraňuje a zvyšuje tak inovační kapacitu místních aktérů. Dochází tím k získání určitých výnosů ze specializace. Ve vyspělých ekonomikách je spolupráce univerzit se soukromým sektorem nejen v otázkách výzkumu, vývoje a komercializace rostoucím trendem a lze si bez ní jen těžko představit přípravu většiny nových produktů a služeb (Berman Group, 2006).

Vzhledem k tomu, že neustálé vzájemné učením a předávání znalostí je považováno za klíčový faktor podporující tvorbu inovací, je důležitou podmínkou inovačního procesu také úzká spolupráce, jak mezi výzkumnými a vývojovými institucemi samotnými, tak mezi soukromým a veřejným sektorem.

Z hlediska samotných V a V institucí hraje významnou roli „horizontální“ mobilita jejich pracovníků, ale také studentů, kteří tak získávají další potřebné znalosti a zkušenosti a zároveň tato vzájemná „výmena“ podporuje rozvoj užších vztahů výzkumu a vzdělání. Vzájemná spolupráce veřejného vědeckovýzkumného sektoru s podnikatelskou sférou je považována za hlavní hnací motor inovací, přispívá totiž k přenosu výsledků teoretického výzkumu do praxe, resp. technologickému transferu. Chápání této spolupráce by nemelo být zužováno na interakci mezi dvěma subjekty, ale mělo by zahrnovat také nepřímou spolupráci prostřednictvím různých fór nebo asociací, která je důležitá i pro poskytování příslušných služeb a infrastruktury. Neformální vazby a vztahy jsou tak často ve vyspělých zemích podepřeny formálními organizacemi nebo profesními aliancemi. Tyto sítě a vzájemná spolupráce hrají významnou úlohu zejména pro malé a střední podniky, které si samy nemohou dovést financovat náročný výzkum a jejich přístup k vnějším finančním zdrojům je obtížnější (Huggins, 1997).

Konečne potenciál V a V je výrazným spôsobom ovplyvňovaný tiež inštitucionálnou infraštruktúrou, a to ako priamo sieť vzdelávacích a výskumných inštitúcií produkujúcich kvalifikované ľudské zdroje a nové znalosti, tak tiež inštitucionálnou infraštruktúrou ovplyvňujúcou a podporujúcou spoluprácu V a V inštitúcií a súkromných subjektu, a tým prenášajúcou výsledky akademického bádania do praxe. Významným vonšším faktorom je tiež legislatíva, a to predovšetkým otázka ochrany duševného vlastníctva, ktorá je jednou z najdôležitejších inštitúcií udržania ekonomickej rentability náročných investícií do VaV. Ochrana duševného vlastníctva zaisťuje včasnú ochranu autorských práv a umožňuje tak získať i určitou konkurenčnú výhodu vďaka novému vynálezu, ktorý nemôže byť tak použitý konkurencií. V podmienkach nízkej ochrany duševného vlastníctva je ohrozený motivačný impulz na vznik kľúčových výstupov duševnej činnosti, na ktorých je celý inovačný proces založený (BermanGroup, 2006).

Ekonomická štruktúra

Tradične boli za kľúčové subjekty ekonomickeho rozvoja považované „veľké“ miestne/regionálne firmy, ktoré neustále inovujú a vytvárajú početné väzby a impulzy s okolnou ekonomikou. Nazieranie na rolu veľkých firem pre miestne/regionálny ekonomický rozvoj je spojené s celkovým charakterom ekonomickej organizácie spoločnosti. V období „fordistického“ štandardizovaného veľkovýroby, ktorá dosiahla svojho vrcholu v 50. a 60. rokoch 20. storočia (Reich, 1990), bol dôraz na veľké firmy opodstatnený.

Veľké firmy disponujú oproti ostatným firmám významnými výhodami. Medzi hlavné výhody patrí podstatne väčší priestor pre dosahovanie úspor z rozsahu, snazší prístup k finančným zdrojom, schopnosť prekonať ztráty vďaka finančným rezervám, získať rôzne úľavy od štátu alebo si vynútiť napríklad vybudovanie infraštruktúry alebo verejnej pomoci v prípade hrozby úpadku atď. Existencia veľkých firem v regióne tak garantuje určitú stabilitu miestnej ekonomiky. Veľké firmy tiež predstavujú kľúčové partnery pre malé a stredné podniky, pre ktoré predstavujú ako zdroj niektorých vstupov, tak i cieľ ich produktu. Vývoj veľkých firem tiež do určitej miery ženie vývoj celej miestnej ekonomiky.

S nástupom post-industriálnej ekonomiky sa však charakter i rola veľkých firem zásadným spôsobom mení. Dôsledkom posunu k tzv. flexibilnej špecializácii postupne prestáva byť tradičný model veľkej firmy konkurencieschopný. Tento model bol založený na firmách zahŕňajúcich veľké množstvo činností súvisiacich s výrobou konečného výrobku tzv. „pod jednou strechou“, kedy si firma sama vyvíjala, navrhovala a vyrábala radu dielčích komponentov, následne montovala konečný výrobek a uvádzala ho na trh. Súčasťou tohto systému bol model vertikálneho riadenia. Rozhodovacie právomoci vnútri firmy boli vysoko koncentrované a samotné riadenie sa skladalo z mnoha hierarchických

úrovní. Celý systém byl optimalizován potřebám standardizované velkovýroby (Reich, 2003, 1990).

V podmínkách flexibilní specializace však dochází k rozpadu uvedeného systému, čímž se mění charakter a význam velkých firem pro místní/regionální rozvoj. Velká firma dnes již přestává mít charakter jedné nebo několika velkých továren, kde probíhají všechny činnosti spojené s konečnou produkcí (výzkum, vývoj, konstrukce, výroba, řízení, marketing ad.). Mnohem více se dnes velká firma podobá síti mnoha dílcích subjektu specializujících se na určitou konkrétní činnost. Ještě podstatnější je skutečnost, že jednotlivé dílcí subjekty již nemusí být vlastnický spojeny s firmou, pod jejímž názvem se prodává daný výrobek. Stejně tak se změnil vysoce hierarchický systém řízení na flexibilní decentralizovaný systém, kde manažeri dílcích jednotek sítě mají vysoké rozsáhlé rozhodovací pravomoci. Vzhledem k charakteru výrobních vztahů a systému řízení je účelnější dnes na velké firmy nahlížet jako na síť malých a středních firem, které spolu intenzivně spolupracují. Zároveň je třeba zdůraznit fakt, že s postupující globalizací jsou tyto uzly sítě od sebe často velmi vzdáleny.

Uvedená změna znamená pro regionální rozvoj především to, že v současnosti již nelze nahlížet na velkou firmu jako na klíčový subjekt regionálního rozvoje. Přítomnost velké firmy v regionu dnes totiž neznamená přítomnost celé nebo většinové části dané firmy, ale spíše přítomnost dílcí části sítě subjektu, které danou firmu tvoří. Výrobek (např. automobil), který byl v systému standardizované velkovýroby vyvíjen, navrhován, vyráběn a montován v jednom nebo několika blízkých regionech jednou firmou, je dnes produkován na mnoha místech velkým množstvím nezávislých subjektů. Lokalizace jednotlivých subjektů překracuje hranice kontinentu (Giddens, 1999).

Z pohledu regionálního ekonomického rozvoje je podstatné, jaké aktivity nadnárodní korporace do regionu umísťují a jak jsou tyto aktivity schopny zakotvit (pomocí rozšiřujících nemobilních aktivit) v regionu. V regionech s ekonomickou strukturou montážního charakteru může totiž docházet ke stagnaci až degradaci lidských zdrojů, což vytváří podmínky k dalšímu zaostávání těchto regionů. Lokalizační chování firem vždy odráží existující regionální rozdíly ve faktorech konkurenceschopnosti, přičemž jejich činnosti mohou tyto rozdíly dále prohlubovat (rozvoj aktivit s přidanou hodnotou v úspěšných regionech a s nízkou přidanou hodnotou v zaostalých regionech) (BermanGroup, 2006).

Se změnou světové ekonomiky směrem k flexibilnější a specializované produkci se pozornost obrátila k malým a středním firmám (MSP), které jsou díky této změně schopny konkurovat firmám velkým. Mohou se de-facto stávat součástí sítě velkých firem. Přínos MSP pro regionální

rozvoj ale není jednoznačný. Za jejich hlavní pozitivní atributy bývá považován nadprůmerný příspěvek k tvorbě nových pracovních míst. Kromě toho mají pro regionální rozvoj význam také pro svou schopnost vytvářet podnikatelské klima v regionu a udržování konkurenčního prostředí v ekonomice. MSP jsou také vysoce flexibilní, v oblasti inovací často rychle realizují jednoduché nápady a nezabývají se systematickým dlouholetým výzkumem. Na druhé straně ale úlohu MSP není možné precizovat, a to především v důsledku jejich velikosti, která je zase zdrojem vysoké zranitelnosti (např. závislost na jednom nebo několika málo odběratelích, omezený přístup ke kapitálu, velký vliv individuálních manažerských chyb, omezené možnosti cenové konkurence ad.). Stejně tak je nutné říci, že velká část MSP jsou rodinné podniky. Dynamické, progresivní, rychle rostoucí firmy většinou neprevládají. Přesto však bývá sektor MSP označován jako vestavený stabilizátor ekonomiky (Kornai, 1990).

Vývoj sektorové struktury světového hospodářství se v posledních desetiletích nesl ve znamení procesu deindustrializace spojeného s restrukturalizací, který změnil strukturu ekonomiky ve prospěch rozvoje sektoru služeb. Fyzická produkce konečných výrobků dnes představuje pouze malou část celkové ceny daného výrobku. Mnohem vyšší přidaná hodnota výrobku připadá na činnosti spojené s řízením, vývojem, marketingem a doprovodnými a asistencními službami. Na pokročilosti sektorové struktury proto závisí výkonnost a efektivnost hospodářství a životní úroveň i schopnost snižovat spotřebu zdrojů a řešit otázky životního prostředí. Kromě tohoto základního trendu, který doprovází vývoj všech vyspělých států, je z hlediska rozvoje konkurenceschopnosti významný kontinuální výzkum podrobné odvětvové struktury hospodářství regionu.

Podmínkou produktivního využití dostupných kvalifikovaných lidských zdrojů je také dostupnost odpovídající technologické produkce a inovačních schopností. Technologická a kvalifikační struktura ekonomických aktivit určuje poptávku po určité pracovní síle, přičemž nízká poptávka po kvalifikované pracovní síle může oslabovat investice do vzdělávání a zvyšování kvalifikace stejně jako do výzkumu a vývoje. Špatná pracovní místa jsou spojena s nízkými mzdami a koupleschopností. Dostupný „kvalitní“ lidský kapitál je tak nedostatečně využit a odchází jinam. Konkurenceschopnost regionu tak významným způsobem ovlivňuje odvětvová struktura, ve které by v případě znalostně založené ekonomiky měla převládat vyspělá, technologicky založená odvětví. Podstatná je také dostupnost doplňkových tzv. výrobních služeb (výzkumné, vývojové, konstrukční, poradenské, informační, komerční, finanční), které vedou ke zvýšení konkurenceschopnosti firem tyto služby nakupujících.

Prímé zahraniční investice

Se zvyšující se provázaností světové ekonomik roste význam nadnárodních korporací (NNK) a prímých zahraničních investic (PZI). PZI se staly důležitým faktorem ekonomické restrukturalizace v rozvíjejících se zemích a zemích přecházejících od centrálně plánovaného hospodárství k tržní ekonomice. Príchozí prímé zahraniční investice jsou zprostředkovaným (a zprostředkujícím) faktorem ekonomického rozvoje. Prínos zahraničních investic pro ekonomický rozvoj lze sledovat jak na regionální úrovni (napr. transfer technologií, zvýšení kvality lidských zdrojů, vznik nových pracovních míst ad.), tak na úrovni národní (napr. stabilizace platební bilance, růst exportu apod.)

Príliv PZI závisí na souboru mnoha rozdílných charakteristik od geografických přes ekonomické až po sociální, přičemž je zpetně významně ovlivňuje. Lokalizace činnosti zahraničních investorů je z velké části určena rozdíly v kvalitě lidských zdrojů a dostupné infrastruktury. Na vnitrostátní úrovni je lokalizace pobočky NNK určena kromě výše uvedených faktorů také motivací příchodu dané NNK do daného státu, resp. funkcí příchozí pobočky NNK v rámci celkové hierarchie dané NNK. Pokud se jedná o pobočku zaměřenou na fyzickou výrobu, je příchod obvykle motivován snížením nákladů. NNK v tomto případě obvykle preferuje lokalizaci své pobočky do nemetropolitního regionu s relativně levnější pracovní silou. Naopak, pokud se jedná o snahu vstoupit na místní trh nebo pobočku, jejíž činnost vyžaduje kvalifikovanou pracovní sílu nebo kontakty s významnými subjekty místní ekonomiky, je obvykle preferován jádrový region daného státu. Významným faktorem je dále geografická poloha (BermanGroup, 2006).

Obecně mají prímé zahraniční investice na hostitelskou ekonomiku komplexní dopad. To, zda bude celkově příznivé či naopak negativní, závisí na celé řadě faktorů. Jedním z pozitivních dopadů, který se v případě PZI často uvádí, je jejich dlouhodobý prínos ke zlepšení konkurenceschopnosti, spíše než okamžitý prospěch, který představuje zejména multiplikací efekt investic nebo dopad na zaměstnanost (Uhlíř, 1995). Zvýšení konkurenceschopnosti v podmínkách transformující se ekonomiky spocívá především ve skutečnosti, že spolu s PZI přichází do země nové technologie a know-how (jak technický, tak zejména organizační), což podstatně přispívá k růstu produktivity místní ekonomiky.

Podstatným aspektem přílivu PZI je zvýšení přístupu na zahraniční trhy. NNK i jejich zahraniční pobočky vykazují často vyšší produktivitu práce, vyplácejí vyšší mzdy, realizují technologicky vyspělejší produkci a jsou také ziskovější (Pavlínek, 2002; Srholec, 2004).

Na druhé straně jsou PZI spojeny i s potenciálními riziky. Příchod NNK může vést k likvidaci domácích producentů a posléze vytvářet určité bariéry bránící vstupu domácích firem na trh, což vede k omezení domácí konkurence. Pokud se nejedná o investici „na zelené louce“, tak bývá příchod NNK spojen často s propouštěním v důsledku restrukturalizace převzatého podniku. Jako klíčoví aktéři v ekonomice mají NNK mnohem větší možnost tlaku na veřejné instituce s cílem ovlivňování místních podmínek ve svůj prospěch (např. dohody o danových prázdlinách). Význam všech potenciálních rizik roste s možností odchodu dané NNK do jiné země. Pokud je příchod dané NNK spojen pouze s dočasným čerpáním výhod místní lokalizace a hostitelská ekonomika vynakládá značné prostředky na přilákání dané NNK, může být celkový efekt příchodu NNK i záporný. Proto musí být podpora přílivu PZI doprovázena tzv. aftercare programy, jejichž cílem je maximalizace pozitivních efektů plynoucích z příchodu NNK (expanze, přilákání aktivit s vyšší přidanou hodnotou NNK, provázání s místní ekonomikou a institucemi a podpora vytváření takových vazeb dané pobočky NNK, které v budoucnosti sníží motivaci NNK na přesun aktivit do jiné země) (BermanGroup, 2006).

Význam PZI je spojován v dlouhodobém horizontu především s výdaji na výzkum a vývoj, specifickými znalostmi a možným transferem vyspělých technologií, které představují významný dlouhodobý zdroj růstu (Srholec 2004). Na druhé straně, v tomto kontextu je zdurazňováno riziko vzniku technologické závislosti, která může vést až k utlumení místních inovacích a tvůrčích aktivit. Důležitými faktory, které ovlivňují možný přenos technologií a dalších znalostí, jsou rozsah a podmínky tohoto transferu, cena nabízené technologie, ale i primerenost technologie z hlediska hostitelské ekonomiky (Uhlíř, 1995). Příliš velký rozdíl v technologické vyspělosti mezi příchozím závodem NNK a místní ekonomikou snižuje možnosti k rychlému vytvoření významných vazeb na místní ekonomiku. Zásadní význam pro konečný efekt PZI pro hostitelskou ekonomiku spočívá v pozici a rozhodovací autonomii dané pobočky v hierarchii dané NNK.

K tradičním otázkám souvisejícím s přínosy PZI patří tvorba nových pracovních míst. Kromě toho tyto investice přispívají také ke vzniku sekundárních pracovních míst vázaných na subdodávky. Naproti tomu při investicích do existujících podniků dochází často k racionalizaci produkce, která bývá často spojena se snížením počtu pracovních míst, v některých případech se jedná o pokles významný. Stejně tak zahraniční investice může přinést zvýšení kvalifikace pracovní síly, neboť spolu s investicí dochází k přesunu kvalifikovaných manažerů nebo výzkumných pracovníků. Proti tomu stojí argument, že se de-facto jedná pouze o stahování kvalifikovaných pracovních sil odjinud do zahraniční firmy, které nabízejí ve většině případů vyšší mzdy (Pavlínek 2004). Prostřednictvím školení a unikátních firemních postupů organizace práce ovšem průkazně dochází ke zvyšování produktivního potenciálu pracovní síly.

Další často diskutovanou otázkou je možnost vzniku duální ekonomiky, kdy na jedné strane budou výkonnejší, restrukturalizované závody pod zahraniční kontrolou společně s domácími podniky „zahrnutými“ v sítích NNK, na druhé straně pak ostatní domácí podniky, v nichž k potřebné restrukturalizaci a zvýšení produktivity ještě nedošlo. K posilování tohoto efektu dochází díky tomu, že spolupráci navazují zahraniční investori především s perspektivními a výkonnými podniky. Tím vede jejich aktivita k urychlení restrukturalizace a transformace především té nejvýkonnejší části ekonomiky a zesiluje tak selektivní působení transformačního procesu. Ve svém důsledku to vede nejen k zesilování duální ekonomiky, ale i k zesílení nerovnomerného regionálního rozvoje uvnitř státu, které pak rozdílným způsobem využívají investori podle své strategie (BermanGroup, 2006).

Následující tabulka stručně shrnuje potenciální pozitivní a negativní dopady PZI na podnikovou, místní a regionální úroveň ekonomiky hostitelské země.

Tabulka 2: Potenciální pozitivní a negativní důsledky přímých zahraničních investic

	Potenciální pozitivní důsledky PZI	Potenciální negativní důsledky PZI
Úroveň podniku	▪ pokračování a rozšíření produkce ▪ zvýšení produktivity práce ▪ přístup k investičnímu kapitálu ▪ přístup na světový trh a distribučních sítí ▪ přenos vyspělých technologií a know-how ▪ zvýšení konkurenceschopnosti ▪ rozvoj vědy a výzkumu	▪ propouštění pracovních sil ▪ snížení míry investic a produkce ▪ přesun vědy a výzkumu do zahraničí
Místní a regionální ekonomika	▪ zachování existujících pracovních míst a tvorba nových ▪ zvýšení mezd ▪ nárůst reálného příjmu ▪ nárůst exportu ▪ školení pracovních sil ▪ poskytnutí služeb místnímu obyvatelstvu ▪ vedlejší důsledky na místní a regionální ekonomiku ▪ subdodavatelské příležitosti pro místní firmy	▪ místní závislost na zahraničním kapitálu ▪ externí kontrola místní ekonomiky ▪ lákání kvalifikovaných pracovníků z místních firem ▪ potlačení a zánik místních podniků neschopných konkurovat zvýhodněnému podniku pod zahraniční kontrolou ▪ potlačení vývoje nových domácích firem ▪ snižování kvalifikační úrovně (deskilling) ▪ specializace regionu na nekvalifikovanou, pracovníě náročnou výrobu ▪ vznik duální ekonomiky

Zdroj: Kousalová, 2005

Dopravní a telekomunikační infrastruktura

Jedním z předpokladu ekonomického rustu je zajištění potřebné infrastruktury. Moderní infrastruktura je v rámci výkonu mnohých podniku významným faktorem, který ovlivňuje hospodárskou a sociální pritažlivost místa. Na druhé strane v souvislosti se zmenami ve svetovém hospodárství význam dopravní infrastruktury v regionálním rozvoji ustupuje. Dostupnost infrastruktury sama o sobe již není ve vyspělých ekonomikách klíčovým faktorem ekonomického rustoje. Je však nezbytným doplnkem ostatních faktorů. Jinými slovy adekvátní infrastruktura je nezbytná pro ekonomický rustoj, avšak její rustoj v zaostávajících oblastech vyspělých ekonomik již nemá významnější rustojový efekt napr. ve srovnání s inovacním podnikáním a rustojem lidských zdrojů. Strategie regionálního ekonomického rustoje postavené predevším na rustoji místní infrastruktury jsou proto zcela chybné, ale často se s nimi setkáváme. Moderní infrastruktura musí být základem každé strategie, avšak jako faktor umožňující ekonomický rustoj. Nedostatečná nebo zastaralá infrastruktura podstatne snižuje investicní atraktivitu regionu a mest a tím jejich konkurenceschopnost (BermanGroup, 2006).

Se snižováním významu dopravní infrastruktury ve vyspělých zemích se naopak zvyšuje význam moderních informacních a telekomunikačních technologií, které jsou pilírem znalostní ekonomiky. Rychlost a kvalita implementace informacních a komunikačních technologií jak soukromým, tak veřejným sektorem urcují úspěšnost inovací, zprostředkovávají organizační zmeny a prispívají ke zvyšování konkurenceschopnosti místního prostředí i jednotlivých firem. Jinými slovy zavádění a efektivní využívání moderních ICT predstavuje potenciál pro rust celkové produktivity ekonomiky. Význam ICT spocívá predevším ve smyslu tzv. generických (tj. napríc odvetvími využitelných) technologií, jejichž príspevek je však podmínen i odpovídajícím rustojem kompetencí samotných uživatelů (Kaderábková, 2003). Nové technologie a síte umožňují ve srovnání s minulostí kvalitatívne i kvantitatívne zcela odlišný prístup k informacním zdrojům a k práci s nimi. Umožňují podstatné procesní i organizační zmeny uvnitř firem. Lidé díky nim získávají stále více dovedností, přičemž pro stále větší množství oborů platí, že nedostatek této kvalifikace je duvodem pro znevýhodnění, ci dokonce vyloučení z trhu práce.

Moderní informacní a komunikační technologie se stávají důležitou podmínkou rustoje nových a zásadní promeny stávajících ekonomických cinností. To je dáno mimo jiné predností informacních a komunikačních technologií spocívající ve snížení nákladů na skladování, logistiku a transport. Dále pak možností využít informace a udržovat určité typy kontaktu bez ohledu na geografickou lokalizaci. Tento fakt v sobe skrývá potenciál pro rustoj ekonomických cinností v periferních oblastech, neboť pomocí ICT je možné prekonat určitou „izolaci“ některých těžko dostupných oblastí. Zde pak nebude nutné rustvíjet nejprve velmi náročnou dopravní infrastrukturu. Na druhé

strane právě v těchto oblastech bývá vybavenost ICT nízká, což vede k dalšímu prohlubování zaostalosti a izolovanosti těchto oblastí. Moderní ICT představuje významný potenciál pro rozvoj periferních oblastí.

Moderní informační a komunikační technologie mohou také uspokojit zvýšenou poptávku po lepší zdravotní péči, po účinném vzdělávání a celoživotním učení, po lepší kvalitě života ve stáří, po větším bezpečí a začlenění, jakož i větší účasti na „společenském“ životě. Díky informačním a komunikačním technologiím mohou být veřejné služby a nový digitální materiál dodány účinněji, cíleji, osobiteji a přístupněji. Tyto skutečnosti vytvářejí předpoklady mimo jiné pro významné multiplikací efekty v oblasti rozvoje lidských zdrojů a celkové kvality života, čímž bude podpořena celková atraktivita území pro život a investice. Celková atraktivita území pro život (nejen pro investice) je významným vnějším faktorem konkurenceschopnosti regionu a měst.

Významným faktorem zejména v periferních oblastech stále zůstává technická infrastruktura. Kvalitní technická infrastruktura představuje základní podmínku socioekonomického rozvoje a je nepostradatelná jak pro rozvoj ekonomických aktivit, tak pro zajištění mnoha potřeb moderního života. Technická infrastruktura je až na výjimky schopna zabezpečovat základní funkce v území regionu, problematický je mnohdy její technický stav a kapacita. Existence kvalitní a spolehlivé technické infrastruktury přispívá také ke stabilizaci místní socioekonomické situace, jelikož působí na motivace produktivních složek populace migrovat a vytváří základní předpoklad rozvoje místní ekonomické aktivity. V oblastech s atraktivním přírodním prostředím přispívá k příchodu nových obyvatel hledajících bydlení, což může posléze iniciovat další rozvojové aktivity, zejména v případě příchodu lidí zastávajících řídicí funkce v ekonomice (BermanGroup, 2006).

Další faktory regionálního rozvoje

Výše diskutované faktory ekonomické konkurenceschopnosti lze považovat za základní faktory, které ovlivňují ekonomický rozvoj regionu. Zdaleka však nejsou jedinými. Za základní je lze považovat proto, že působí vždy a ve všech regionech. Význam ostatních faktorů bývá obvykle časově nebo územně omezen, případně představují vnější prostředí socioekonomického rozvoje.

Takovým vnějším prostředím je především faktor životního prostředí. Kvalitní životní prostředí je základní vnější podmínkou dlouhodobě udržitelného socioekonomického rozvoje. Proto lze životní prostředí považovat v dlouhém období též za faktor působící na regionální konkurenceschopnost. Investice do životního prostředí posilují udržitelnost hospodářského růstu a snižují náklady vznikající negativními externalitami ekonomického rozvoje.

Krome kvalitního životního prostředí zvyšuje atraktivitu regionu, a to jak pro podnikatele, tak pro obyvatele i případné návštěvníky, tzv. fyzická kvalita prostředí. Její součástí je bezpečnost, estetická atraktivita, poloha atd. Posílení fyzické kvality místního prostředí může vést k iniciaci rozvoje v důsledku příchodu investorů, ale i aktivních obyvatel z vyšších příjmových skupin společnosti vyhledávajících atraktivní fyzické prostředí pro život.

Kvalitní životní a atraktivní fyzické prostředí je také důležitým potenciálem pro rozvoj cestovního ruchu. Ačkoliv cestovní ruch (CR) představuje významný zdroj regionálního ekonomického rozvoje, bývá jeho role velmi často nesprávně chápána. Pokud klade strategie regionálního rozvoje důraz na rozvoj cestovního ruchu jako zdroje významného ekonomického přínosu regionu, tak musí pečlivě zvážit charakter a význam místních atraktivit CR. Na základě reálně existujících atraktivit je nezbytné identifikovat cílové skupiny návštěvníků a motivace jejich příjezdu a na jejich základě smysluplně rozvíjet cestovní ruch jako významný zdroj místního ekonomického růstu.

Vedle tradičních produktů cestovního ruchu (přímořský CR, lázeňství, městská turistika, kulturní poznávací turistika, sportovní, pěší turistika apod.) se v poslední době rozvíjí také mnoho alternativních produktů. Příkladem je venkovská turistika (agroturistika, ekoturistika, atd.), která je významným zdrojem pracovních příležitostí na venkově. Ačkoliv může ekonomicky oživit řadu venkovských oblastí, nebude vzhledem k „neprumyslovému“ charakteru představovat hlavní zdroj ekonomického rozvoje, jako tomu může být např. u zimního CR v rozvinutých horských střediscích. Dobré podmínky pro rozvoj mají i další růstová odvětví, jako např. cykloturistika (rozvoj mezinárodních cyklotras), kongresový cestovní ruch, církevní cestovní ruch a nové produkty kulturního cestovního ruchu. Základem úspěšné strategie rozvoje CR je ve všech případech schopnost adekvátně zhodnotit reálné možnosti daného území.

Častým nedostatkem v současném způsobu realizace projektu cestovního ruchu na regionální úrovni je zejména precenování alternativních forem cestovního ruchu, jejichž přínos pro ekonomiku může být jen velmi malý. Typickým příkladem jsou cykloturistika nebo agroturistika. Jednoduše řečeno, je třeba se vyvarovat představ typu: „vybudování cyklostezky rovná se rozvíjení cestovního ruchu“. Na druhé straně dochází v krajích k častému podcenování koordinace, spolupráce a nových forem řízení (destinací management) v tvorbě nabídky v cestovním ruchu založené na intenzivním propojení firem a spolupráci s veřejným sektorem.

Cestovní ruch je globálně rostoucím odvětvím, počet letecky přepravených osob roste exponenciálně. Se zlepšující se dopravní dostupností většiny míst světa a úspor z rozsahu v letecké dopravě i procesních inovací mají možnost cestovat čím dál širší masy lidí. Podle demografických studií v příštích devíti letech vzroste jenom v Číně počet obyvatel, jejichž příjmy jsou na úrovni

vyšší než je průměr EU, o 100 milionu osob. To však neznamená, že se příští rok do našeho kraje musí přijet podívat více turistu. Znamená to ale, že každý rok bude na světě více osob potřebovat rezervací a plánovací služby, stále více cestovních kanceláří bude potřebovat specializované poradenství spojené se strategickým plánováním, marketingem, specializované finanční a pojišťovací produkty apod. Vývoj nových produktů a postupů například v balneoterapii patentovaný firmou sídlící v Karlových Varech může být v příštích letech replikován v lázních po celém světě se silným efektem v regionální ekonomice. On-line rezervace a příprava cesty skupiny dobrodružně založených Americanů do Himalájí může probíhat na softwarových aplikacích vyvinutých v České republice a na serverech umístěných například v Brně. Toto je pohled na rozvojové aktivity související s cestovním ruchem optikou možností plynoucích z globalizace ekonomických aktivit.

3. Cíl a metodika práce

3.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je analýza konkurenceschopnosti Jihoceského kraje v porovnání s ostatními regiony České republiky a charakteristika predpokladu jejího rustu.

Dílčím cílem je identifikace nejdůležitějších faktorů určujících konkurenceschopnost regionu a jejich následná aplikace na jednotlivé regiony NUTS 3 České republiky.

3.2 Stanovení pracovní hypotézy

Jihoceský kraj jako region NUTS 3 je v porovnání s ostatními regiony v republice průměrně konkurenceschopný.

3.3 Metodika práce

Tato práce se skládá ze dvou základních částí – části teoretické a praktické.

Pro vypracování teoretické části byla použita metoda studium literárních pramenů zaměřených na problematiku regionu a regionální konkurenceschopnosti. Bylo využito sekundárních dat, které jsou k dispozici v odborné literatuře a na internetových stránkách. Po prostudování literatury byla zpracována část literární přehled. Jako informační zdroj byla použita zejména univerzitní knihovna EF JCU a Státní vědecká knihovna v Českých Budejovicích.

Pro zpracování praktické části byly použity především následující metody:

1. Komparativní metoda – srovnávání,
2. Metoda analogie,
3. Metoda indukce a dedukce,
4. Metoda modelování,
5. Metoda analýzy a syntézy.

Po zpracování praktické části a provedení analýzy konkurenceschopnosti Jihoceského regionu byl zpracován výsledek analýzy a vypracován závěr.

4. Praktická část

4.1 Vymezení zkoumaného území

4.1.1 Nomenklatura územních statistických jednotek NUTS

Regionální politika Evropské unie spocívá ve vyrovnání hospodářských, sociálních a dalších rozdílů mezi regiony. K tomuto účelu byla v EU vytvořena speciální metodika NUTS (Nomenclature Unit of Territorial Statistic); v překladu Územní statistická jednotka. NUTS se používá pro potřeby statistiky, posuzování a hodnocení potřebnosti regionu, popřípadě vhodnosti podpory konkrétního regionu z prostředků EU. Z hlediska přísunu financí je určující rozdělení do tzv. regionu (NUTS II), z jejich vzájemného porovnání vyplývá výše celkové finanční dotace proudící přímo do konkrétních regionů. Usnesením vlády České republiky č. 707/1998 k návrhu na vymezení územních jednotek NUTS v ČR pro potřeby statistické, analytické a pro potřeby Evropské unie (EU) vláda doporučila předsedovi Českého statistického úřadu, aby po dohodě se Statistickým úřadem Evropských společenství (Eurostatem) vymezil statistické územní jednotky NUTS na území České republiky. Český statistický úřad proto vypracoval Klasifikaci územních statistických jednotek CZ-NUTS na podkladě metodických principů vytvořených Eurostatem. Označení CZ v názvu klasifikace znamená národní verzi mezinárodního standardu NUTS.

4.1.2 Metodické principy mezinárodní klasifikace NUTS

Klasifikace NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) byla zavedena Statistickým úřadem Evropských společenství ve spolupráci s ostatními orgány EU pro potřeby klasifikování jednotné unifikované struktury územních jednotek.

Klasifikace NUTS se využívá ke statistickému monitorování a k analýzám sociální a ekonomické situace v regionech a pro potřeby přípravy, realizace a hodnocení regionální politiky.

Od roku 1988 je klasifikace NUTS používána v legislativě EU (Council Regulation No 2052/88 a navazující předpisy) zejména pro úkoly spojené s čerpáním ze Strukturálních fondů EU.

Klasifikace obsahuje 6 úrovní NUTS (NUTS 0, NUTS I, NUTS II, NUTS III, NUTS IV a NUTS V), které představují velikostní skupiny. Vymezení jednotlivých úrovní NUTS je charakterizováno počtem obyvatel a rozlohou.

Trídění NUTS je kombinací alfabetského a číselného kódu. Kromě NUTS 0 a NUTS V se u každé položky používá 1 místo. Tam, kde počet kódovaných položek překročí 10 pozic, používá se čísel 1 až 9 a dále se používají písmena bez háčku a čárek. To znamená, že číslo A = 10, B = 11 atd. U NUTS 0 se používá dvoumístný alfabetský kód státu podle číselníku zemí.

4.1.3. Klasifikace CZ - NUTS

Vláda usnesením č. 707/1998 doporučila vymezit statistické územní jednotky na území ČR ve shodě s vymezením NUTS v rámci EU. Proto je klasifikace CZ - NUTS vypracována na podkladech metodických principů a standardů Eurostatu.

Na základě ústavního zákona č. 47/97 Sb. byla ČR delena od 1. 1. 2000 na 14 krajů - vyšších územních samosprávných celků (VÚSC). Průměrná velikost těchto krajů je v porovnání s průměrem NUTS 2 za EU menší cca do počtu obyvatel 2,5 krát, cca do rozlohy 4 krát. Tyto kraje jsou proto zařazeny do úrovně NUTS III. Pro potřeby poskytování dat, zejména k čerpání Strukturálních fondů EU, je v tomto případě nutné vytvořit sdružené kraje, tzv. oblasti na úrovni NUTS II. Vytvoření této úrovně NUTS II v podmínkách ČR má ryze statistický charakter.

Při vymezování územních jednotek NUTS se brala v úvahu zejména tato hlediska:

1. respektování velikosti územních jednotek dle doporučení EU,
2. respektování principu skladebnosti a vztahu na administrativně správní dělení státu,
3. podobnost jednotek nižšího řádu vytvářejících jednotku řádu vyššího,
4. zabezpečení souboru dat a informací požadovaných ze strany EU,
5. uplatňování pravomoci zastupitelských sborů a orgánů státní správy na úrovni kraje.

Rozhodujícím pro sdružování krajů do oblastí (NUTS II) byla jejich velikost měřená počtem obyvatelstva, aby byla zajištěna porovnatelnost údajů za oblasti NUTS II v ČR s oblastmi stejné úrovně NUTS v EU. V ČR to má být územní jednotka, jejíž počet obyvatelstva je vyšší než 1 milion. Přitom z hlediska využití pro vnitrostátní komparace bylo užitečné sledovat i relativně rovnoměrné rozdělení obyvatelstva do oblastí NUTS 2.

Vymezení územních jednotek NUTS schválené vládou bylo zasláno Eurostatu k posouzení. Eurostat rozdělení územních jednotek v ČR přijal, tzn. na úrovni NUTS I je jedna územní jednotka, NUTS II je 8 územních jednotek a na úrovni NUTS III je 14 územních jednotek. Podle výše uvedených principů byla stanovena konstrukce klasifikace CZ-NUTS.

4.1.4 Konstrukce, praktický význam a využití klasifikace CZ-NUTS

Předmětem klasifikace CZ-NUTS je klasifikování územních jednotek v ČR podle principu vytvořených v rámci EU.

Klasifikace má 6 úrovní NUTS s následujícím významem:

NUTS 0 = stát (t.j. ČR)

NUTS I = území (t.j. ČR)

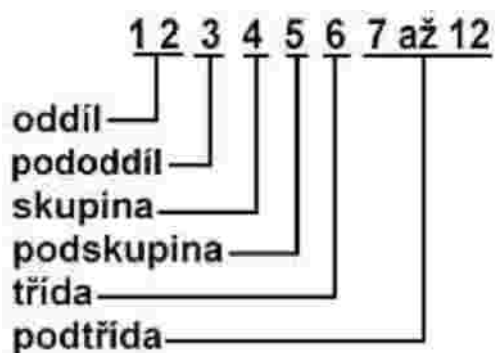
NUTS II = oblast (t.j. sdružené kraje)

NUTS III = kraj (t.j. vyšší územní samosprávné celky - VÚSC)

NUTS IV = okres

NUTS V = obec (t.j. zpravidla základní územní jednotky- ZÚJ)

Pro třídění je v klasifikaci CZ-NUTS využita kombinace alfabetského a číselného kódu.

- oddíl (NUTS 0) - vyjadruje stát Českou republiku - využívá dvoumístný alfabetský kód dle číselníku zemí - t.j. CZ.
- pododdíl (NUTS I) - vyjadruje území České republiky - kód 0.
- skupina (NUTS II) - vyjadruje oblasti tj. sdružené kraje (celkem 8) - číslované od 1 do 8 (pouze použité kódy).
- podskupina (NUTS III) - vyjadruje kraje - VÚSC (celkem 14) - číslované od 1 do 9 vždy v rámci oblasti (sdruženého kraje), přičemž použité kódy jsou 1- 3.
- třída (NUTS IV) - vyjadruje okresy (celkem 91 vc. 15 obvodu Prahy) - číslované od 1 do 9 a dále písmenem A až Z v rámci daného kraje řazené abecedně (použito A-F).
- podtřída (NUTS V) - vyjadruje obce (celkem 6 244) - pro číslování se využívá stávající číselník základních územních jednotek (číselník obcí, který je šestmístný a je k dispozici na CSÚ v odboru informacích služeb v elektronické podobě).
- kód do úrovně NUTS IV je šestmístný a celkový kód s vyjádřením obcí, t.j. NUTS V, je dvanáctmístný.

Klasifikace CZ - NUTS je určena především pro statistické účely, dále pro potřeby analytické a pro potřeby poskytování údajů ve vztahu k EU, zejména pro úkoly spojené s čerpáním ze strukturálních

fondů. Z praktického hlediska se používá pět velikostních jednotek NUTS (I - V), které jsou zároveň územně statistickými jednotkami, pro něž se zpracovávají regionální operační plány k poskytování podpor ze Strukturálních fondů:

NUTS I - územní jednotka velkých oblastí zemí, makroregionu daného státu, v našem případě celá Česká republika.

NUTS II - jednotka řádově nižší, obvykle odpovídá úrovni středního článku územně správního členění daného státu, v případě ČR se jedná o tzv. regiony.

NUTS III - jednotka vesměs odpovídající úrovni nejnižšího územně správního celku státní správy, v případě ČR se jedná o vyšší územní samosprávné celky (kraje).

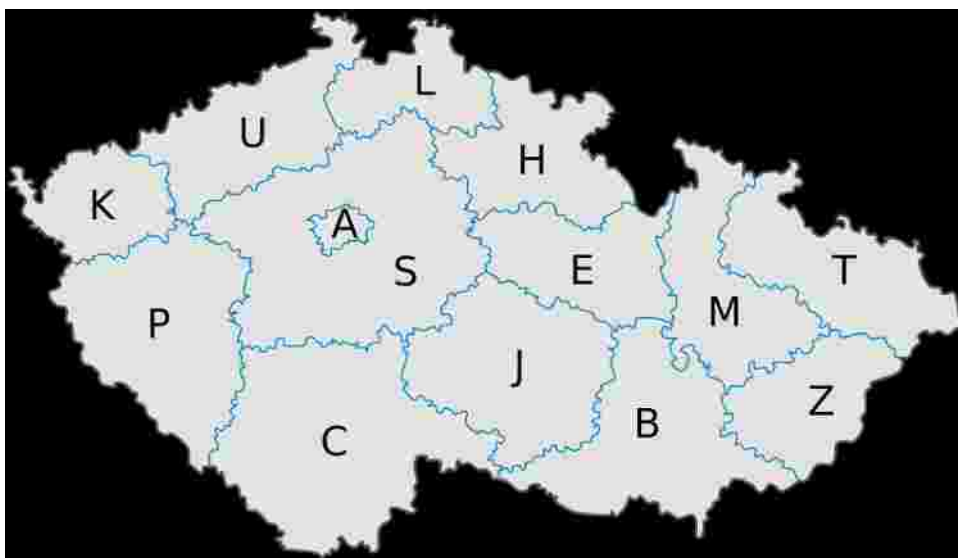
NUTS IV - jednotka představuje úroveň okresu, případně mikroregionu, v ČR odpovídá počtem obyvatel i rozlohou okresům, za adekvátní můžeme považovat i nově vznikající tzv. mikroregiony.

NUTS V - jedná se o úroveň obcí, jenž má vazbu na předchozí číselník. Opatřením CSÚ ze dne 5. října 1995 byl zaveden Číselník kraje a okresu, který se klasifikací CZ-NUTS nahrazuje.

Prehled oblastí NUTS 2 a kraje NUTS 3:

Praha	– Hl. m. Praha (PHA)
Střední Čechy	– Středočeský kraj (STC)
Jihozápad	– Jihočeský kraj (JHC) – Plzeňský kraj (PLK)
Severozápad	– Karlovarský kraj (KVK) – Ústecký kraj (ULK)
Severovýchod	– Liberecký kraj (LBK) – Královéhradecký kraj (HKK) – Pardubický kraj (PAK)
Jihovýchod	– Vysočina (VYS) – Jihomoravský kraj (JHM)
Střední Morava	– Olomoucký kraj (OLK) – Zlínský kraj (ZLK)
Moravskoslezsko	– Moravskoslezský kraj (MSK)

Obrázek 3: Mapa kraje NUTS 3 České republiky

Zdroj: www.mmr.cz

Mapa kraje NUTS 3 České republiky. Písmena odpovídají názvům krajů takto:

A – Praha

B – Brněnský kraj

C – Budejovický kraj

E – Pardubický kraj

H – Královéhradecký kraj

J – Kraj Vysocina

K – Karlovarský kraj

L – Liberecký kraj

M – Olomoucký kraj

P – Plzeňský kraj

S – Středočeský kraj

T – Ostravský kraj

U – Ústecký kraj

Z – Zlínský kraj

4.2 Charakteristika Jihočeského kraje jako regionu

Jižní Čechy patří díky své geografické poloze a přírodním podmínkám k územím, kde se již v dávné minulosti začala objevovat první osídlení. Do původně zemědělské oblasti s tradičním rybníkářstvím a lesnictvím vstoupila na počátku 20. století průmyslová výroba, jejímž vlivem se region začal měnit v zemědělsko-průmyslovou oblast. Atraktivitu přírodního i kulturně historického bohatství kraje podmiňuje rozvoj cestovního ruchu. Příhraniční charakter regionu se v posledních letech stal jeho předností, neboť přináší možnost spolupráce se sousedními zeměmi Evropské unie.

Geografická poloha

Kraj představuje geograficky poměrně uzavřený celek, jehož jádro tvoří jihočeská kotlina s Českobudejovickou a Třebonskou pánví. Na jihozápadě je obklopena Šumavou, na severozápadě výběžky Brd, na severu Středočeskou žulovou vrchovinou, na východě Českomoravskou vrchovinou a na jihovýchodě Novohradskými horami. Kraj má rozlohu 10 056 km², což je 12,8% rozlohy ČR. Převážná část území leží v nadmořské výšce 400 - 600 m. Nejvyšším místem je šumavský vrchol Plechý (1 378 m), místem s nejnižší nadmořskou výškou je hladina Orlické přehrady (330 m).

Území kraje náleží do povodí horní a střední Vltavy s přítoky Otavou, Lužnicí, Malší, Blaníci a mnohými dalšími. V minulosti zde bylo vybudováno více než 7 000 rybníků, jejichž celková výměra dnes představuje více než 30 tis. hektarů. Největšími z nich jsou rybníky Rožmberk s rozlohou 490 ha, Bezdrev se 450 ha a Horusický rybník se 415 ha, které jsou zároveň největšími rybníky v České republice. Kromě toho byla na území kraje vybudována velká vodní díla Lipno (největší vodní plocha v České republice 4 870 ha), Orlická s rozsáhlými rekreačními oblastmi a také Římov, který zásobuje pitnou vodou značnou část kraje. V posledních letech byla v souvislosti s výstavbou jaderné elektrárny Temelín vybudována vodní nádrž Hněvkovice.

Rozlohou 10 057 km² představuje kraj 12,8 % z celé České republiky. Z tohoto území zaujímají třetinu lesy, 4 % pokrývají vodní plochy. Převážná část území leží v nadmořské výšce 400 - 600 m, s čímž souvisejí poněkud drsnější klimatické podmínky. Nejvyšším bodem na území Jihočeského kraje je šumavský vrchol Plechý (1 378 m), naopak nejnižším místem (330 m) hladina Orlické přehrady v okrese Písek.

Podstatnou část hranice kraje tvoří státní hranice s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo (v celkové délce 323 km), dále sousedí s kraji Plzeňským, Středočeským, krajem Vysočina a Jihomoravským krajem. Příhraniční charakter kraje poskytuje možnosti efektivní přeshraniční spolupráce ve výrobní oblasti i v oblasti služeb spolu s rozvojem cestovního ruchu, kde je využívána celková atraktivita kraje s méně narušenou přírodou a množstvím kulturních památek.

Nerostné suroviny

Jihocheský kraj není územím příliš bohatým na suroviny, zejména zde nejsou téměř žádné zdroje energetických surovin. Významným přírodním bohatstvím jsou lesy, zejména na Šumavě a v Novohradských horách, které zaujímají více než třetinu plochy kraje. Jedná se především o lesy jehličnaté, smrkové a borové. Největší surovinové bohatství tvoří ložiska písku a šterkopísku, cihlářské hlíny, kameniva a sklárských písku. Z ostatních surovin je nejvýznamnější rašelina a v některých lokalitách také vápenec, kremelina a grafit.

Zemědělství a průmysl

Průmyslová výroba je koncentrována především v ceskobudejovické aglomeraci a v okresech Tábor a Strakonice. Prevažuje zpracovatelský průmysl (výroba potravin a nápoju, dopravních prostředků, stroju a zařízení, textilní a odevní).

V zemědělství prevažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin, olejnin a pícnin, významná je též produkce brambor. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. Celkově se zde vytváří zhruba 11 % zemědělské produkce celé republiky. Dlouholetou tradici má v kraji rybníkářství. Celková plocha rybníku, v nichž se chovají ryby, se pohybuje kolem 25 000 ha. Vytváří se v nich polovina produkce ryb České republiky, významný je také podíl v chovu vodní drubeže (kachen a hus). Průmyslová výroba je koncentrována především v ceskobudejovické aglomeraci, výraznější podíl průmyslu je rovněž v okresech Tábor a Strakonice. V České republice však kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti, podíl na tržbách průmyslových podniků ČR v roce 2006 činil 4,6 %. Z odvětvového hlediska prevažuje zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak výroba potravin a nápoju, výroba dopravních prostředků a zařízení. Stavební podniky v kraji zajišťují především práce na nové výstavbě, modernizaci a rekonstrukci v rámci Jihocheského kraje (na produkci v ČR se podílely 4,5 %).

Bydlení

Předpokladem pro rozvoj hospodářství kraje jsou rovněž možnosti bydlení. Podle výsledku scítání k 1. březnu 2001 bylo v kraji téměř 148 tis. domů, z toho 111,5 tis. domů trvale obydlených. Zjištěno bylo 279,9 tis. bytů, z toho 231,3 tis. bytů trvale obydlených. Z celkového počtu trvale obydlených bytů bylo 40 % ve vlastním dome, 25,3 % nájemních, 14,9 % družstevních a 8,6 % v osobním vlastnictví. V první polovině 90. let došlo k útlumu bytové výstavby, ve 2. polovině se situace mírně zlepšila. V roce 2006 bylo dokončeno 1 909 nových bytů, kromě toho bylo 1 742 bytů zmodernizováno.

Podle výberových šetření pracovních sil je v hospodářství kraje zaměstnáno celkem zhruba 300 tis. osob, z toho téměř třetina v průmyslu, 13 % v obchodu a opravách spotřebního zboží, 10 % ve stavebnictví. Průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2006 dosáhla 17 732 Kč (na fyzickou osobu), za celorepublikovým průměrem však zaostala o 2 475 Kč (toto zaostávání je do určité míry dáno strukturou hospodářství kraje).

Doprava

Jihoceský kraj má strategickou polohu na dopravní ose sever-jih. Procházejí jím důležité mezinárodní silnice, severojižní železniční koridor, evropské cyklistické a turistické stezky. Podstatným krokem ke vzniku civilního letiště se stalo udělení licence k vnitrostátnímu leteckému provozu pro Jihoceské letiště České Budějovice, a.s., mezinárodní licenci má letiště v Hosíně u Českých Budějovic. Stávající silniční síť dostatečně zajišťuje základní dopravní dostupnost měst a obcí. Kraj však citelně postrádá dálniční napojení, které by měla přinést výstavba dálnice D3 a rychlostních komunikací R3 a R4. Podmínkou pro výraznější přesun nákladní dopravy na železnici je vybudování IV. tranzitního železničního koridoru Praha-České Budějovice-Brno, zahrnutého do seznamu nejvýznamnějších dopravních projektů v rámci EU.

V kraji je zaznamenávána stále se zvyšující intenzita dopravy, zejména silniční. V železniční dopravě sice přes jeho území nevedou hlavní železniční koridory, přesto je zde několik důležitých uzlů. Mezi zajímavosti jižních Čech patří zbytky konesprežní železnice (první na evropské pevnině), spojující město České Budějovice s hornorakouským Lincem. Nalezneme zde rovněž nejvýše položenou železniční stanici v ČR (Kubova Huť) a také úzkokolejné dráhy směřované z Jindřichova Hradce do Obratane a do Nové Bystrice. Silniční síť zajišťuje dostatečnou základní dopravní dostupnost sídel, území kraje však v současné době není

napojeno na republikovou dálnicní síť. Poštovní služby poskytuje kolem 230 pošt, to znamená, že poštu v místě má třetina obcí.

Na území kraje se nalézá několik hranicních přechodu silnicních (Strážný, Zadní Zvonková, Přední Výton, Studánky, Dolní Dvorište, Nové Hrady, České Velenice, Halámky, Nová Bystrice, Slavonice), 2 přechody železnicní (Horní Dvorište, České Velenice) a dále přechody, které jsou otevřeny pro peší, cyklisty, případně lyžare (Bucina, České Žleby, Stožec, Nové Údolí - Trístolicník, Plechý, České Velenice (lávka), Chlum u Trebone). Kromě toho se v průběhu turistické sezóny, popřípadě k významným příležitostem, otevírají dočasné přechody pro peší.

Silnice I. třídy	Silnice II. třídy	Silnice III. třídy
692 km	1637 km	3822 km

Životní prostředí

I když lze životní prostředí kraje v rámci České republiky charakterizovat jako méně poškozené a zatížení emisemi se postupně snižuje, je zde rada zdroje znečištění, hlavně v zemědělství a průmyslu. Přesto jsou lesní porosty ze čtyř pětin hodnoceny jako bez poškození, zbývající část jako mírně poškozené. Příznivým jevem je poměrně čisté ovzduší, jedno z nejčistších v celé republice.

HDP

Na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice se kraj podílí pouze 5,5 %, v přepočtu na 1 obyvatele však dosahuje 90,1 % republikového průměru a je mezi kraji na 5. pozici (po HL. městě Praze, Plzeňském, Jihomoravském a Středočeském kraji). Tvorba hrubého fixního kapitálu představovala v roce 2006 na území kraje hodnotu 37,5 mld. Kč (4,7 % z ČR).

Ve statistickém registru ekonomických subjektů bylo koncem roku 2006 registrováno více než 146 tis. podniků, organizací a podnikatelů. Jeho největší část tvořili podnikatelé - fyzické osoby nezapsané v obchodním rejstříku (více než 102,9 tis. subjektů) a samostatně hospodářící rolníci a zemědělní podnikatelé (8,4 tis. subjektů).

Administrativní členění

V Jihočeském kraji bylo k 1. 1. 2003 zřízeno 17 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 37 správních obvodů obcí s povereným úřadem. Od 1. 1. 2007 byly tyto obce prerazeny do okresu České Budejovice.

Tabulka 3 Přehled administrativního dělení Jihočeského kraje

Administrativní dělení Jihočeského kraje		
Kraj	Obec	Obec s rozšířenou působností
 Jihočeský	České Budejovice	 České Budejovice
		 Trhové Sviny
		 Týn nad Vltavou
	Český Krumlov	 Český Krumlov
		 Kaplice
	Jindřichův Hradec	 Dacice
		 Jindřichův Hradec
		 Třebon
	Písek	 Milevsko
		 Písek
	Prachatice	 Prachatice
		 Vimperk
	Strakonice	 Blatná
		 Strakonice
		 Vodňany
	Tábor	 Sobeslav
		 Tábor

Zdroj: www.wikipedia.org

Kraj v číslech - vybrané statistické údaje

Tabulka 4: Kraj v číslech

Rozloha :	10 056 km ² , tj. 12,8 % rozlohy ČR
Nadmorská výška :	prevážná část území 400 - 600 m
Nejvyšší místo :	šumavský vrchol Plechý (1 378m)
Nejnižší místo :	hladina Orlické přehrady (350m)
Počet obcí :	623
Statut města	52 obcí
Statut městyse	12 obcí
Počet obyvatel :	630 063
Hustota osídlení :	62 obyvatel na km ² - nejnižší v ČR

Zdroj: vlastní práce

Obyvatelstvo

Jihoceský kraj je krajem s nejmenší hustotou zalidnění z celé České republiky, zalidnění kraje je značně nerovnomerné. V pěti největších městech žije více než třetina obyvatel. Největším městem jsou České Budějovice s téměř 100 tisíci obyvateli, které jsou přirozeným centrem kraje. Tábor (37 tis. obyvatel), Písek (30 tis. obyvatel), Strakonice (25 tis. obyvatel) a Jindřichův Hradec (23 tis. obyvatel). Celkem je v kraji v současné době 623 samosprávných obcí s téměř 2 000 osadami.

Jihoceský kraj je krajem s nejmenší hustotou zalidnění z celé České republiky. Koncem roku 2006 v kraji žilo více než 630 tis. obyvatel, tedy 62,6 obyvatel na 1 km². Z jeho 7 okresů má největší hustotu obyvatelstva okres České Budějovice, kde žije zhruba čtvrtina obyvatel kraje. Je to dáno především soustředěním do samotného města České Budějovice, v němž bydlí 94,7 tis. osob. Dalšími velkými městy jsou Tábor (35,9 tis. obyvatel), Písek (29,9 tis. obyvatel), Strakonice (23,3 tis. obyvatel) a Jindřichův Hradec (22,5 tis. obyvatel). V těchto 5 městech žije třetina Jihočechů. Naproti tomu nejmenší obce do 200 obyvatel představují 38,4 % z celkového počtu obcí, ale žije v nich pouze 4,2 % celkového počtu obyvatel kraje. Nejmenší obcí v kraji (i v celé České republice) je obec Vlčkov v okrese České Budějovice s 16 trvale žijícími obyvateli. Celkem je v kraji v současné době 623 samosprávných obcí (52 z nich má statut města) s téměř 2 tisíci částmi obcí. Podíl městského obyvatelstva dosáhl k 31. 12. 2006 celkem 65,1 %.

Obyvatelstvo kraje má proti republikovému průměru poněkud mladší věkovou strukturu (průměrný věk je 40,1 roku). Dlouhodobě nižší je zde rovněž úmrtnost (9,8 úmrtí na 1 000 obyvatel) a naopak vyšší porodnost (10,1 živě narozených na 1 000 obyvatel). Od demografické struktury kraje se výrazněji odlišuje pohraniční okres Český Krumlov s pestřejším národnostním složením. Je zde mladší věková struktura, nejvyšší hodnoty porodnosti, relativně nízká úmrtnost. V posledních letech ubývá obyvatel okresu Prachatice. Naopak růst trvale zaznamenávají pouze okresy České Budějovice a Český Krumlov.

Tabulka 5: Počet obyvatel v jednotlivých okresech (k 30.9.2006)

okres	pocet obyvatel
České Budějovice	181 976
Český Krumlov	61 058
Jindřichův Hradec	92 644
Písek	70 476
Prachatice	51 401
Strakonice	70 207
Tábor	102 301

zdroj dat: CSÚ

Vzdělanost a zaměstnanost

K 1. lednu 2006 dosáhl podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním z celkového počtu osob patnáctiletých a starších 8,7 % (v roce 1991 to bylo 6,3 %) a podíl osob s úplným středním vzděláním (včetně vyššího) 32,6 % (v roce 1991 to bylo 23,2 %). Vyšší podíl osob s vysokoškolským vzděláním mají v České republice pouze v Hl. městě Praze, Jihomoravském a Olomouckém kraji. Vyšší podíly osob s úplným středním vzděláním pak byly zaznamenány jen v Hl. městě Praze a Královéhradeckém kraji. Jako verící se při sčítání lidu označilo 34,7 % obyvatel, což je mírně nad republikovým průměrem.

Koncem roku 2006 bylo v kraji evidováno 20 426 uchazeců o zaměstnání. Míra registrované nezaměstnanosti dosahovala koncem prosince 5,68 %; v mezikrajo­vém porovnání zaujímal Jihočeský kraj čtvrtou nejnižší příčku po Hlavním městě Praze, Středočeském a Plzeňském kraji.

Obcanská vybavenost

Sít školských zařízení tvoří 295 mateřských škol, 261 základních škol, 24 gymnázií, 63 středních odborných škol, 41 středních odborných učilišť, 16 vyšších odborných škol. Vysokoškolské vzdělání je možno získat na některé ze 7 fakult veřejných vysokých škol. Jihočeská univerzita má 6 fakult, které sídlí v Českých Budejovicích – zemědělskou, pedagogickou, biologickou, zdravotně sociální, teologickou a filozofickou. V Jindřichově Hradci pak sídlí Fakulta managementu Vysoké školy ekonomické Praha. Kromě toho je možno studovat na 2 soukromých vysokých školách, a to Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budejovicích nebo na Filmové akademii M. Ondříčka v Písku. Na vysokých školách v kraji studuje v prezenčním studiu více než 8 200 studentů.

Zdravotnická péče je koncentrována především v 10 nemocnicích s 3 641 lůžky, dále v 7 odborných léčebných ústavech, 4 léčebnách pro dlouhodobě nemocné. Ambulantní péči pak zajišťuje (včetně detašovaných pracovišť) více než 400 ordinací praktického lékaře pro dospělé, cca 230 ordinací dětského lékaře a téměř 380 ordinací stomatologa. Zařízení sociální péče disponují 4 256 místy.

Kulturní zařízení se soustřeďují převážně ve městech, hlavně ve městech okresních. Mezi nejznámější kulturní zařízení patří Jihočeské divadlo, Alšova jihočeská galerie, přírodní divadlo s otáčivým hledištěm v Českém Krumlově a mnohé další. V kraji je k dispozici 14 divadel, 75 muzeí a památníků, 54 stálých kin, 120 galerií a výstavních sálů, 644 veřejných knihoven a řada dalších zařízení.

Telovýchovné a sportovní vyžití je možné na 65 krytých a otevřených stadiónech, v 362 telocvičnách, na více než 930 hřištích. K dispozici je zde rovněž 13 krytých plaveckých bazénů, 132 otevřených bazénů a koupališť, 17 zimních stadiónů (krytých i otevřených) a 405 ostatních sportovních zařízení.

Cestovní ruch

Kraj se stává významnou rekreační a turistickou oblastí. Cestovní ruch se stává novým podnikatelským odvětvím s největším nárůstem podílu na podnikatelských aktivitách v kraji.

Území kraje mělo vždy spíše charakter rekreační než průmyslově vyspělé oblasti. Snaha o zachování přírodního prostředí se odrazila ve zřízení Národního parku Šumava (rozloha 685 km², z toho 340 km² náleží do Jihočeského kraje), chráněných krajinných oblastí Šumava (rozloha 945 km², z toho 728 km² se rozkládá na území Jihočeského kraje), Trebonsko (700 km²) a Blanský les (212 km²). V kraji se nachází asi 300 maloplošných chráněných území a řada chráněných přírodních výtvorů. Celkem je chráněno asi 20 % území kraje.

Městskými památkovými rezervacemi jsou historická centra měst České Budějovice, Český Krumlov (zarazeno mezi památky UNESCO), Jindřichův Hradec, Prácheň, Slavonice, Tábor a Třebíč. Kromě toho je v kraji celá řada historických pamětihodností, například zámky Hluboká nad Vltavou, Český Krumlov, Orlický, Blatná, Cervená Lhota a hrad Zvíkov. Významná je též lidová architektura, především tzv. „selské baroko“. Mezi nejznámější památky tohoto druhu patří náves v Hlavošovicích (okres České Budějovice), která byla v roce 1998 zarazena mezi památky chráněné UNESCO.

Přírodního prostředí s vysokou lesnatostí, vodními plochami a velkým počtem kulturních památek (téměř 6 tis. objektů) je využíváno k návštěvám a rekreaci občanů z celé ČR a v hojně míře i zahraničními turisty. V letním období láká zejména oblast Lipna, Orlicku, jihočeských rybníků, ale také Šumavu, v zimě pak lyžařské areály Zadov - Chrástov a Lipno - Kramolín. V roce 2001 (poslední census ubytovacích zařízení) bylo k dispozici v kraji 64,3 tis. lůžek (z toho téměř polovina je sezónních) a kolem 20 tis. míst na volné ploše (k táboření). Ve struktuře ubytovacích zařízení bylo 218 hotelů s 12,3 tisíci lůžky, 403 penzionů s 9,4 tis. lůžky, 107 kempů (8,3 tis. lůžek), 406 ostatních hromadných ubytovacích zařízení (26,8 tis. lůžek) a 1 671 individuálních ubytovatelů (10,1 tis. lůžek). Specifikem kraje je rovněž existence více než 25 tis. zařízení pro individuální rekreaci (chaty, rekreační chalupy).

V roce 2006 se v kraji ve 1 011 statisticky sledovaných hromadných ubytovacích zařízeních ubytovalo více než 1 101 tis. návštěvníků, z toho cca 333 tis. ze zahraničí, převážně ze SRN, Nizozemska a Rakouska. Průměrná doba pobytu jednoho zahraničního návštěvníka dosahovala

3,5 dne. Dále rada zahraničních turistů přijíždí na jednodenní návštěvy, které není zatím možno statisticky sledovat. Navštěvují především centra blízká hranici.

V průběhu celého roku jsou pořádány na Výstavišti v Českých Budejovicích různé typy výstavnických akcí. Nejvýznamnějšími z nich jsou mezinárodní zemědělská výstava „Země živitelka“ a výstava „HOBBY“. Tyto výstavy navštíví v průběhu roku cca 300 tis. návštěvníků.

Přeshraniční spolupráce

Města a obce kraje navázala řadu partnerských vztahů s městy v sousedních zemích - v Rakousku a Německu. Tyto vztahy jsou dobrým základem pro rozvoj regionální spolupráce mezi Jihočeským krajem a sousedními zahraničními regiony.

V posledních letech se rozvíjí mnoho forem přeshraniční spolupráce. Jednou z nich je Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald/Mühlviertel, který zahrnuje území o celkové rozloze 16 tis. km² s 1,3 mil. obyvateli. Sdružuje 111 hornorakouských, 107 bavorských obcí a 93 českých obcí (z toho 57 obcí je z Jihočeského kraje). Přínosy lze spatřovat ve vytváření a realizaci společných projektů, především v oblasti dopravy, služeb a cestovního ruchu a vzájemné výměně zkušeností. V květnu 2002 byla podepsána zakládací listina dalšího euroregionu s názvem „Silva Nortica“, který zahrnuje území okresu Jindřichův Hradec, České Budejovice, Písek a Tábor. V Dolním Rakousku se jedná o okresy Zwettl, Krems, Gmünd, Waidhofen an der Thaya a Horn. Euroregion představuje území o rozloze 10 639 km² s téměř 0,7 mil. obyvatel. Cílem přeshraniční spolupráce je společná reprezentace regionu, výměna informací, rozvoj cestovního ruchu, a podobně. Na jihočeské straně je do něho zapojeno 42 obcí s více než 265 tis. obyvateli.

4.3 SWOT analýza Jihoceského kraje

Silné stránky:

- Množství výdajů na inovace ve výrobě
- Pomerne dobré materiálové zajištění VaV na veřejných výzkumných pracovištích
- Pomerne silný podíl inovačních podniků v oblasti služeb i v oblasti výroby
- Geografická poloha kraje a jeho rozloha
- Historický rozvoj ekologie a vysoká kvalita životního prostředí
- Nižší náklady na podnikání v komparaci se sousedícími regiony
- Míra diverzifikace ekonomických činností, především v průmyslové sféře obchodu a službách
- Geografické i věkové rozvrstvení populace
- Rozvoj moderních disciplín v progresivních inovačních oborech (v oblasti automatizace výroby, v oblasti životního prostředí, potravinářství, energetiky, alternativních zdrojů energie a energetických úspor, v oblasti informačních technologií, medicínských a biotechnologických oblastech a ve strojírenství).

Slabé stránky:

- Struktura a kapacita vysokého školství (pomerne vysoké zastoupení společenských věd) neodpovídá poptávce firemní sféry po lidských zdrojích
- Populace s terciárním vzděláním
- Dle HDP a osídlení - slabý region s cca 60% průměru HDP EU
- Stagnace či trend klesání poměru zaměstnanců ve službách
- Částečně naplněná hrozba negativních vlivů globalizace v textilním průmyslu
- Významný podíl zpracovatelského průmyslu v oborech s nižší přidanou hodnotou (potravinářství, dřevozpracující průmysl, papírenský průmysl) a nadproporcionální zastoupení zemědělství v kontextu ČR
- Hustota osídlení a klesající tendence počtu obyvatel
- Dopravní napojení JK (letiště, rychlostní komunikace, železniční koridory)
- Nízká absorpční kapacita JK z pohledu věcnosti, zprostředkování i administrace disponibilních podpor a s tím spjatá "znalost" inovačního potenciálu regionu

- Nedostatečné kapitálové vybavení veřejno-výzkumných kapacit
- Výdaje na inovace ve službách
- Absence monitorovacího a hodnotícího systému inovační kapacity kraje – benchmarking

Príležitosti a hrozby:

Príležitosti se mohou v prípade jejich nezachycení velmi rychle zmenit na závažné hrozby pro celý kraj

- Zárodky rozvoje vysokého technického školství v regionu vyvolané potrebou podnikatelské sféry
- Rozšíření EU a nová dimenze chápání silné stránky "geografická poloha regionu"
- Příležitost participace kraje na fondch EU z pozice regionu členského a "slabého" (dle prumeru HDP i po rozšíření)
- Příležitost využití jedinečného přírodního prostředí pro rozvoj cestovního ruchu a lázenství
- Rozvoj inovační infrastruktury servisního charakteru a její rostoucí význam v souvislosti s připraveností regionu na aplikovanou politiku EU vedoucí k naplnění lisabonských cílů
- Zárodek excellence inovační infrastruktury servisního charakteru
- Efektivními opatřeními snížit vliv globalizace především na textilní průmysl a zemědělství
- Zlepšit nedostatečnou fyzickou infrastrukturu připravenost na podporu podnikání obecně (nemovitosti, pozemky, dopravní napojení a obslužnost atp. ve vazbe na technologická centra, průmyslové zóny a centra strategických služeb)

4.4 Strategické cíle regionu

- Učinit region přitažlivý pro „svetovou turistiku“ při využití jedinečností jižních Čech v jejich přírodním i urbanistickém charakteru.
- Vytvorit infrastrukturu, která se stane predpokladem pro zapojování regionu do globálního sveta.
- Umožnit strategickým investorům vstup do regionu a k tomu jim vytvářet podmínky.
- Rozvíjet predpoklady pro malé a střední podnikání, obzvláště pak v příhraničních oblastech regionu, k odstranění jejich zaostávání a vysídlování.
- Využívat přírodní, surovinové a vodní zdroje regionu k ekonomickým aktivitám, které jsou v souladu se zásadou trvale udržitelného rozvoje.
- Usmernovat zemědělství, lesnictví a rybářství v orientaci podpory ostatních cílů při zohledňování zemědělské politiky EU s akcentem na krajinotvorbu a další ekologické aspekty.
- Vytvorit sociální, zdravotnickou, vzdělávací a vedeckou soustavu, odpovídající věkovým, sociálním a profesním potřebám regionu, legislativě a standardům EU

Problémový okruh 1 : Infrastruktura (dopravní, vodohospodářská, energetická, komunikační a informační)

Strategická vize:

Kraj využívající významnou dopravní polohu a všechny druhy dopravy na standardu EU a napojený na hlavní evropské dopravní trasy. Kraj nabízející a využívající mimorádné vodní bohatství, které bude dále zušlechťováno. Kraj zásobovaný všemi druhy energií s primerenou ekologickou zátěží, umožňující trvale udržitelný rozvoj, a využívající obnovitelné zdroje energie. Kraj s kvalitní telekomunikační a informační infrastrukturou nabízející moderní komunikační, informační a správní služby na nejvyšší úrovni EU využívající úzkou spolupráci veřejného, neziskového i podnikatelského sektoru a občanů.

Strategický cíl:

Vytvorit infrastrukturu, která umožní zapojení regionu do EU a okolního sveta, dosažení moderních standardů, rozvoj potenciálu kraje, pokrytí potřeb jeho obyvatel, návštěvníků i podnikatelských subjektů, úzkou spolupráci veřejného, neziskového i podnikatelského sektoru a občanů, ale také trvale udržitelný rozvoj s primerenou ekologickou zátěží.

Problémový okruh 2 : Cestovní ruch, kultura a vnější vztahy

Strategická vize:

Region využívající potenciálu významné geografické polohy, zachovalého přírodního bohatství, historických a kulturních památek, tradice místního folklóru, lidových remesel a lázeňství k vytvoření prostředí atraktivního pro zahraniční i české návštěvníky, vhodného pro sportovní aktivity, aktivní odpocinek, kulturní vyžití a vzdělávací akce, co nejvíce otevřený všestranné spolupráci se zahraničím, se sousedními regiony a integrovaný do evropských struktur.

Strategický cíl:

Ve spolupráci s veřejnou správou, soukromými podnikateli a občanskými iniciativami vytvořit funkční organizační a finanční systém, který povede k naplnění strategické vize.

Problémový okruh 3 : Podpora a rozvoj podnikání

Strategická vize:

Region přitažlivý pro investory s účelnou strukturou velkých, středních a malých podniků a odvětvovou strukturou podnikání, odpovídající charakteru a specifickým přednostem regionu.

Strategický cíl:

Umožnit strategickým investorům vstup do regionu a k tomu jim vytvářet podmínky. Rozvíjet předpoklady pro malé a střední podnikání, obzvláště pak v příhraničních oblastech regionu, k odstranění jejich zaostávání a vysídlování. Využívat přírodní, surovinové a vodní zdroje regionu k ekonomickým aktivitám, které jsou v souladu se zásadou trvale udržitelného rozvoje.

Problémový okruh 4 : Zemědělství, lesnictví a rybářství

Strategická vize:

Trvale udržitelný rozvoj produkčních a mimoprodukčních funkcí zemědělství, lesnictví a rybářství v souladu se sociálně-ekonomickými aspekty a regionální politikou ČR a EU.

Strategický cíl:

Usmernovat zemedelství, lesnictví a rybářství k podpore výroby, zamestnanosti a zajištění příjmu venkovského obyvatelstva pri zohlednování zemedelské politiky CR a EU, se zretelem na trvale udržitelný rozvoj krajiny a venkova.

Problémový okruh 5 : Sociální oblast a zdravotnictví

Strategická vize:

Region bude smerovat k vytvorení funkčního zdravotnického a sociálního systému na srovnatelné evropské úrovni. Tento systém predpokládá aktivní samostatné obcany, zodpovedné za svůj život, s akceptovatelným stupnem solidárního citení.

Strategický cíl:

Vytvorit sociální, zdravotnickou, vzdelávací a vedeckou soustavu, odpovídající vekovým, sociálním a profesním potrebám regionu, legislative a standardum EU

Problémový okruh 6 : Životní prostředí a využívání nerostného bohatství

Strategická vize:

Pecovat o přírodní potenciál kraje a jeho jedinecnost v evropském kontextu v duchu trvale udržitelného rozvoje.

Strategický cíl:

Udržovat, chránit a vytvářet esteticky vyváženou, ekologicky stabilní a trvale produkční krajinu, pecovat o cenná území a tím se i podílet na zajištění podmínek pro fyzicky a duševně zdravý život obyvatel.

Problémový okruh 7 : Vzdelávání, školství a veda

Strategická vize:

Vytvorit ucelenou soustavu základního, stredního, vyššího odborného, vysokoškolského a celoživotního vzdelávání a vedeckého centra, které budou odpovídat rozvoji regionu (v oblasti kulturní, sociální i podnikatelské) a zajišťovat dodržování zásad trvale udržitelného života. Vytvorit "Koncepti rozvoje telovýchovy a sportu v Jihocesském kraji", která bude zamerena na zvyšování účasti obyvatel kraje ze všech vekových kategorií na nejruznejších pohybových a

sportovních aktivitách a v souladu s Evropskou chartou sportu bude postupně stále výrazněji přispívat ke zdravému způsobu života obyvatel kraje.

Strategický cíl:

Vytvořit sociální, zdravotnickou, vzdělávací a vědeckou soustavu, odpovídající věkovým, sociálním a profesním potřebám regionu, trhu práce, legislativě a standardům EU Vytvořit funkční navzájem propojený systém telovýchovných a sportovních aktivit (včetně společenských i materiálně-technických podmínek a celokrajské informační databáze), který bude obsahovat školní telovýchovu a sport, telovýchovná a sportovní občanská sdružení, přípravu sportovních talentů a sportovní reprezentaci kraje, podnikatelskou činnost v telovýchově a sportu i možnosti neorganizovaných pohybových a sportovních aktivit na otevřených sportovištích i v přírodním prostředí.

4.5 Analýza konkurenceschopnosti regionu NUTS 3 České republiky

V této části práce se zaměřím na analýzu konkurenceschopnosti jednotlivých regionů ČR, přičemž budou analyzovány především ty faktory podminující konkurenceschopnost, které byly definovány v teoretické části práce.

Analýza konkurenceschopnosti regionu na úrovni NUTS 3 bude hodnocena podle šesti jejích klíčových faktorů:

1. ekonomická a inovační výkonnost
2. výzkum a vývoj
3. HDP
4. přímé zahraničních investice
5. ekonomická struktura
6. kvalita lidských zdrojů

Následovat bude krátké shrnutí provedené analýzy s podrobnějším zaměřením na Jihočeský kraj a obecnější pojednání o krajích ostatních.

4.5.1 Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu ekonomické a inovační výkonnosti

Některé zdroje uvádějí ekonomickou výkonnost jako rámcový předpoklad i výsledek regionální konkurenceschopnosti.

Regionální ekonomická výkonnost

Index ekonomické výkonnosti zahrnuje ukazatele HDP na obyvatele, produktivity práce, míry nezamestnanosti a tvorby hrubého fixního kapitálu na obyvatele. Ekonomická úroveň a její vývoj v case samozřejmě působí příznivě na další vývoj konkurenceschopnosti včetně inovační výkonnosti. Souvisejícím příznivým faktorem je rovněž kvalita života daná napr. životním prostředím, vybaveností infrastruktury, nízkou mírou kriminality atd.

Při srovnání úrovně a změny ekonomické výkonnosti je zřejmé pokračující prohlubování regionálních disparit v České republice po roce 2001. Regiony s vysokou ekonomickou výkonností si udržují i dobré pořadí v dynamice rustu ekonomických ukazatelů, a to zejména Středočeský a Plzeňský kraj. Jde o regiony, kam v 90. letech směřovalo nejvíce zahraničních investic do nových výrobních závodů, a které díky své geografické poloze příznivě ovlivnila vyspелost sousedních regionů. Na opačném konci žebříčku stojí zejména Karlovarský a Liberecký kraj. Jde o regiony bez významnějších center, s koncentrací převážně jednodušších forem zpracovatelského průmyslu, v případě Karlovarska zaostávají tradičně silná odvětví výroby skla, keramiky a výroby kovodělných výrobků, v případě Liberecka jde především o úpadek odvětví textilního průmyslu, výroby skla a keramiky, problémy těchto odvětví se promítají i v zaostávání odvětví služeb. Účité oživení lze pozorovat v méně rozvinutých moravských regionech. V Moravskoslezském kraji se rozhodujícím faktorem stala zejména výroba oceli, v Olomouckém kraji řada odvětví zpracovatelského, napr. elektrotechnického průmyslu. Znamný nárůst přidané hodnoty v chemickém průmyslu a ve výrobě elektriny je příčinou zlepšující se pozice Ústeckého kraje. Pozice zdaleka nejvýkonnějšího regionu Prahy je v oblasti dynamiky vývoje podstatně horší. Příčinou je výrazný nárůst průmyslové produkce, která je koncentrována v ostatních regionech. Efekty vstupu do EU a investičních pobídek, které stojí za současným rustem české ekonomiky, nemohou být v Praze v takové míře využity (což bude pokračovat i do budoucna, navíc i kvůli menšímu přílivu prostředků ze strukturálních fondů EU).

Podrobněji jsou následně hodnoceny klíčové ukazatele inovační výkonnosti a jejich dynamika.

Tabulka 6: Celkové pořadí úrovně a dynamiky vývoje konkurenceschopnosti kraje CR

	Úroveň (2005)		Dynamika (2001–2005)	
	Hodnota	Poradí	Hodnota	Poradí
PHA	84	1	51	7
STC	69	2	65	1
JHC	63	4	48	11
PLZ	60	5	60	3
KVA	13	14	24	14
UNL	22	13	40	13
LIB	42	10	48	9
KVH	54	7	52	6
PAR	54	8	48	10
VYS	60	6	61	2
JHM	69	3	51	8
OLO	38	11	55	4
ZLI	44	9	53	5
MVS	28	12	45	12

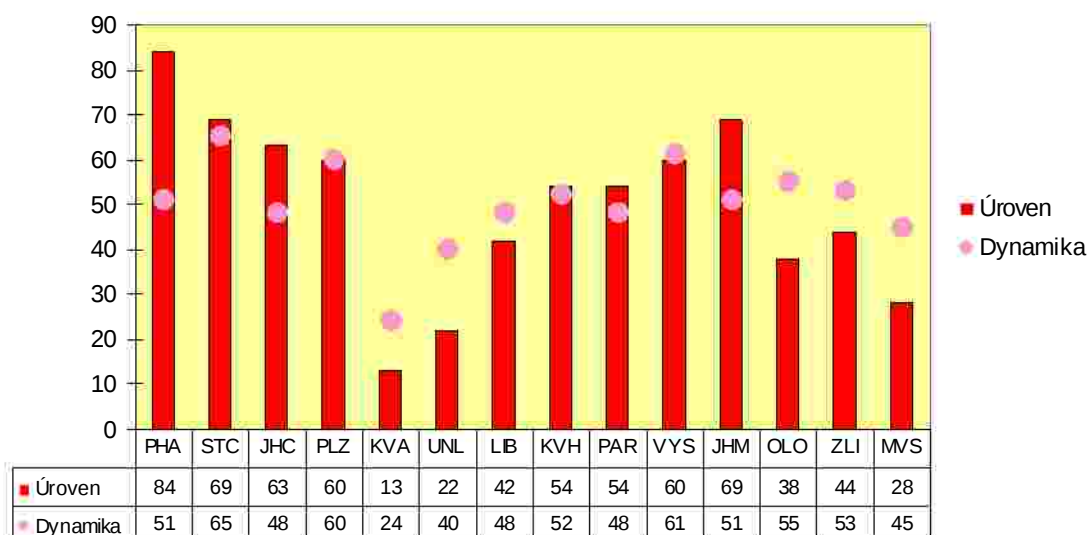
Zdroj: www.czso.cz

Tabulka 1 a obrázek 1 shrnují pozice (pomocí aritmetického průměru), kterých dosahují kraje v jednotlivých sledovaných ukazatelích ekonomické výkonnosti, inovační výkonnosti. Rozdíly v průměrné dynamice všech ukazatelů nejsou zdaleka tak výrazné jako v průměrné úrovni těchto ukazatelů, i tak však určité prohlubování regionálních disparit existuje a obecně platí, že regiony s nízkou úrovní konkurenceschopnosti dosahují spíše nižší dynamiky vývoje a naopak.

Graf 1: Úroveň a dynamika vývoje konkurenceschopnosti kraje CR

Zdroj: www.czso.cz

Úroveň a dynamika vývoje konkurenceschopnosti kraje CR
(2001-2005, 2005)

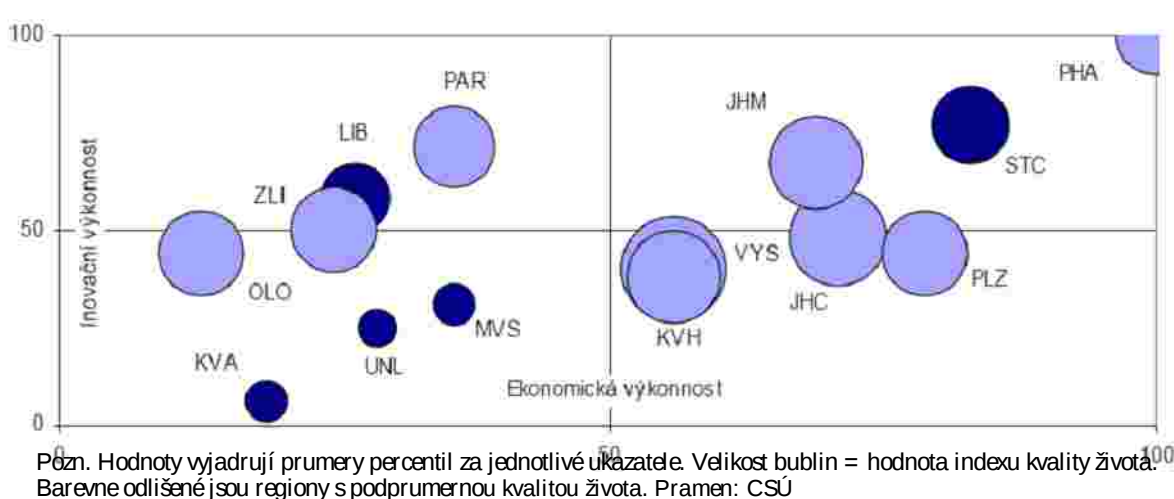

Regionální inovační výkonnost

Ukazatelé výzkumu jsou jedním z významných předpokladů inovační aktivity a technologické schopnosti. Výdaje a zaměstnanost v této oblasti jsou významným indikátorem možností rozvoje regionu s přímým dopadem na růst HDP i na kvalitu lidských zdrojů. Výzkumu a vývoji se budu venovat podrobněji v následujících kapitolách.

K ekonomické a inovační výkonnosti je na následujícím grafu přidána třetí složka – kvalita života. Srovnání konkurenceschopnosti kraje podle tří klíčových složek ukazuje obrázek 5.

Obrázek 4: Složky konkurenceschopnosti kraje v ČR, rok 2005

Na základě hodnot jednotlivých indexů je možno identifikovat tři skupiny regionů. Nejprůzračnější je pozice Prahy, Středočeského a Jihomoravského kraje, které vykazují nadprůměrnou ekonomickou i inovační výkonnost. Slabinou Středočeského kraje je podprůměrná kvalita života. Regiony s opačnými charakteristikami jsou v nejhorší pozici, jde o Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj. Všechny tyto kraje navíc dosahují velmi nízké kvality života. Třetí skupina regionů se vyznačuje vysokou ekonomickou výkonností a mírně podprůměrnou inovační výkonností. Do této skupiny lze zařadit Vysocinu, Plzeňský, Jihočeský a Královéhradecký kraj. Všechny tyto regiony se vyznačují vysokou kvalitou života, Vysocina dokonce nejvyšší v celé ČR. Poslední skupinu tvoří regiony s nižší ekonomickou a nadprůměrnou inovační výkonností. K nim patří Pardubický, Liberecký a Zlínský kraj. Do skupiny s podprůměrnou ekonomickou a inovační výkonností patří Olomoucký kraj, ale vykazuje nadprůměrnou kvalitu života.

4.5.2 Analýza regionální konkurenceschopnosti podle výzkumu a vývoje

Základní údaje o aktivitách výzkumu a vývoje na krajské úrovni ukazuje tabulka c. 8. V tomto srovnání výrazně vybočuje pozice Prahy v případě výdajů i zaměstnanosti. Druhé významné centrum inovační výkonnosti představuje Jihomoravský kraj. Oproti tomu pozice Karlovarského kraje je dlouhodobě výrazně podprůměrná. Relativně velmi příznivá je pozice Středočeského kraje zejména díky koncentraci výzkumných a vývojových kapacit automobilového průmyslu. Mezi kraji jsou značné rozdíly v úrovni relativní intenzity výzkumných aktivit (zaměstnanost ve výzkumu a vývoji ve srovnání s výdaji na výzkum a vývoj).

Tabulka 7: Základní údaje o aktivitách výzkumu a vývoje

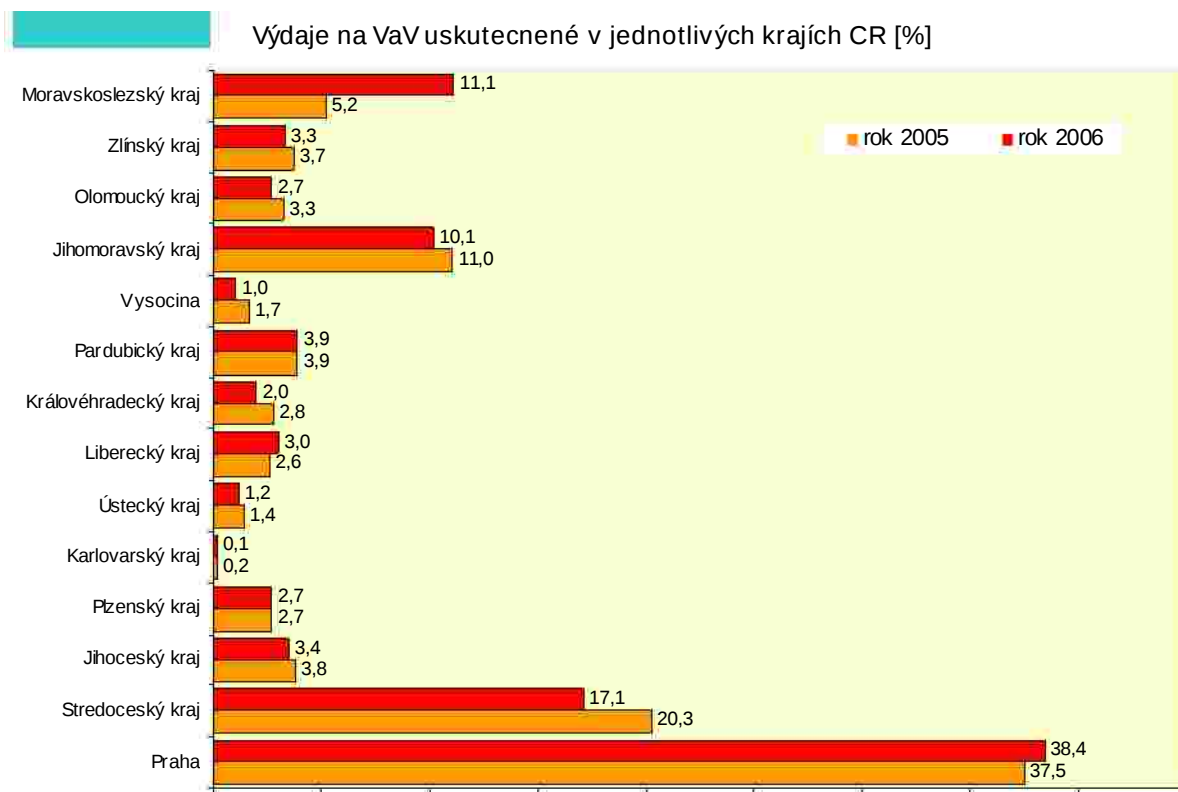
CR, kraje	Zaměstnanci VaV (stav k 31. 12.; fyzické osoby)				Výdaje na VaV (mil. Kč)			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Ceská republika	55 699	60 148	65 379	69 162	32 247	35 083	42 198	49 900
Hl. m. Praha	22 313	24 158	26 658	28 398	11 854	13 300	15 835	19 186
Středočeský	5 256	5 250	5 044	5 587	6 960	7 238	8 561	8 525
Jihocesý	2 068	2 161	2 430	2 668	1 027	1 146	1 610	1 713
Plzeňský	1 733	1 944	2 286	2 465	712	836	1 130	1 334
Karlovarský	293	268	151	330	92	96	76	71
Ústecký	800	1 046	957	1 155	605	510	589	588
Liberecký	1 554	1 656	1 604	1 892	817	868	1 110	1 483
Královéhradecký	1 826	2 113	2 271	2 171	784	1 177	1 169	985
Pardubický	2 138	2 310	2 632	2 944	1 264	1 364	1 632	1 932
Vysocina	685	789	845	791	428	529	707	517
Jihomoravský	9 517	10 227	11 391	10 963	3 473	3 964	4 654	5 057
Olomoucký	2 206	2 501	2 998	2 967	909	1 054	1 372	1 328
Zlínský	1 644	1 895	2 226	2 335	905	787	1 571	1 646
Moravskoslezský	3 667	3 831	3 886	4 496	2 416	2 212	2 182	5 535

Zdroj: CSÚ

V roce 2006 bylo vynaloženo nejvíce finančních prostředků na výzkum a vývoj z hlediska jejich užití v hlavním městě Praze, a to 38,4 % z celkových výdajů na V a V. Dalšími kraji s významnými V a V aktivitami byly kraje Středočeský 17,1 %, Moravskoslezský s podílem 11,1 % a Jihomoravský (10,1 %). Hlavním důvodem dominance těchto krajů je umístění vysokých škol a výzkumných ústavů (například ústavu AV ČR), v případě Středočeského a Moravskoslezského kraje pak i soustředění firem s významnými výzkumnými a vývojovými aktivitami. Jihocesý kraj je s necelými čtyřmi procenty v pořadí na šestém místě. Přestože

objem vynaložených prostředků v kraji meziročně vzrostl přibližně o sto tisíc korun, došlo ke snížení procentuální sazby o čtyři desetiny procentního bodu. Situace je důsledkem toho, že tempo růstu výdajů na V a V v celé republice je výrazně vyšší než v našem kraji.

Graf 2: Struktura výdajů na výzkum a vývoj v ČR podle regionu NUTS 3 v roce 2005 a 2006

Nejvyšší meziroční nárůst výdajů na V a V mezi roky 2005 a 2006 zaznamenal Moravskoslezský kraj (153,7 %), dále pak Liberecký kraj (33,6 %) a Hlavní město Praha (21,1 %). K nejvýraznějšímu poklesu došlo mezi uvedenými roky u kraje Vysocina (-26,8 %) a Královéhradeckého kraje (-15,8 %).

Výzkum a vývoj v Jihočeském kraji

Na území Jihočeského kraje působí rada vzdělávacích a vědecko-výzkumných institucí. Mezi nejvýznamnější patří Jihočeská univerzita v Českých Budejovicích jako veřejná vysoká škola univerzitního typu složená ze sedmi fakult (Přírodovědecká, Ekonomická; Filozofická; Pedagogická; Teologická; Zdravotně sociální a Zemědělská) a dvou vysokoškolských ústavů (Ústav fyzikální biologie v Nových Hradech a Výzkumný ústav rybářský a hydrobiologický ve Vodňanech).

Biologické centrum AV ČR, vzniklé na bázi ústavu AV ČR zabývajících se vědeckým výzkumem v oblastech obecné a aplikované entomologie, hydrobiologie-limnologie, parazitologie, molekulární a buněčné biologie, genetiky, fyziologie a biologie patogenů rostlin, pudní zoologie, pudní mikrobiologie, pudní chemie, pudní mikromorfologie a ekologie a využití získaných poznatků v ochraně přírody a životního prostředí, v zemědělství, vodním hospodářství, lesnictví a lékařství.

Dále pracoviště Mikrobiologického ústavu AV ČR, v.v.i., a Botanického ústavu AV ČR, v.v.i., v Treboni, Ústav systémové biologie a ekologie, v.v.i., s pracovišti v Českých Budejovicích, Nových Hradech (Akademické a univerzitní centrum v Nových Hradech spolu s Ústavem fyzikální biologie JU) a Treboni, Výzkumný ústav rybářský a hydrobiologický JU ve Vodňanech, Fakulta managementu VŠE Praha v Jindřichově Hradci.

Místní uspořádání veřejných VaV kapacit v Jihočeském kraji je jisté nejvýznamnější v hospodářském centru regionu - v Českých Budejovicích, rozsáhlá síť převážně přírodovědně zaměřených pracovišť základního a aplikovaného výzkumu však pokrývá i Trebansko, Novohradsko, Vodňansko resp. Jindřichohradecko. Zmínované vazby SOŠ a VOŠ pak rozvíjí spolupráci na Tábořsku v rámci COP Sezimovo Ústí, resp. na Strakonicku a řada dalších hospodářských center regionu rozvíjí spolupráci s akademickými institucemi v ČR i v JK. Oborové zaměření a tradice veřejné výzkumné-vývojové sféry v podobě rozvíjených biologických, biochemických, biofyzikálních a ekologických oborů, umožňující bezprostřední spolupráci výzkumných kapacit AV ČR a JU se soukromým sektorem (biotechnologie, farmakologie, bioenergetika), zaměřené na praktické aplikace pro veřejnou sféru regionu (ochrana životního prostředí), stejně jako rozvoj pokročilých studií v doktorských studijních programech akreditovaných na JU poskytuje jednu z konkurenčních výhod regionu.

4.5.3 Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu HDP

Celková výkonnost ekonomiky se měří pomocí řady souhrnných ukazatelů, z nichž jsem se zaměřila na tvorbu hrubého domácího produktu a tvorbu hrubého fixního kapitálu.

Variabilita podle regionu je dána historicky ekonomickou základnou regionu, strukturou osídlení i přírodními podmínkami. Příznivý vývoj reálné tvorby HDP v ČR byl v letech 1997-1999 zastaven poklesem, od roku 1999 se růst (kromě let 2001 a 2002) obnovil a akceleroval v letech 2005 a 2006, na čemž se podílel zejména sekundární sektor.

Reálný roční růst tvorby hrubého fixního kapitálu (THFK), který se dá zjednodušeně chápat jako porízení investic, měl v ČR vývoj meziročních změn ve stálých cenách velmi kolísavý, po úbytích v letech 1997-2000 následovaly roky s vysokými přírůstky (2000-2002 a 2006).

Tabulka 8: Tvorba hrubého fixního kapitálu podle kraje v roce 2006

CR, kraje	Celkem (mil. Kč)	na 1 obyvatele		
		THFK celkem (Kč)	THFK celkem (EURO)	THFK celkem (PPS ¹⁾)
Ceská republika	794 784	77 414	2 731	4 579
Hl. m. Praha	222 561	188 041	6 635	11 124
Plzeňský	49 817	90 101	3 179	5 330
Středočeský	82 287	70 540	2 489	4 173
Olomoucký	44 236	69 180	2 441	4 092
Jihomoravský	78 070	69 028	2 436	4 083
Moravskoslezský	84 315	67 457	2 380	3 990
Jihocheský	37 514	59 656	2 105	3 529
Karlovarský	18 088	59 388	2 095	3 513
Ústecký	45 977	55 851	1 971	3 304
Zlínský	32 900	55 776	1 968	3 299
Liberecký	22 494	52 337	1 847	3 096
Královéhradecký	28 701	52 268	1 844	3 092
Pardubický	23 915	47 187	1 665	2 791
Vysočina	23 909	46 779	1 651	2 767

Zdroj: CSÚ

¹⁾ PPS - jednotka pro měření kupní síly

V reálné tvorbě HDP v absolutním vyjádření podle kraje v roce 2005 dominovala Praha s bezmála čtvrtinovým podílem na ČR. Další tři kraje zajistily každý více než 10 % (Středočeský, Jihomoravský, Moravskoslezský), nejméně Karlovarský s 2,3 %.

Také v ukazateli HDP na 1 obyvatele vysoce dominovalo Hl. m. Praha (209 % průměru ČR v roce 2005), v důsledku toho je úroveň ostatních krajů pod 100 % průměru ČR: nejvíce měl kraj Plzeňský (96 %), Středočeský (93 %) a Jihomoravský (92 %), nejméně pak kraje Olomoucký a Karlovarský (oba 78 %). Odstup Prahy od ostatních krajů se stále zvětšuje, proto také roste variabilita v rámci celé ČR. Podle tvorby hrubého fixního kapitálu na obyvatele v roce 2005 je v popředí krajů s odstupem rovněž Hl. m. Praha, nad průměrem ČR byl ještě kraj Jihočeský (105 %) a Středočeský (102 %), mírně pod průměrem kraje Plzeňský a Jihomoravský (oba 96 %). Ostatní kraje s odstupem zaostávaly.

Tabulka 9: Hrubý domácí produkt podle krajů v roce 2006

ČR, kraje	Celkem (mil. Kč)	na 1 obyvatele		HDP na zaměstnance (Kč)
		HDP celkem (Kč)	HDP celkem (EURO)	
Ceská republika	3 231 576	314 765	11 106	778 267
Hl. m. Praha	784 492	662 815	23 386	1 124 220
Plzeňský	162 829	294 501	10 391	695 820
Jihomoravský	323 553	286 079	10 094	734 068
Středočeský	331 990	284 594	10 041	779 717
Jihočeský	178 400	283 701	10 010	718 614
Královéhradecký	150 207	273 541	9 651	705 119
Moravskoslezský	337 926	270 360	9 539	744 360
Liberecký	114 565	266 553	9 405	697 232
Vysocina	135 618	265 339	9 362	702 602
Pardubický	130 295	257 090	9 071	636 156
Zlínský	150 102	254 466	8 978	682 757
Ústecký	209 041	253 939	8 960	707 342
Karlovarský	73 122	240 082	8 471	599 355
Olomoucký	149 436	233 705	8 246	624 969

Zdroj: CSÚ

V roce 1993 nastala metodická změna v rodinných účtech (trídění vydání podle účelu použití), vznikla samostatná ČR a stabilizovaly se poměry v cenovém vývoji a spotřebě domácností. Údaje jsou převzaty z publikace CSÚ 1119-04 Analýza cenového vývoje, vývoje příjmu a spotr. vydání domácností v letech 1993-2003. Mezikrajské rozdíly ve váze sektoru národního hospodářství můžeme hodnotit nejlépe podle zaměstnanosti.

Z výkonových ukazatelů lze použít tržby v průmyslu (za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v běžných cenách), kde např. v roce 2005 vedl kraj Středočeský s 18% podílem na ČR, následovaný Moravskoslezským (13%) a Hl. m. Prahou (11%), ostatní kraje

následovaly s odstupem. Dominance Prahy je podle očekávání extrémně vysoká ve stavebnictví (podle objemu prací z dodavatelských smluv v běžných cenách) – v roce 2006 mělo hlavní město podíl na CR celých 36 %, Jihomoravský kraj 17 % a všechny další kraje v jednotkách %.

Bytová výstavba dobře odráží regionální rozdíly v životní úrovni a částečně také migrační preference. V první polovině 90. let nastal výrazný propad bytové výstavby zejména v bytových domech. Dokoncovaly se převážně byty zahájené před rokem 1990, „dno“ v počtu dokončených bytu v roce 1995 (12 tis. bytu) se dokonce přiblížilo úrovni z roku 1948 (11 tis. bytu na území CR). Od té doby ale počet dokončených bytu pravidelně stoupá, a to téměř na trojnásobek (33 tis. v roce 2005 a 30 tis. v roce 2006). Počty zahájených a rozestavených bytu mají stále rostoucí trend. Nové byty byly převážně v rodinných domcích (s podílem 41 % z nových bytu z let 1997-2005), méně v bytových domech (29 %), ale významně také v přístavbách, nástavbách a přestavbách stávajících domů (26 %). Konečně nezanedbatelnou část bytu pořídily obce v domovech pro seniory (v CR bezmála 10 tisíc, tj. 4 % z úhrnu bytové výstavby 1997-2005). V úhrnu bytové výstavby z let 1997-2006 dominovaly Hl. m. Praha (42 tis. dokončených bytu, většina v bytových domech) spolu se Středočeským krajem (41 tis. dok. bytu, většina v rodinných domcích) Středočeský kraj má však výrazně vyšší průměrnou rozestavenost. Oba regiony se podílely na bytové výstavbě CR téměř třetinou (31,7 %). Podle objemu výstavby následoval další kraj s výraznějším suburbanizačním efektem - Jihomoravský (32 tis. dokončených bytu 1997-2006).

Tabulka 10: Podíl bytu dokončených mimo rodinné domy v krajích ČR 1997 - 2005

Zdroj: ČSÚ

Kraj	Podíl bytu mimo rodinné domy z úhrnu dokončených bytu v roce, období									
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	1997 – 2005
Hlavní město Praha	61,5	75,0	76,8	81,4	77,0	77,7	79,5	83,7	89,9	80,1
Středočeský kraj	31,9	30,5	33,0	23,2	27,3	27,8	36,2	39,7	34,5	32,7
Jihocheský kraj	58,0	51,6	44,1	43,5	48,1	43,6	28,6	48,5	39,1	44,7
Plzeňský kraj	41,1	45,7	37,6	48,4	52,0	46,8	53,8	54,2	55,1	49,5
Karlovarský kraj	57,8	45,5	56,7	39,4	63,9	42,5	48,7	46,1	68,0	54,7
Ústecký kraj	61,8	59,6	56,7	54,0	51,8	42,7	58,6	31,0	38,6	50,4
Liberecký kraj	62,4	54,3	50,6	54,2	47,6	51,3	59,9	57,4	55,4	55,1
Královéhradecký kraj	61,3	54,4	58,7	43,3	46,1	55,5	48,3	49,5	46,7	51,5
Pardubický kraj	48,4	67,6	48,8	56,4	47,5	46,3	42,1	50,6	36,0	49,7
Vysočina	50,4	46,2	39,1	37,7	32,0	40,9	42,9	44,4	42,1	41,5
Jihomoravský kraj	42,4	45,6	53,7	44,3	41,4	46,4	48,9	51,0	53,2	48,0
Olomoucký kraj	40,8	56,8	54,2	45,8	41,4	41,4	41,3	42,3	33,1	44,8
Zlínský kraj	49,3	43,8	46,1	38,8	28,1	30,3	33,6	26,9	46,5	38,1
Moravskoslezský kraj	40,2	36,0	31,6	29,5	29,7	34,2	33,4	27,8	22,3	31,5
Česká republika	48,8	51,9	50,4	46,9	44,9	46,2	48,8	51,2	52,1	49,1

4.5.4 Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu přímých zahraničních investic (PZI)

Prímé zahraniční investice mají na českou ekonomiku celou řadu pozitivních efektů. V první řadě jsou významným zdrojem tvorby pracovních míst, a to nejen přímo u příchodých investorů, ale také u českých firem, které od nich získají dodavatelské zakázky. Díky investičním projektům zprostředkovaným agenturou CzechInvest takto v České republice vzniklo od roku 1993 více než 130 tisíc pracovních míst.

Zahranicní investice mají dále pozitivní vliv na růst produktivity práce v české ekonomice. Podniky vlastněné zahraničním kapitálem totiž dosahují vyšší produktivity na jednoho pracovníka, než je tomu u firem domácích. Zahraniční kapitál s sebou přináší technologické i manažerské know-how, které umožňuje efektivnější fungování podniku. Nepřímo působí zahraniční investice i na zvyšování produktivity celého konkrétního oboru, neboť dochází k přelivu know-how ze zahraničních na domácí podniky.

Prímé zahraniční investice dále přispívají k rozvoji znalostní ekonomiky. Kapitálově silné zahraniční podniky nabízejí akademické sféře, zejména vysokým školám, možnosti spolupráce v oblasti inovací a výzkumu a vývoje. Pro domácí dodavatelské firmy zase kontrakt se zahraničním investorem znamená šanci zapojit se do globálních produkčních řetězců a získat tak přístup k dalším zakázkám. Z makroekonomického hlediska přispívají zahraniční firmy vzhledem ke své výrazné exportní orientaci ke zlepšování platební bilance a tím ke zvyšování tempa hospodářského růstu.

Prímé zahraniční investice v České Republice

V roce 2006 dokázala Česká republika získat čtvrtý nejvyšší počet pracovních míst v Evropě (17 369), předstihlo jí pouze Polsko, Británie a Francie.

Česká republika získala 6. místo na žebříčku atraktivity světových lokalit pro umístění výrobního závodu. ČR v evropském srovnání také stále patří mezi země s nejvyšším podílem investic do automobilového průmyslu (3. místo).

Více než polovina (58 %) zahraničních investic směřovala do automobilového sektoru. Nejvíce projektu proudí do Česka z Německa, USA a Japonska; objemem investovaných prostředků jsou ale Japonci druzí, hned za Německem.

Polovina projektu realizovaných v Evropě v roce 2006 měla evropského investora. Nejvíce investic směřovalo do vývoje softwaru, ekonomických služeb, elektroniky, strojírenství a automobilového průmyslu. Do tzv. znalostně náročných odvětví směřovala téměř polovina všech investic (46,5 %).

I přes historicky nejvyšší investiční aktivitu, kterou Evropa loni zaznamenala, ji pomalu dohánějí asijské ekonomiky. Oslovení investori zdrazňují, že pokud si má Evropa udržet své postavení, musí provést efektivní reformy. Za prioritu považují větší flexibilitu pracovního trhu (47 %), zjednodušení administrativních požadavků (44 %) a větší podporu výzkumu a vývoje (35 %).

Prímé zahraniční investice v regionech České republiky

Tabulka ukazuje objem průměrných zahraničních investic do jednotlivých regionů republiky v letech 2000 a 2004. Tabulce jednoznačně vévodí Praha, která má před ostatními regiony až sedminásobný náskok. Co se zbytku republiky týče, v roce 2000 byl nevyšší objem zahraničních investic zaznamenán v krajích Středočeském, Ústeckém a Plzeňském. Jihočeský kraj byl v tomto roce na čtvrtém místě v pořadí.

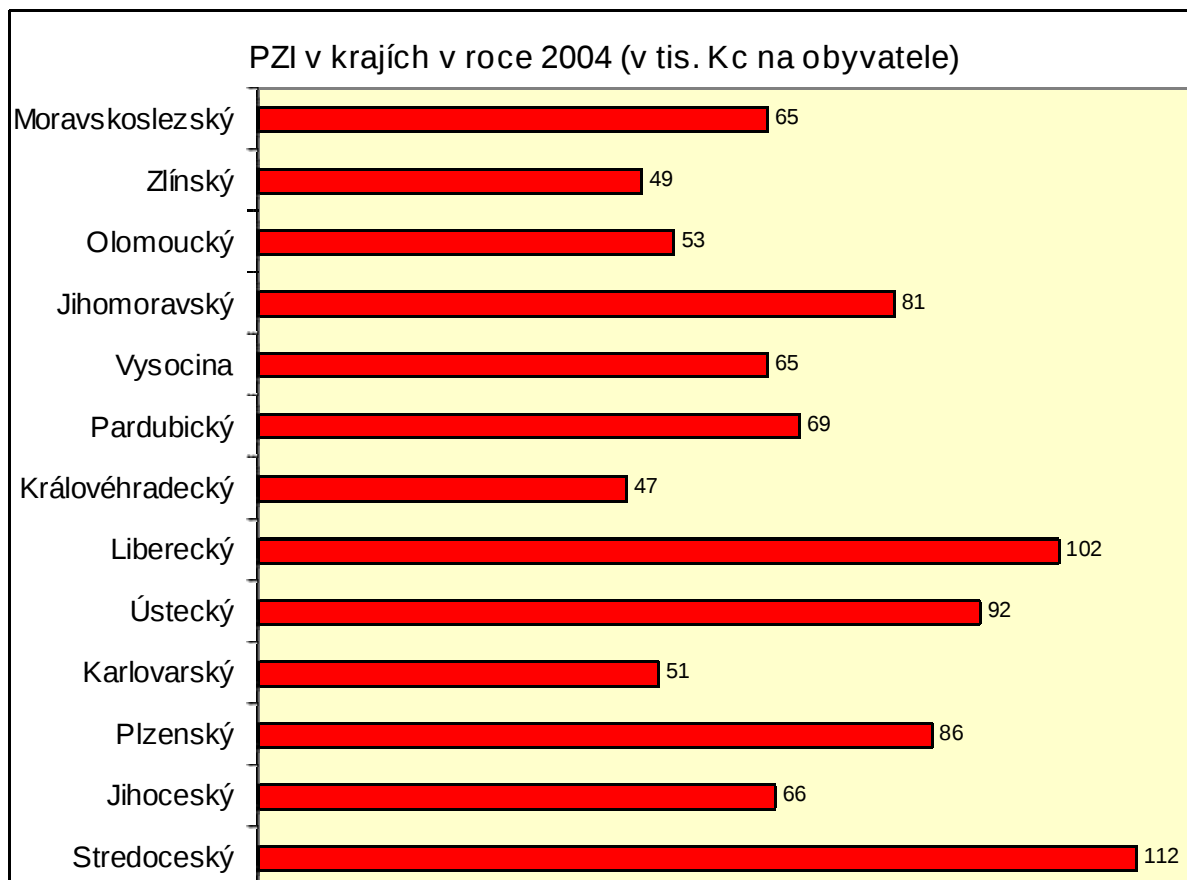
Tabulka 11: Stav PZI v regionech

CR, kraje	Stav průměrných zahraničních investic k 31.12. (v tis. Kč na obyvatele)	
	2000	2004
CR celkem	80	125
CR bez Prahy	47	75
Praha	333	511
Středočeský	87	112
Jihočeský	50	66
Plzeňský	60	86
Karlovarský	35	51
Ústecký	74	92
Liberecký	37	102
Královéhradecký	31	47
Pardubický	44	69
Vysočina	28	65
Jihomoravský	46	81
Olomoucký	28	53
Zlínský	34	49
Moravskoslezský	29	65

Zdroj: CSÚ

V roce 2004 je patrný veliký nárůst zahraničních investic v kraji Libereckém, který se posunul na druhé místo hned za kraj Středočeský. Neprůliš velký nárůst naopak zaznamenal kraj Jihočeský, který se propadl ze čtvrtého až na sedmé místo. Dle mého názoru je tento propad způsoben především nedostatečnou dopravní infrastrukturou v Jihočeském kraji, která může potenciální zájemce o investice v kraji odradit.

Graf 3: PZI v krajích v roce 2004

Zdroj: CSÚ

Následující tabulka znázorňuje procentuelní podíl podniku pod zahraniční kontrolou v jednotlivých krajích podle odvětví a vývoz z kraje do zahraničí. Vycházíme-li z toho, že podnik pod zahraniční kontrolou je pro kraj přínosem a zvyšuje jeho konkurenceschopnost, lze říci, že čísla v této tabulce jsou pro Jihočeský kraj poněkud příznivější než v tabulce předchozí, hlavně co se průmyslových podniku týče. V obou sledovaných letech je Jihočeský na druhém místě hned za krajem Plzeňským. V tržních službách je náš kraj v obou sledovaných letech na pátém místě.

Tabulka 12: Podíl podniku po zahraniční kontrolou a vývoz

CR, kraje	Podíl aktivních podniku pod zahraniční kontrolou v odvětví k 31.12. (v %)				Vývoz zboží z kraje do zahraničí			
	průmysl		tržní služby		mld. Kč	%	mld. Kč	%
	2003	2006	2003	2006	2003		2006	
CR celkem	20,7	22,9	15,5	19,0	1372	100	2145	100
CR bez Prahy	20,8	22,8	9,2	11,8	1307	95,3	1876	87,5
Praha	19,9	23,8	28,3	32,7	65	4,7	128	6
Středočeský	22,6	25,7	14,8	17,7	255	18,6	418	19,5
Jihočeský	34,1	35,1	8,6	13,5	82	5,9	93	4,4
Plzeňský	37,3	39,4	13,5	15,7	107	7,8	175	8,2
Karlovarský	30,2	31,8	14,2	19,9	43	3,1	51	2,4
Ústecký	26,1	29,9	6,6	9,6	93	6,8	145	6,8
Liberecký	20,4	20,4	6,5	7,8	66	4,8	94	4,4
Královéhradecký	18,8	19,1	5,7	7,5	88	6,4	90	4,2
Pardubický	13,2	14,2	6,2	7,0	117	8,5	154	7,2
Vysočina	19,5	18,5	7,8	11,8	71	5,2	92	4,3
Jihomoravský	18,2	20,7	11,5	14,8	115	8,4	152	7,1
Olomoucký	14,4	15,7	6,1	7,8	66	4,8	83	3,9
Zlínský	14,1	16,6	9,1	10,1	72	5,3	103	4,8
Moravskoslezský	12,0	15,4	4,7	5,3	133	9,7	225	10,5

Zdroj: CSÚ

Rozdíly v zastoupení jednotlivých krajů na celkovém českém vývozu jsou ovlivněny umístěním výrobních kapacit odvětví zpracovatelského průmyslu (zejména podniku se zahraniční

kapitálovou účastí), dobýváním nerostných surovin a s tím souvisejících výrob. Nejvyšší podíl Středočeského kraje na celkovém českém vývozu je významně ovlivněn produkcí dopravních prostředků. Téměř polovina vývozu Středočeského kraje se v roce 2006 koncentrovala na tyto tři skupiny výrobků: vozidla pro dopravu osob, díly a příslušenství motorových vozidel a zařízení k automatizovanému zpracování dat. Stejně tak u dalších krajů s významnějším podílem na celkovém vývozu ČR - Moravskoslezský, Plzeňský, Pardubický a Jihomoravský mělo na jejich celkovém vývozu významnou úlohu hlavně umístění podniku zpracovatelského průmyslu se zahraniční kapitálovou účastí. Nejnižší zastoupení Karlovarského kraje naopak souvisí s nízkým zastoupením průmyslových výrobních kapacit v tomto kraji.

Vývoz kraje České republiky

Po vstupu do EU vzrostl celkový vývoz České republiky v roce 2004 proti roku 2003 o 25,3 %. Do meziročního rustu vývozu se významně promítla rozdílná dynamika vývozu jednotlivých krajů. Vysoce nadprůměrná dynamika vývozu do států EU 25 byla charakteristická pro 4 kraje – Hlavní město Praha (49,6 %), Moravskoslezský (33,7 %), Plzeňský (31,7 %) a Středočeský (31,1 %) a mírně nadprůměrná dynamika u 2 krajů – Liberecký (26,6 %) a Olomoucký (25,4 %). Podprůměrné tempo rustu vývozu do států EU 25 vykazovaly 8 krajů – Zlínský (22,8 %), Ústecký (22,3 %), Vysocina (20,8 %), Karlovarský (17,2 %) a Jihomoravský (15,6 %) a zejména pak kraj Královéhradecký (3,3 %), Pardubický (6,7 %) a Jihočeský (9,8 %). Na absolutním rustu celkového vývozu do států EU 25 v roce 2004 proti roku 2003 o 298,8 mld. Kč se více než polovinou (55,5 %) podílely 4 kraje - Středočeský, Moravskoslezský, Plzeňský a Praha.

Na celkovém vývozu České republiky do států EU 25 měl v roce 2004 nejsilnější podíl vývoz do Německa, kam bylo směřováno 42,0 % z celkového vývozu České republiky do států EU 25, dále pak s podílem 9,8 % vývoz na Slovensko následovaný vývozem do Rakouska (7,0%) a do Polska (6,1 %).

Na celkovém českém vývozu se státy EU 25 v roce 2004 podílely 86 %. Postavení států EU 25 v celkovém českém vývozu bylo odrazem skutečnosti, že i vývoz všech krajů České republiky směřoval v roce 2004 především do států Evropské unie. Podíl států EU 25 na celkovém vývozu jednotlivých krajů byl však diferencovaný a pohyboval se od 79,7 % u kraje Libereckého do 92,6 % u kraje Plzeňského. Postavení ostatních teritoriálních uskupení ve vývozu jednotlivých krajů bylo v porovnání s pozicí států EU 25 podstatně slabší.

Tabulka 13: Hlavní teritoriální směry vývozu jednotlivých kraje v roce 2004

NUTS 3 - kraje	Vývoz do hlavních teritoriálních uskupení v mld. Kč				
	Evropská unie (25)	Ostatní vyspělé tržní ekonomiky	Rozvojové ekonomiky	Evropské tranzitivní ekonomiky	Společenství nezávislých států
Hlavní mesto Praha	79,4	4,5	2,2	1,9	3,9
Středočeský	296,6	14,2	6,5	11,6	8,7
Jihocheský	79,6	4,7	2,1	1,1	2,0
Plzeňský	131,9	5,5	1,2	0,6	1,4
Karlovarský	46,0	1,7	0,4	0,6	1,1
Ústecký	103,2	7,0	2,7	2,8	2,3
Liberecký	65,2	4,1	8,8	0,9	2,3
Královéhradecký	78,7	7,9	2,5	2,5	2,8
Pardubický	106,6	9,4	7,6	2,4	2,6
Vysocina	74,8	4,9	0,9	2,2	1,3
Jihomoravský	108,0	10,1	4,6	2,9	3,9
Olomoucký	68,5	6,9	1,9	1,5	2,3
Zlínský	71,9	6,7	4,3	1,9	2,4
Moravskoslezský	148,9	8,8	7,0	6,1	5,1

Zdroj: CSÚ

4.5.5 Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu ekonomické struktury

Pocet ekonomických subjektu ve všech regionech NUTS 3 vykazuje trvale rostoucí tendenci a na konci roku 2006 překročil hranici 2 430 tisíc. Míra rustu se meziročně pohybuje okolo 1,2 %. Ve všech regionech se na vysokém počtu ekonomických subjektu se podílejí prevažujícím dílem fyzické osoby - podnikatelé zhruba 80%. Následují obchodní společnosti s hodnotou okolo 10 %.

Všem sledovaným kategoriím vévodí po hlavním městě Praze kraje Středočeský, Jihomoravský a Moravskoslezský. Méně než sto tisíc ekonomických subjektu je v krajích Vysočina a Karlovarském. Jihocheský kraj je mezi třinácti kraji (bez hlavního města Prahy) na 5. místě v celkovém počtu ekonomických subjektu

Tabulka 14: Ekonomické subjekty podle institucionálního sektoru, podle kraje k 31. 12. 2006

CR, kraje	Celkem	z toho sektor					
		veřejné podniky a korporace	soukromé podniky a korporace	z toho pod zahraniční kontrolou	vládní	neziskové instituce sloužící domácnostem	domácnosti
Ceská republika	2 430 481	2 339	377 212	140 152	18 262	135 619	1 894 826
Hl. m. Praha	437 882	359	128 675	54 610	1 068	19 448	287 248
Středočeský	275 787	220	35 687	15 277	2 675	14 810	222 292
Jihomoravský	263 071	222	43 103	12 228	2 085	13 560	203 854
Moravskoslezský	231 783	209	25 447	5 669	1 424	12 132	192 349
Ústecký	169 083	174	23 301	10 180	1 234	9 939	134 370
Jihocheský	146 325	178	16 606	5 756	1 340	10 004	118 128
Zlínský	130 477	126	14 169	2 940	1 025	6 971	108 111
Olomoucký	130 427	121	11 740	2 525	1 197	7 884	109 431
Plzeňský	129 639	125	18 601	9 230	1 156	8 632	101 046
Královéhradecký	125 433	166	14 008	3 862	1 209	7 486	102 490
Liberecký	111 299	124	13 602	4 800	750	5 535	91 249
Pardubický	105 304	132	11 447	3 075	1 216	6 976	85 480
Vysočina	97 157	92	9 044	2 349	1 383	7 228	79 379
Karlovarský	76 814	91	11 782	7 651	500	5 014	59 399

Zdroj: CSÚ

Tabulka 15: Ekonomické subjekty podle kraje k 31. 12. 2005

	CR	v tom kraje													
		Praha	SC	JC	PLZ	KV	ÚS	LIB	KH	PAR	VYS	JM	OL	ZL	MS
Pocet registrovaných jednotek celkem	2 388 490	426 165	269 429	144 260	127 341	75 762	166 219	109 557	123 986	103 975	95 715	258 291	129 331	129 217	229 242
Vybrané právní formy soukromí podnikatelé podnikající podle živnostenského zákona	1 681 042	269 764	197 355	102 607	89 409	54 588	119 283	82 293	88 537	73 648	66 109	177 086	95 657	93 637	171 069
samostatné hospodářící rolníci a zemědělství podnikatelé	100 104	1 419	12 042	8 529	5 423	1 890	6 656	4 263	8 033	6 074	7 558	13 965	7 621	8 127	8 504
obchodní společnosti	256 657	89 820	21 181	11 639	10 533	5 749	13 855	8 917	9 926	7 939	6 308	31 742	8 858	11 545	18 645
družstva	13 839	5 498	960	738	434	147	433	372	587	389	555	1 647	514	307	1 258
práspěvkové organizace	11 502	946	1 435	713	618	381	861	522	759	742	620	1 327	766	694	1 118
zahraniční osoby	70 188	21 406	9 499	2 740	5 661	4 671	5 978	2 876	2 356	2 047	1 317	5 499	1 320	1 248	3 570
sdružení (svazy, spolky, aj.)	55 473	10 107	6 687	3 430	2 810	1 609	4 227	2 256	3 053	2 626	2 564	5 673	3 026	2 533	4 872
organizační jednotky sdružení	33 355	2 434	3 734	3 206	2 581	880	2 124	1 470	2 106	2 057	2 458	3 575	2 137	1 792	2 801
zájmová sdružení právnických os.	1 030	370	71	43	45	24	52	36	41	42	56	99	43	33	75
Velikostní kategorie (podle počtu zaměstnanců)															
neuvečeno	1 373 415	243 230	148 601	80 696	72 386	46 624	103 745	66 680	67 577	58 749	51 846	145 860	75 809	73 752	137 860
bez zaměstnanců	749 057	131 670	93 293	47 945	41 553	21 891	44 681	32 302	42 692	33 394	32 953	81 453	39 219	40 793	65 218
1 - 5	175 470	34 213	18 261	10 410	8 741	4 706	11 922	6 954	9 070	7 578	6 987	20 249	9 379	9 447	17 553
6 - 19	57 059	10 878	6 002	3 190	2 823	1 610	3 680	2 292	2 916	2 656	2 298	6 892	3 066	3 257	5 499
20 - 49	19 788	3 553	2 002	1 221	1 059	541	1 277	799	1 039	914	908	2 310	1 128	1 168	1 869
50 - 99	7 549	1 371	723	454	406	216	524	307	381	395	409	830	400	441	692
100 - 499	5 297	1 019	485	295	333	158	330	196	268	254	281	613	295	318	452
500 - 999	543	117	37	39	24	13	48	15	34	24	20	53	26	31	62
1 000 - 1 499	121	34	11	4	7	-	5	3	4	6	9	14	4	6	14
1 500 - 1 999	63	21	6	3	3	2	4	2	2	2	2	7	-	2	7
2 000 - 2 499	39	15	1	2	3	-	2	2	1	1	-	3	2	1	6
2 500 a více	89	44	7	1	3	1	1	5	2	2	2	7	3	1	10
Prevažující činnost OKEC (vybrané činnosti)															
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybářství	138 215	2 879	16 176	13 303	9 267	3 428	8 670	6 066	10 241	8 067	10 733	17 198	10 470	10 175	11 542
průmysl celkem	310 776	34 905	37 211	19 538	16 687	8 652	19 491	18 068	17 797	15 838	14 895	36 346	18 722	23 177	29 449
stavebnictví	269 625	39 077	35 015	17 608	14 423	8 263	21 128	14 950	14 659	12 385	11 294	28 944	14 794	15 109	21 976
obchod (vc. oprav), ubytování a stravování	781 257	132 952	87 989	47 445	43 912	29 777	59 984	35 622	40 233	32 777	27 388	77 748	43 248	40 660	81 522
doprava, skladování a spoje	82 677	18 264	10 963	4 330	3 998	2 749	6 096	3 319	3 651	3 017	2 736	7 649	4 461	3 949	7 495
finanční zprostředkování	71 039	9 000	6 938	4 273	4 153	2 146	6 382	3 042	3 739	3 806	3 392	7 721	3 775	3 994	8 678
činnost v oblasti nemovitosti a pronájmu; podnikatelské čin.	457 911	139 588	42 897	20 677	20 148	12 739	26 438	16 876	18 089	15 043	12 796	54 127	18 600	18 392	41 501
veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	15 434	296	2 535	1 676	1 364	248	811	594	1 143	1 127	1 701	1 398	988	753	800
vzdělávání	35 208	7 039	3 814	2 017	1 598	827	2 084	1 571	1 876	1 673	1 350	3 810	1 973	1 742	3 834
zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	34 026	6 005	3 360	2 046	1 765	982	2 411	1 370	1 956	1 556	1 485	3 678	2 011	1 824	3 577
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	192 129	35 995	22 526	11 347	10 026	5 951	12 722	8 071	10 602	8 685	7 945	19 666	10 288	9 441	18 864

Zdroj: Statistická ročenka Jihočeského kraje 2006, ČSÚ

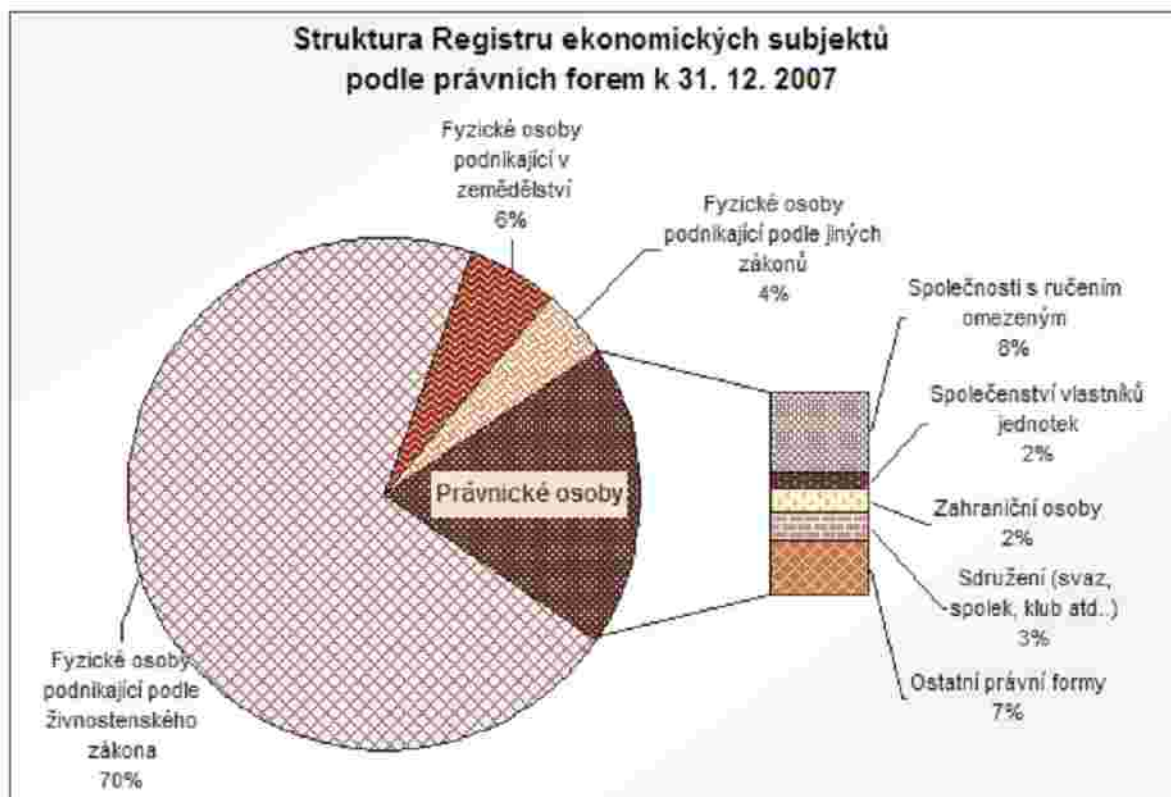
Ekonomická struktura v Jihočeském kraji

Podle údaje za rok 2007 mělo v Jihočeském kraji k 31. 12. přiděleno ICO 120 tisíc fyzických osob. Počet obyvatel starších 18 let se v kraji pohybuje kolem 514 tisíc. Z toho lze vyvodit, že na každé čtyři Jihočechy připadá jeden podnikatel.

Jak vyplývá z Registru ekonomických subjektů většina fyzických osob podniká na základě živnostenského zákona – 105 tisíc. Další 14,9 tisíc osob podniká podle jiného než živnostenského zákona. Z nich 8,3 tisíc jsou samostatně hospodářící rolníci a zemědělští podnikatelé, 6,6 tisíc jsou členové profesních komor, dále např. osoby podnikající v pojišťovnictví, osoby zabývající se účetnictvím, poradenstvím atd.

Vedle uvedeného počtu fyzických osob obsahuje registr také 28,5 tisíc právnických osob. Největší početní zastoupení připadá na společnosti s ručením omezeným (11 tisíc), společenství vlastníků jednotek (téměř 2,5 tisíce), sdružení (4 tisíce) a zahraniční osoby (3 tisíce). Celkem bylo v Registru ekonomických subjektů k 31. 12. 2007 zapsáno 148 679 fyzických a právnických subjektů se sídlem v Jihočeském kraji. Je však třeba poznamenat, že uvedené počty zahrnují všechny subjekty, které mají přiděleno ICO, bez ohledu na to zda jsou či nejsou ekonomicky aktivní.

Graf 4: Struktura registru ekonomických subjektů v Jihočeském kraji

Oproti roku 2006 je nyní v Registru ekonomických subjektů o 2 354 subjektů více. Na tomto zvýšení se fyzické i právnické osoby podílely zhruba stejnou měrou. Pokud jde o fyzické osoby, zvýšil se pouze počet podnikajících podle živnostenského zákona – a to o více než 1 400. Tento nárůst se jeví jako poměrně významný, avšak v relativním vyjádření představuje 1,4 %. Opačně se vyvíjely počty samostatně hospodářících rolníků a osob podnikajících v zemědělství, které klesly o více než 100 subjektů (o 1,4%), a počtu fyzických osob podnikajících podle jiných zákonů (pokles o 175 subjektů, 2,6 %). Mezi právnickými osobami absolutně nejvíce vzrostl počet společností s ručením omezeným - o 493, relativně o 4,5 %, a relativně nejvíce vzrostl počet společenství vlastníků jednotek - o 12 % (absolutně o 276).

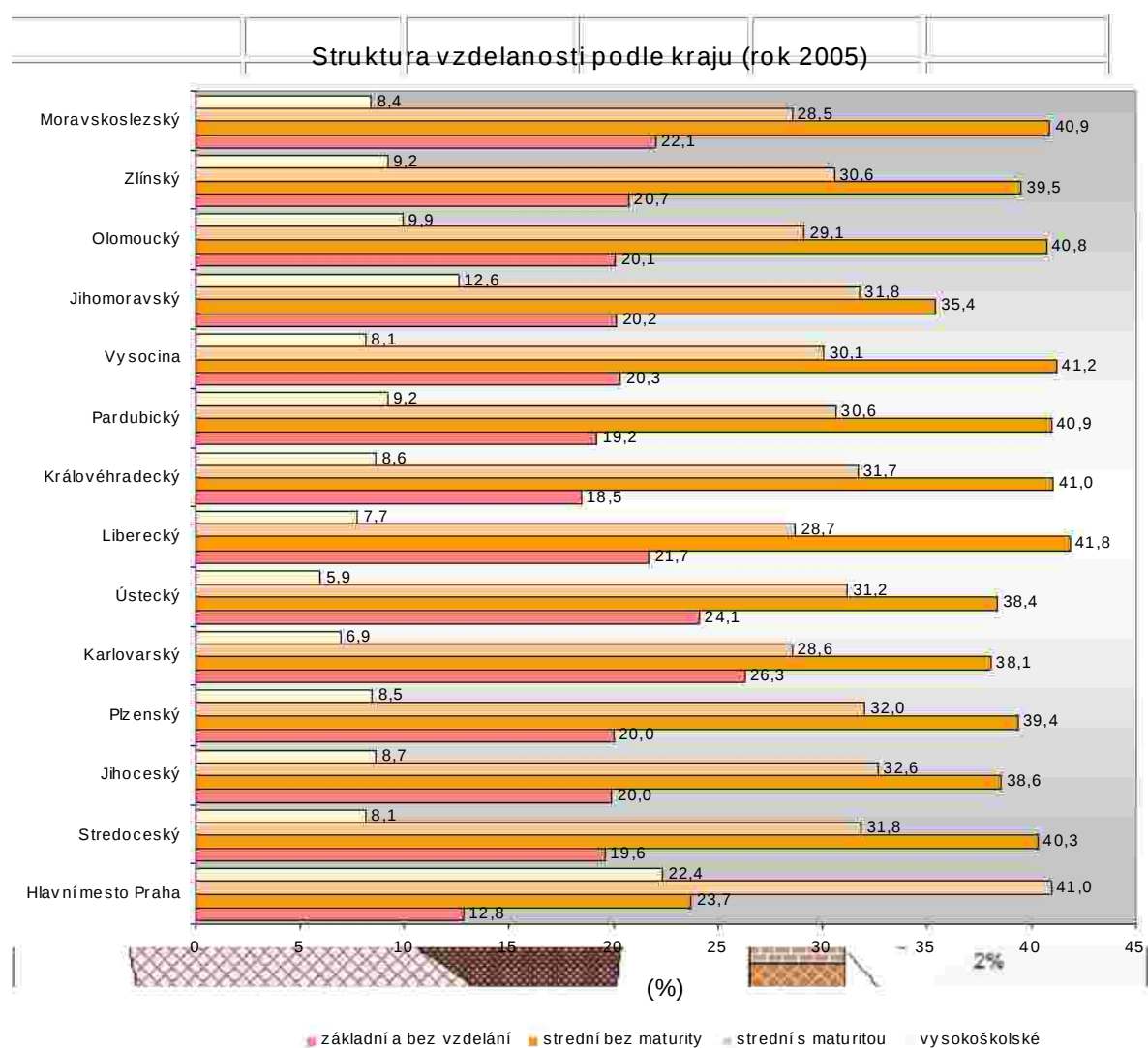
Zaměřením na další atributy, které registr obsahuje, můžeme říci, že nejrozšířenější převažující činností je maloobchod a opravy výrobků pro osobní potřebu, na který je převážně zaměřeno více než 23 tisíc subjektů, dále pak stavebnictví (téměř 19 tis. subjektů), velkoobchod a zprostředkování velkoobchodu (10,7 tisíc), ubytování a stravování (10,2 tisíc) a zemědělství a myslivost (téměř 10 tisíc).

Ve struktuře registru podle počtu zaměstnanců tvoří nepočtenější skupinu kategorie neuvedeno – 61 %. Tuto skutečnost ovlivňuje fakt, že u více než 90 tisíc subjektů není informace o počtu zaměstnanců ze statistických šetření a administrativních zdrojů zjistitelná. Další nepočtenější skupinou je kategorie bez zaměstnanců, do které je zarazeno 28 % jednotek. Vzhledem k povaze registru a způsobu jeho aktualizace je zřejmé, že je z 90 % tvořen velikostně malými subjekty. Pouze 11 % (necelých 16,5 tisíce) subjektů má alespoň 1 zaměstnance. Mikropodniku s 1 – 9 zaměstnanci je 12,7 tisíc, malých podniků s 10 – 99 zaměstnanci je 3,3 tisíce, středních podniků se 100 – 249 zaměstnanci je 243. Velkých podniků s počtem 250 - 999 zaměstnanců je 106 a s 1 000 a více zaměstnanci je pouze 12 podniků.

4.5.6 Analýza regionální konkurenceschopnosti z pohledu kvality lidských zdrojů

Vzdělanostní struktura obyvatelstva v jednotlivých krajích České republiky nevykazuje výraznější rozdíly s výjimkou hlavního města Prahy, kde podíl vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných podstatně převyšoval celorepublikový průměr. Nadprůmerné zastoupení osob se základním vzděláním je soustředěno v Karlovarském (26,3 %) a Ústeckém (24,1 %) kraji a zároveň v těchto dvou krajích byly zaznamenány nejnižší podíly vysokoškolsky vzdělaných (6,9 %, resp. 5,9 %). Ve všech krajích, vyjma hlavního města Prahy a Jihomoravského kraje, podíl zastoupení vysokoškolsky vzdělaných je nižší než celorepublikový průměr.

Graf 5: Struktura vzdělanosti

Atypické postavení hlavního města Prahy se vyznačuje výrazně podprůměrným podílem osob se základním vzděláním, vyucených a se středním odborným vzděláním bez maturity a naopak nadprůměrným zastoupením osob s úplným středním vzděláním a podíl vysokoškolsky vzdělaných osob je více než dvojnásobný v porovnání s celorepublikovým průměrem. Rozsáhlá škála pracovních příležitostí v hlavním městě, které je centrem nejen státní správy, samosprávy a většiny kulturních a vědeckých institucí, ale často i jediných pracovišť zahraničních společností na našem území, patří mezi podstatné příčiny výrazného zastoupení osob s vyššími stupni vzdělání. Na nízký podíl zde žijících osob pouze se základním vzděláním má nepříznivá věková struktura (kterou se hlavní město Praha vyznačuje), pouze mírný vliv. Nadprůměrný počet vysokoškolsky vzdělaných v porovnání s celorepublikovým průměrem v Jihomoravském kraji je ovlivněn městem Brnem – metropolí Moravy.

Jihoceský kraj lze v aspektu vzdělanosti hodnotit jako poměrně konkurenceschopný. Hodnoty zde naměřené se nacházejí v první polovině všech krajů co se vysokoškolského vzdělání a vzdělání s maturitou týče a naopak u ostatního (nižšího) vzdělání se náš kraj nachází v polovině druhé.

Počet středních a vysokých škol v krajích znázorňuje následující tabulka.. Pokud pomineme výjimečné postavení hlavního města Prahy a také Jihomoravského kraje jako centra Moravy, můžeme konstatovat, že si Jihoceský kraj stojí v počtu jak gymnázií, tak i vyšších a vysokých škol velmi dobře. I ukazatel udávající počet studentů ku počtu obyvatel je pro Jihoceský kraj velice příznivý – hned po Praze nejvyšší.

Tabulka 16: Počet škol a žáků na 1000 obyvatel v krajích ČR

Školy v krajích	Merici jednotka	CR	P	SC	JC	PLZ	KV	ÚL	LIB	HK	PAR	VYS	JM	OL	ZL	MSL
střední odborná učiliště	pocet	548	50	57	40	30	26	51	25	34	32	31	48	37	30	57
střední odborné školy	pocet	798	95	75	59	32	24	73	41	51	42	39	83	46	50	88
gymnázia	pocet	350	60	34	24	14	9	24	13	18	20	18	40	20	15	41
vyšší odborné školy	pocet	176	36	18	16	5	2	11	8	11	9	14	16	7	11	12
vysoké školy	pocet	66	29	3	3	2	1	2	1	1	1	2	12	3	2	4
Žáci SOŠ, gymnázií a VOŠ na 1 000 obyvatel	pocet	36,6	49,1	28,0	39,6	32,9	31,2	32,7	32,0	36,8	38,1	36,7	38,3	36,7	37,7	35,5

Zdroj: CSÚ

Zabýváme-li se lidskými zdroji, nesmíme opomenout další důležité ukazatele, kterými jsou: průměrná mzda v regionu, nezamestnanost a počet uchazece na jedno volné místo.

Tabulka 17: Nezamestnanost a počet uchazece na 1 pracovní místo k 31.12.2007

	Merící jednotka	CR	PHA	SC	JC	PLZ	KV	ÚL	LIB	HK	PAR	VYS	JM	OL	ZL	MSL
Počet uchazece na 1 volné pracovní místo	osoby	9,8	2,2	5,8	9,0	5,2	14,9	26,0	7,8	8,1	9,6	11,9	10,9	12,7	14,3	29,2
Dlouhodobá nezamestnanost	%	100	3,5	6,4	3,3	3,8	7,2	22,8	4,1	5,8	4,3	2,9	13,5	10,0	5,8	29,5

Zdroj: CSÚ

Nejnižší nezamestnanost je v krajích Jihočeském, Vysočina a v hlavním městě Praze. Nejvyšší nezamestnanost je již tradičně v krajích Ústeckém a Moravskoslezském, kde je zároveň i nejvyšší počet uchazece na jedno pracovní místo. V krajích s nejnižší nezamestnaností jsou i jedny z nejnižších průměrných hrubých mezd z celé republiky. Tabulce s výší Hrubých mezd vévodí s velkým náskokem Praha.

Tabulka 18: Průměrná hrubá měsíční mzda v regionech

Průměrná hrubá měsíční mzda v regionech CR (Kč)	
Hl. m. Praha	31 173
Středočeský kraj	22 811
Plzeňský kraj	21 719
Jihomoravský kraj	21 583
Ústecký kraj	21 399
Olomoucký kraj	20 923
Moravskoslezský kraj	20 811
Karlovarský kraj	20 778
Liberecký kraj	20 645
Zlínský kraj	20 220
Královéhradecký kraj	20 087
Jihočeský kraj	20 070
Vysočina	19 988
Pardubický kraj	19 943

Zdroj: CSÚ

Lidské zdroje v Jihočeském kraji

Podle výberových šetření pracovních sil je v hospodářství kraje zaměstnáno celkem zhruba 300 tis. osob, z toho téměř třetina v průmyslu, 13 % v obchodu a opravách spotřebního zboží, 10 % ve stavebnictví. Průměrná měsíční mzda v roce 2006 dosáhla 17 732 Kč (na fyzickou osobu), za celorepublikovým průměrem zaostala o 2 475 Kč (zaostávání je do určité míry dáno strukturou hospodářství kraje).

Podle údaje za rok 2007 mělo v Jihočeském kraji k 31. 12. přiděleno ICO 120 tisíc fyzických osob. Počet obyvatel starších 18 let se v kraji pohybuje kolem 514 tisíc. Teoreticky z toho můžeme vyvodit, že na každé čtyři Jihočechy připadá jeden podnikatel.

Nezaměstnanost v Jihočeském kraji je ve srovnání s ostatními kraji ČR nízká. Kraj dlouhodobě vykazuje nižší míru nezaměstnanosti (4,5 % k 31. 12. 2007), která je výrazně pod republikovým průměrem (6,0 % k 31. 12. 2007). Pouze v okrese Český Krumlov se nezaměstnanost pohybuje nad republikovým průměrem (6,2 % k 31. 12. 2007). Nezaměstnanost žen je v porovnání s nezaměstnaností mužů vyšší (ženy: 5,7 % , muži: 3,6 % k 31. 12. 2007) v Jihočeském kraji, v celé republice (ženy: 7,4 % , muži: 4,9 % k 31. 12. 2007).

K 31. 1. 2008 evidovaly úřady práce v Jihočeském kraji celkem 17 437 uchazeců o zaměstnání, když v lednu jejich počet vzrostl o 985 osob.

4.6 Analýza konkurenceschopnosti Jihočeského kraje

Jižní Čechy jsou rozlohou po Středočeském kraji druhým největším krajem, avšak počtem obyvatel jsou až na sedmém místě. Právě s ohledem na nízkou hustotu zalidnění jsou tradice spojeny se zachovalým životním prostředím a silným zastoupením zemědělské výroby. Již za minulého režimu byly regionem s nejmenším podílem průmyslu, což mělo za následek, že v období transformace se potýkaly s relativně menšími strukturálními problémy než jiné kraje (nebylo zde navíc téměř žádné zastoupení těžkého průmyslu). V současnosti také pozitivně působí sousedství vyspělých zemí a podmínky vhodné pro rozvoj cestovního ruchu. Všechny tyto okolnosti způsobují poměrně bezproblémovou pověst Jihočeského kraje.

Ačkoli podíl Jihočeského kraje na vytvořeném HDP České republiky od roku 1995 do roku 2005 poklesl z 5,7 % na 5,5 %, v celostátním měřítku se jedná o úspěšnější kraj. Vedle Prahy, Vysočiny, Středočeského a Královéhradeckého kraje zaznamenal nejvyšší vzestup HDP v uplynulém desetiletí (celkový nárůst o 25 %). Výrazně úspěšnější vývoj než u většiny ostatních regionů byl zaznamenán v letech 1995–1999 (nárůst o 3,9 %). Tempa růstu HDP se pohybují v posledních letech v blízkosti průměrných temp za celou republiku (např. 6,5 % v roce 2005).

V mezinárodním kontextu ekonomickou úroveň Jižních Čech ovlivňuje skutečnost, že na regionální úrovni statistických jednotek NUTS 2 se kraj spojuje společně s rovněž poměrně úspěšně se vyvíjejícím krajem Plzeňským. Podle údajů EUROSTATu se jedná o třetí nejrozvinutější celek NUTS 2 v ČR s 69,6 % průměru EU v HDP na obyvatele v PPP v roce 2004. Jako region NUTS 3 dosahuje Jihočeský kraj 89 % průměru ČR u tohoto ukazatele, což představovalo šesté místo v roce 2005. Stejného postavení dosahuje kraj i v ukazateli produktivity práce (90 % průměru ČR).

Kromě menších strukturálních problémů v období transformace se významným impulsem hospodářského oživení kraje staly investice směřující do výstavby jaderné elektrárny Temelín. Podíl odvětví výroby elektriny na tvorbě HPH činil v roce 2005 7 % a po celé období devadesátých let, v průběhu výstavby elektrárny, byl Jihočeský kraj regionem s největším podílem tvorby hrubého fixního kapitálu na HDP (49,2 % v roce 1995). Také v posledních letech se tento podíl pohybuje mírně nad celostátním průměrem a nejvyšší hodnoty THFK dosahuje v kraji i nadále odvětví energetiky. Kraj je dosud na prvním místě v podílu tvorby hrubého fixního kapitálu na HDP (27,5 % v roce 2005) a na druhém místě v tvorbě hrubého

fixního kapitálu v prepoctu na obyvatele (105 % prumeru CR). Stav prímých zahraničních investic dosahoval v roce 2005 35,1 % HDP, tj. čtvrté nejvyšší hodnoty mezi kraji. Tento výsledek není překvapivý vzhledem k výhodné geografické poloze v sousedství vyspělých zemí, na druhou stranu však míru zahraničních investic na jihu Čech lze považovat za úspěch vzhledem k menšímu zastoupení zpracovatelského průmyslu a spíše agrárnímu charakteru regionu. Menší dopad strukturálních změn v období transformace a příznivý vývoj HDP se dlouhodobě odráží ve velmi nízké míře registrované nezamestnanosti. Ta je čtvrtá nejnižší v ČR (5,7 % v roce 2006, přičemž v roce 1995 činila pouhých 2 %) a podíl dlouhodobě nezamestnaných je 30,2 % (druhá nejnižší hodnota v ČR) oproti 41,2 % průměru ČR. Nejvyšších hodnot dosahuje nezamestnanost na Ceskokrumlovsku (7,7 %), nejnižších naopak na Ceskobudejovicku (3,8 %) (údaje MPSV za březen 2007) .

Největšími odvětvími v kraji jsou stavebnictví se 7,9 % a výroba elektriny se 6,5 % podílu na tvorbě hrubé přidané hodnoty v roce 2005. Tradičně silné zemědělství má klesající význam a podíl se 5,5 %. Silná pozice Jihoceskeho kraje v rámci ČR zůstává především v odvětvích lesnictví a rybolovu (u obou 1. místo). Největším odvětvím zpracovatelského průmyslu je výroba potravin se 4,5 %, následována výrobou automobilových dílů se 3,9 % podílu na HPH. Největšími zaměstnavateli v průmyslu jsou firmy Robert Bosch a Madeta v Ceských Budejovicích (1,9 tis. a 1,5 tis. zaměstnanců, viz MMR: Ceská republika – portréty kraje, 2006).

Na rozdíl od poměrně dobrých výsledků faktoru ekonomické výkonnosti, Jihoceske kraj spíše zaostává v klíčových faktorech inovační výkonnosti. Podíly výdajů na výzkum a vývoj (0,99 % HDP, 7. místo) a hrubé přidané hodnoty v high-tech průmyslu a službách (12,3 % HDP, 10. místo) jsou zde pod celostátním průměrem. Příčina spočívá v celkově slabší průmyslové základně Jihoceskeho kraje, která generuje méně přímých zahraničních investic i výdajů na výzkum a vývoj. Na druhou stranu s podílem vysokoškolsky vzdělané populace 13,3 % v roce 2006 je kraj na pátém nejlepším místě.

Zachovalé životní prostředí se promítá do relativně dobrého postavení Jihoceskeho kraje v oblasti ukazatelů kvality života. Emise znečištění ovzduší oxidy dusíku, siričitého a uhelnatého na km² jsou po Jižní Moravě a Vysocině třetí nejnižší v ČR a střední délkou života mužů a žen je kraj na šestém a osmém místě. Hodnoty pod celostátním průměrem dosahuje Jihoceske kraj také v počtu trestných činů na obyvatele. Přírůstkem obyvatelstva stěhováním v letech 1996 –

2006 je kraj na čtvrtém místě a i zde se odráží zachovalé životní prostředí a poměrně dobré výsledky ekonomické výkonnosti.

Určitou překážkou pro rozvoj kraje je nedostatečně rozvinutá infrastruktura (především chybí kvalitní spojení s hlavním městem) a větší odlehlost některých pohraničních oblastí. Do budoucna je proto další rozvoj Jihočeského kraje spojen s výstavbou dálnice D3 a železničního koridoru z Prahy na jih Čech.

4.7 Výsledky analýzy regionální konkurenceschopnosti

Praha zaujímá mezi tuzemskými regiony výjimečné postavení co do ekonomické a inovační výkonnosti. Pozice Prahy je do značné míry ovlivněna také geografickým vymezením, díky němuž nezahrnuje nejbližší okolí, pro které je však spádovou oblastí (to se projevuje i ve vysoké míře dojížděky do zaměstnání). Metropolitní charakter regionu se odráží ve vysoké míře přidané hodnoty vytvořené sektorem vlády, v koncentraci většiny odvětví služeb a ve vyšší cenové hladině, která není zohledněna v regionálně odlišných přepočtech HDP na paritu kupní síly. Praha vykazuje vysokou dynamiku růstu HDP, nejmenší míru nezamestnanosti v zemi, nejlepší inovační výkonnost, pouze kvalita života je mírně horší. Výjimečnost Prahy potvrzuje i fakt, že je 12. nejbohatším regionem EU na úrovni 157 % průměru EU v ukazateli HDP na obyvatele podle parity kupní síly.

Středočeský kraj tvoří širší spádovou oblast metropole, což ovlivňuje některé jeho charakteristiky díky vysoké vyjížděce jeho obyvatel za prací do Prahy. Přestože jsou ekonomické ukazatele kraje tímto faktem podhodnoceny, vykázal v letech 1995-2005 nejvyšší dynamiku vývoje ekonomické výkonnosti. Rychlý ekonomický růst, jenž byl podporen masivním přílivem PZI, přispěl k velmi nízké míře nezamestnanosti. Kraj těží z kvalitní infrastruktury a tradice vyspělého průmyslu. Vůbec nejlepšího postavení v mezikrajském srovnání dosahuje ve výdajích na výzkum a vývoj, zejména díky automobilovému průmyslu. Blízkost metropole a průmyslová aktivita mají však negativní dopad na kvalitu života.

Jihočeský kraj je charakteristický nízkou hustotou zalidnění, silným zastoupením zemědělství, naopak nejmenším podílem průmyslu a zachovalým životním prostředím, které vytváří vhodné předpoklady pro využití cestovního ruchu. Pozitivní roli v rozvoji regionu sehrává blízkost Rakouska a Německa. Kraj zaznamenal jeden z největších přírůstků HDP, dařilo se mu zejména v období 1995–1999. Díky spíše agrárnímu charakteru kraj neprošel hlubokými strukturálními změnami na počátku transformace, což se odráží v dlouhodobě nízké míře nezamestnanosti. Kraj však zaostává v ukazatelích inovační výkonnosti. Překážkou pro další rozvoj kraje je nedostatečně rozvinutá dopravní infrastruktura.

Plzeňský kraj je specifický silnou rolí krajského města jako významné spádové oblasti. Podobně jako Jihočeský kraj těží ze sousedství vyspělých zemí a vykazuje nízkou hustotu zalidnění. Je však více průmyslově orientován a má také rozvinutější dopravní infrastrukturu.

V období transformace prošel strukturálními problémy. Výrazným stimulem rozvoje regionu se staly přímé zahraniční investice. HDP vykázal čtvrtý nejvyšší nárůst v ČR, míra nezamestnanosti je výrazně pod celostátním průměrem. Z ukazatelů inovační výkonnosti kraj poměrně výrazně zaostává ve výdajích na výzkum a vývoj.

Karlovarský kraj je nejméně lidnatým regionem se specifickou skladbou obyvatelstva. Velký význam v jeho ekonomice sehrává lázeňství a cestovní ruch, které však nestací vyvážit zátěž upadajícího průmyslu koncentrovaného převážně na odvětví s nízkým podílem hrubé přidané hodnoty na produkci. Kraj vykazuje nejnižší dynamiku HDP a míra nezamestnanosti je naopak třetí nejvyšší v ČR. Velmi slabá je inovační výkonnost i kvalita života v regionu.

Ústecký kraj je charakteristický silnou koncentrací průmyslové výroby. Zaznamenal druhou nejnižší dynamiku HDP, což odráželo hospodářské problémy související s restrukturalizací průmyslu a útlumem těžby uhlí. Kraj dlouhodobě patří mezi regiony nejvíce postižené nezamestnaností. Jedny z nejhorších hodnot vykazuje kraj také v ukazatelích inovační výkonnosti. Sociální a ekonomické problémy spolu s průmyslovým charakterem regionu se velmi negativně promítají do ukazatelů kvality života.

Liberecký kraj je druhým nejmenším krajem rozlohou i počtem obyvatel. Historicky patří mezi důležitá centra průmyslového rozvoje. Dynamika HDP byla v kraji podprůměrná. Oproti jiným krajům se však dokázal velmi dobře vyrovnat s restrukturalizací, když hluboký úpadek textilního a sklářského průmyslu byl vyvážen rozvojem elektrotechnického a automobilového průmyslu (díky velkému přílivu PZI). To se projevuje v podprůměrné míře nezamestnanosti. Poměrně příznivá je pozice kraje v ukazatelích inovační výkonnosti.

Královéhradecký kraj zaujímá významnou pozici v zemědělství, ale i cestovním ruchem. Zaznamenal třetí nejvyšší přírůstek HDP, zejména díky rozvoji automobilového průmyslu. Má také jednu z nejnižších měr nezamestnanosti. Kraj vykazuje nízkou investiční aktivitu, což souvisí s relativně slabým přílivem PZI. V oblasti ukazatelů inovační výkonnosti dosahuje průměrného postavení, naopak v kvalitě života patří mezi nejlepší.

Pardubický kraj má výrazně zemědělský charakter s vysokým podílem obyvatelstva žijícího na venkově. Průmyslová struktura kraje neprošla v období transformace rozsáhlejšími změnami. Vývoj HDP byl spíše podprůměrný, přesto si kraj udržuje poměrně nízkou míru

nezamestnanosti. Pardubicko je také velmi úspěšné v rozvoji ukazatelů inovací a výkonnosti, zejména díky významnému podílu high-tech průmyslu, relativně vysoké jsou zde také výdaje na výzkum a vývoj.

Kraj Vysočina zaznamenal třetí nejvyšší růst HDP v zemi, díky čemuž se z nejméně rozvinutého regionu dostal mezi nadprůměrně rozvinuté. Přesto dosahuje relativně vysoké nezamestnanosti, avšak s výraznými vnitroregionálními rozdíly. Kraj vykazuje vysoký podíl high-tech odvětví, avšak výdaje na výzkum a vývoj jsou nízké, stejně jako podíl vysokoškolačů na pracovní síle (což ukazuje na převážně montážní charakter těchto aktivit). Z hlediska kvality života zaujímá Vysočina vůbec nejlepší pozici v České republice.

Jihomoravský kraj je specifický značným kontrastem mezi rozvinutým centrem v podobě krajského města Brna a zaostalejšími venkovskými oblastmi. Dynamika HDP byla podprůměrná, díky tomu je také míra nezamestnanosti poměrně vysoká. Kraj nezaznamenal příliš velký úspěch v přílivu PZI. Ukazatele inovací a výkonnosti jsou opačné oproti Vysočině, tj. podíl high-tech odvětví je nízký, naopak výdaje na výzkum a vývoj a podíl vysokoškolačů jsou vysoké. Kraj patří mezi nejlepší v kvalitě života.

Olomoucký kraj se vyznačuje poměrně rozvinutou centrální částí a zaostalými odlehlými oblastmi. Jako celek patří mezi hospodářsky nejslabší regiony v ČR, avšak dynamika HDP byla v uplynulém období spíše nadprůměrná. Míra nezamestnanosti je v kraji vysoká díky odlehlým horským oblastem. V ukazatelích inovací a výkonnosti patří kraji spíše podprůměrné pozice, výjimkou je vysoký podíl vysokoškolačů díky univerzitě Olomouci. Kraj má nadprůměrnou kvalitu života.

Zlínský kraj má i přes svoji geografickou odlehlost velkou průmyslovou tradici díky firmě Bata. Hospodářský vývoj je však neuspokojivý díky strukturálním potížím souvisejícím s rozsáhlou restrukturalizací. Míra nezamestnanosti je proto dlouhodobě vysoká. Nízká je míra investiční aktivity, také příliv PZI byl slabý z důvodu kvůli obtížné dopravní dostupnosti. Z hlediska inovací a výkonnosti je však pozice kraje lepší, vysoké jsou zvláště výdaje na výzkum a vývoj. Zachovalé životní prostředí se promítá do nadprůměrné kvality života.

Moravskoslezský kraj je nejlidnatějším regionem v zemi s velmi vysokou koncentrací obyvatelstva v Ostravsko-karvinské aglomeraci. Patří mezi tradiční průmyslové oblasti s

významným podílem těžebního a hutního průmyslu. Jeho restrukturalizace přinesla v období transformace výrazné nerovnováhy provázená zejména vysokou nezamestnaností, která přetrvává dodnes. Kraj však zaznamenal poměrně vysoký přírůstek HDP, teží z masivního přílivu PZI a jeho situace se zlepšuje. Ukazatele inovační výkonnosti jsou však díky prevažující ekonomické struktuře nepříznivé. Velmi špatná je v kraji také kvalita života.

4.8 Mezi regionální srovnání

Z hlediska souhrnného indikátoru regionální konkurenceschopnosti se potvrzuje dlouhodobě nejúspěšnější postavení hlavního města Prahy. K její pozici přispívají především mimorádné výsledky ekonomické výkonnosti (HDP na obyvatele dosahoval 209 % průměru ČR v roce 2005). Ukazatele inovační výkonnosti již nejsou v Praze tak mimorádné, zejména pokud jsou vztaženy k celkovému HDP. V období ekonomické transformace se výsadní postavení Prahy ještě více upevňovalo. V důsledku ukončení restrukturalizace a přílivu přímých zahraničních investic do ostatních krajů však relativní pozice Prahy od roku 2001 spíše stagnuje. Metropolitní charakter regionu se pak nepříznivě promítá do některých ukazatelů kvality života (první místo v počtu trestných činů na obyvatele, čtvrté v emisích znečištění ovzduší SO₂ na plochu v roce 2004).

Na druhém místě se umísťuje Středočeský kraj. Jeho pozice je významně ovlivněna vysokou dynamikou růstu ekonomické výkonnosti v uplynulém desetiletí (nejvyšší průměrný meziroční růst HDP), ale také úspěšným postavením v ukazatelích inovační výkonnosti (první místo ve výdajích na výzkum a vývoj v poměru k HDP a v podílu vytvořené hrubé přidané hodnoty v technologicky náročných odvětvích).

Na dalších místech se s velmi podobnými výsledky umísťují kraje Jihočeský, Plzeňský, Jihomoravský a Vysočina. Jde o regiony, které těží buď z výhodné geografické polohy v sousedství vyspělých zemí nebo strategického významu krajského města (Jihomoravský kraj). V případě Vysočiny je současná pozice dána především vysokou dynamikou růstu HDP v uplynulém desetiletí hlavně v důsledku rozvoje technologicky náročné průmyslové výroby a přílivu přímých zahraničních investic spojených s růstem produktivity práce. Všechny uvedené regiony dosahují také nejlepších pozic v emisích znečištění ovzduší.

Královéhradecký, Pardubický a Liberecký kraj dosahují průměrného postavení. Královéhradecký region vyniká v ekonomické výkonnosti (páté nejlepší místo v HDP na obyvatele a v míře nezamestnanosti) a zaostává v inovačních ukazatelích (poslední místo ve stavech PZI i celkových investicích k HDP). Právě opačná je pozice Libereckého kraje (12. místo v HDP na obyvatele, 3. místo ve stavu PZI v % HDP).

Zlínský a Olomoucký kraj dosahují tradice nejnižších hodnot ekonomické výkonnosti, mají však relativně vysoký podíl vysokoškolačů v populaci a výdajů na výzkum a vývoj k HDP. V posledních letech zde dochází k vyšší dynamice růstu ekonomické a inovační výkonnosti (zčásti zásluhou nízkých výchozích srovnávacích hodnot).

Ústecký a Moravskoslezský kraj jsou regiony, jejichž nepříznivá pozice je spojena se strukturálními problémy v transformačním období. To se projevuje hlavně v míře nezamestnanosti, kde oba regiony obsazují tradičně poslední a předposlední místo. Jinak však z hlediska dynamiky vývoje se v důsledku růstu průmyslové výroby v posledních letech nevývíjejí perspektivy obou regionů tak špatně (zejména u Moravskoslezského kraje).

Nejhoršího postavení v celkovém pořadí i většiny sledovaných ukazatelů dosahuje Karlovarský kraj. Stejně tak dosahuje nejnižší dynamiky vývoje sledovaných ukazatelů – průmyslová odvětví v regionu upadají a region leží mimo zájem zahraničních investorů.

5. Závěr

Cílem této práce byla identifikace předpokladu rustu konkurenceschopnosti regionu České republiky na příkladu Jihočeského kraje.

V teoretické části práce byly identifikovány základní faktory, které mají vliv na regionální konkurenceschopnost. V části praktické bylo na základě těchto faktorů provedeno porovnání jednotlivých krajů NUTS 3 České republiky a následné vyhodnocení.

Konkurenceschopnost jednotlivých krajů byla hodnocena podle dílčích ukazatelů ekonomické a inovační výkonnosti, dále podle těchto kritérií: výzkum a vývoj, HDP, přímé zahraničních investice, ekonomická struktura a kvalita lidských zdrojů

Byla zjištěna existence disparit mezi jednotlivými kraji České republiky. Není možné sestavit jednoznačné pořadí krajů podle konkurenceschopnosti, nýbrž byly analýzy byly regiony podle výstupu provedené analýzy rozděleny do několika skupin.

Výjimečné postavení v rámci republiky má z hlediska souhrnného indikátoru regionální konkurenceschopnosti hlavní město Praha, k jejíž pozici přispívají především mimořádné výsledky ekonomické výkonnosti.

Následuje Středočeský kraj, jehož pozice je významně ovlivněna vysokou dynamikou rustu ekonomické výkonnosti v uplynulém desetiletí, ale také úspěšným postavením v ukazatelích inovační výkonnosti.

Na dalších místech se s velmi podobnými výsledky umísťují kraje Jihočeský, Plzeňský, Jihomoravský a Vysočina. Jde o regiony, které teží buď z výhodné geografické polohy v sousedství vyspělých zemí nebo strategického významu krajského města (Jihomoravský kraj).

Královéhradecký, Pardubický a Liberecký kraj dosahují průměrného postavení.

Zlínský a Olomoucký kraj dosahují tradičně nejnižších hodnot ekonomické výkonnosti, mají však relativně vysoký podíl vysokoškoláku v populaci a výdajů na výzkum a vývoj k HDP.

Ústecký a Moravskoslezský kraj jsou regiony, jejichž neprůznivá pozice je spojena se strukturálními problémy v transformačním období. To se projevuje hlavně v míře nezamestnanosti, kde oba regiony obsazují tradičně poslední a předposlední místo.

Nejhoršího postavení v celkovém pořadí i většine sledovaných ukazatelů dosahuje Karlovarský kraj. Stejně tak dosahuje nejnižší dynamiky vývoje sledovaných ukazatelů – průmyslová odvětví v regionu upadají a region leží mimo zájem zahraničních investorů.

Co se Jihočeského kraje týče, lze říci, že vyslovená hypotéza byla částečně vyvrácena. Postavení Jihočeského ve vztahu k ostatním regionům je nadprůmerné až průmerné. Ve většine sledovaných ukazatelů se v celkovém pořadí všech krajů Jihočeský kraj nejčastěji umístil na čtvrtém až sedmém místě, tzn. že ho lze zařadit do druhé čtvrtiny v rámci pořadí všech krajů.

Jihočeský kraj je charakteristický nízkou hustotou zalidnění, silným zastoupením zemědělství, naopak nejmenším podílem průmyslu a zachovalým životním prostředím, které vytváří vhodné předpoklady pro využití cestovního ruchu. Pozitivní roli v rozvoji regionu sehrává blízkost Rakouska a Německa. Kraj zaznamenal jeden z největších přírůstků HDP, darilo se mu zejména v období 1995 – 1999. Díky spíše agrárnímu charakteru kraj neprošel hlubokými strukturálními změnami na počátku transformace, což se odráží v dlouhodobě nízké míře nezamestnanosti. Kraj však zaostává v ukazatelích inovační výkonnosti. Překážkou pro další rozvoj kraje je nedostatečně rozvinutá dopravní infrastruktura.

6. Summary

The objective of this work was to identify the main presumptions of regional competitiveness and their application to particular NUTS 3 regions of the Czech Republic with the main focus on the South-Bohemian region.

In the first part of the thesis following crucial factors that influence regional competitiveness were defined: economic and innovative efficiency, research and development, foreign investments, economic structure and human resources qualities. According to these factors the NUTS 3 regions were compared and their competitiveness were analysed in the second part.

Disparities between NUTS 3 regions were found and regions were divided into few groups in respect for their competitiveness level. It was revealed that the competitiveness of South-Bohemian region is above the average of the Czech Republic in the most of aspects perused.

The hypothesis convincing the South-Bohemian region's position among other regions is average was disproved.

7. Přehled použité literatury

1. ADAMCÍK, S. Regionální politika a management regionu, obcí a měst. Ostrava : VŠB - TU, 2003. 133 s. ISBN: 80-7078-837-2
2. BERAN, V. Management udržitelného rozvoje regionu, sídel a obcí. Praha : Academia, 2005. 323 s. ISBN: 80-200-1201-X
3. BLAŽEK, J., UHLÍR, D. Teorie regionálního rozvoje : nástin, kritika, klasifikace. Praha : Karolinum, 2002. 211 s. ISBN 80-246-0384-5
4. VITURKA, Milan. Regionální vyhodnocení kvality podnikatelského prostředí v České republice. Brno : ESF MU, 2003. 141 s. ISBN 80-210-3304-5.
5. HUDECKOVÁ, H., LOŠTÁK, K., ŠEVCÍKOVÁ, A. Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova. Praha : Česká zemědělská univerzita, 2006. 189 s. ISBN 80-213-1413-3
6. JEŽDÍK, V., PROUZA, L., SOUCEK, E. Možnosti měření ekonomické výkonnosti regionu : analytická studie. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2002. 26 s. ISBN 80-7194-439-4
7. KADERÁBKOVÁ, A. a kol. Rocenka konkurenceschopnosti České republiky. Praha : Linde, 2007. 557 s. ISBN 80-86131-64-5
8. KADERÁBKOVÁ, A., SPEVÁČEK, V., ŽÁK, M. Rust, stabilita a konkurenceschopnost: aktuální problémy české ekonomiky na cestě do EU. Praha : Linde, 2003. 329 s. ISBN 80-86131-49-1.
9. KADERÁBKOVÁ, A. Technologická změna, rust a konkurenceschopnost. Praha : VŠE, 2003. 156 s. ISBN 80-245-0146-5

10. KADERÁBKOVÁ, A. Zpráva o konkurenceschopnosti 2006-2007. Bulletin CES VŠEM, 2006, c. 19, s. 6-7. ISSN 1801-1578.
11. KADERÁBKOVÁ, A. Výzvy pro podnikání – inovace a vzdělání. Česká republika na cestě ke znalostně založené ekonomice. Praha : Linde, 2004. 199 s. ISBN 80-86131-50-5
12. KORNAI, J. Cesta ke svobodné ekonomice. Praha : Academia, 1990. 159 s. ISBN 80-200-0273-1
13. KOUSALOVÁ, P. Lokalizace přímých zahraničních investic: potenciál a jeho realizace v regionech ČR. Praha : Diplomová práce UK, 2005. 107 s.
14. MATOUŠKOVÁ, Z. Přístupy inovacních podniku k získávání a rozvoji lidských zdrojů. Praha : NOZV-NVF, 2006. 67 s. ISBN 80-86728-32-3
15. REICH, R. B. Dílo národu: příprava na kapitalismus 21. století. Praha : Prostor, 1990. 461 s. Praha: Prostor, 2002. ISBN 80-7260-064-8
16. REICH, R. B. V pasti úspěchu: diagnóza kapitalismu 21. století. Praha : Prostor, 2003. 423 s. ISBN 80-7260-096-6
17. REKTORÍK, Jaroslav. Strategie rozvoje měst, obcí, regionu a jejich organizací. Brno : Masarykova univerzita, 1999. 140 s. ISBN: 80-210-2126-8
18. SKOKAN, Karel. Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji. Ostrava : Repronis, 2004. 159 s. ISBN: 80-7329-059-6
19. SRHOLEC, M. Přímé zahraniční investice v České republice: Teorie a praxe v mezinárodním srovnání. Praha : Linde, 2004. 171 s. ISBN 80-86131-52-1
20. WOKOUN, R. Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie. Praha : Oeconomica, 2003. 326 s. ISBN 80-245-0517-7

21. WOKOUN, R. Management regionální politiky a reforma veřejné správy. Praha : Linde, 2006. 351 s. ISBN 80-7201-608-3
22. WOKOUN, R. Základy regionální geografie. Brno: Univerzita J.E. Purkyne, 1984.
23. www.czso.cz
24. www.euroskop.cz
25. www.kraj-jihocesky.cz
26. www.mmr.cz
27. www.mzv.cz
28. www.rera.cz
29. www.riforum.cz
30. www.strukturalni-fondy.cz
31. www.wikipedia.org

8. Přehled tabulek a grafů

Tabulka 1: SWOT analýza rozvojových předpokladů ČR	11
Tabulka 2: Potenciální pozitivní a negativní důsledky PZI	32
Tabulka 3: Přehled administrativního dělení Jihoceskeho kraje	47
Tabulka 4: Kraj v číslech	48
Tabulka 5: Počet obyvatel v jednotlivých okresech	49
Tabulka 6: Celkové pořadí úrovně a dynamiky vývoje konkurenceschopnosti kraje	61
Tabulka 7: Základní údaje o aktivitách výzkumu a vývoje	63
Tabulka 8: Tvorba hrubého fixního kapitálu podle kraje	66
Tabulka 9: Hrubý domácí produkt podle kraje	67
Tabulka 10: Podíl bytu dokončených mimo rodinné domy v krajích ČR	68
Tabulka 11: Stav PZI v regionech	71
Tabulka 12: Podíl podniku po zahraniční kontrolou a vývoz	73
Tabulka 13: Hlavní teritoriální směry vývozu jednotlivých kraje	75
Tabulka 14: Ekonomické subjekty podle institucionálních sektorů	76
Tabulka 15: Ekonomické subjekty podle kraje	77
Tabulka 16: Počet škol a žáků na 1000 obyvatel v krajích ČR	81
Tabulka 17: Nezamestnanost a počet uchazečů na 1 pracovní místo	82
Tabulka 18: Průměrná hrubá měsíční mzda v regionech	82
Graf 1: Úroveň a dynamika vývoje konkurenceschopnosti kraje ČR	61
Graf 2: Struktura výdajů na výzkum a vývoj v ČR podle regionu NUTS 3	64
Graf 3: PZI v krajích v roce 2004	72
Graf 4: Struktura registru ekonomických subjektů v Jihoceskeém kraji	78
Graf 5: Struktura vzdělanosti	80
Obrázek 1: Základní podmínky konkurenceschopnosti regionu	20
Obrázek 2: Vztahy potřebné pro rozvoj znalostní ekonomiky	22
Obrázek 3: Mapa kraje NUTS 3 České republiky	42
Obrázek 4: Složky konkurenceschopnosti kraje v ČR	62